Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147150-p0001-5

DO Pa 7

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147150-p0002-0

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147150-p0003-6

I 106

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147150-p0004-2

ἔστω μέγα καὶ καλὸν κτῆμα τοῖς τ' ἄλλοις καὶ ἀνδρὶ δὲ στρατηγῷ τὸ ὅσιόν τε καὶ [illegible]

PLVTARCHI CHAERONENSIS REIPVB. GERENDAE PRAECEPTA.

In vsum Scholarum seorsim, cum versione latina VVILHELMI XYLANDRI, & resolutione breui MELCHIORIS IVNII, Eloquentiæ Argentinensi in Academia Professoris, edita.

ARGENTORATI,
Excudebat Antonius Bertramus
M. D. XCVIII.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147150-p0006-3

PIETATE, INGENIO, DOCTRINA, VIRTVTEQVE PRAESTANTI:

D. CHRISTOPHORO REIFFSTECKIO S. P. D.

Qvibusnam causis adductus, cum Quintiliani, dicendi Magistri acutissimi, Oratorijs Institutionibus, etiam Plutarchi de Repub. gerenda præcepta coniungere, Rhetoricis in Scholis, voluerim; ex me in his ipsis audiuisti. Semper hac ego in opinione fui: esse cognoscenda, & non obiter, sed diligenter, atq; penitus cognoscenda ea, quæ de artificiosa sunt Eloquentia à doctis viris literarum monumentis tradita. Verùm non illorum minus sententiam probaui: qui, licet plaustra præceptorum iuuentuti proponantur: nihil profici, neq; oratorem fieri vllum posse existimant: nisi in, manus stylus sumptus: asidua scribendi dicendiq; adhibita exercitatio fuerit. Itaq;, absolutis, DEI OPT. MAX. beneficio alijs, quæ segetem ac materiam vberem ijs suppeditare posse videbantur, qui de-

clamando ſeſe exercere vellent, Plutarchi præcepta Politica, Eloquentiæ proponere Studioſis conſtitui: quæ, quo ſint loco numeroq; habenda, norunt, quibus ſolida ciuilis curæ ac cordi ſcientia eſt. Et quid quæſo, niſi magnum magno à Plutarcho proficiſceretur: cuius, etiam cum lucis huius adhuc ille frueretur vſura, genium atque ingenium magni, verè prudentes ac politici fecerunt: ſunt ſcripta exoſculati: adhuc hodie mirantur, ſuſpiciunt, nocturna diurnaq; manu verſant, qui, non ventoſæ atque circumforaneæ, ſed veræ cupidi doctrinæ ſunt? Quid ni de recta Reipub. gubernandæ ratione ſalutaria ille præcepta traderet, qui non literis ſolùm operam diu dedit: ſed & peregrinationes nobiles, eam ob cauſam, ſuſcepit: vt verius poſt ac melius ſcriberet: eſt in aulis diu verſatus: conſulatu perfunctus: Illyriæ præpoſitus, & quidem ita, vt abſque huius conſenſu ac iuſſu loci illius Magiſtratus nihil agere auderent? Ipſa verò præcepta de Repub gerenda hoc in libello tradita, nonne verè aureola dignaq; cumprimis ſunt, quæ tum omnium aliorum, tùm illorum manibus terantur, qui imperij aliquando clauum tenere: res capeſſere publicas: vtiliter præeſſe ciuibus cupiunt? Sunt, qui cane, quod aiunt, angue peius publica munera & officia

officia oderunt: quemadmodũ in tempeſtate, cum puluis ac grando iactatur, â turbine ſub tectũ ſeſe homines recipiunt, ſic otioſi labores ac pericula aliena ſpectant; illud conſiderant Ciceronis: ô cõditiones miſeras adminiſtrandarum ciuitatum & prouinciarum: in quibus diligentia plena ſimultatum; negligentia vituperationum: vbi ſeueritas periculoſa eſt: liberalitas ingrata: ſermo inſidioſus: aſſentatio pernicioſa: frons omnium familiaris: multorum animus iratus; iracundiæ occultæ: blanditiæ apertæ: non malè eum ſenſiſſe ſtatuunt, qui gaudium, quod politica in vita percipitur, cum furunculo & phlegmone, latente inflammatione, conferunt: quæ ad tempus quidem micat, paulò verò poſt morte acerbiora producit. At ſunt contra nonnulli, qui longa vnicè ſubſellia expetunt, tantum non puluinos, vel ambitione, vel negotiorum penuria, vel alijs de cauſis ſomniant: neq; rectè dictum arbitrantur, Magiſtratus virum, & poſtulare, & oſtendere. Accedendum ergo ad Rempub: ſed προαιρέσει, iudicio, voluntate, ratione bona Plutarchus docet. Naufragia maxima ac miſerrima publicis in officijs ſentiunt; qui ijs, quibus cum viuunt, accommodare ſeſe minimè norunt: non illud: νόμῳ καὶ χώρᾳ, legi ac regioni inſeruiendum, didicerũt.

De ingenio igitur & moribus populi prudenter, tùm cognoſcendis, tùm tractandis Plutarchus agit. Reperiuntur rurſus, qui alios explorare & ducere feliciter ſciunt: ſe autem ipſos regere, vitam ritè ſuam componere ac ornare non poſſunt, neque illud Poëtæ legunt:

Tu licet extremos latè dominere per Indos:
Te Medus; te mollis Arabs; te Seres adorent.
Si metuis: ſi praua cupis: ſi duceris ira:
Seruitij patiere iugum: tolerabis iniquas
Interius leges. Tunc omnia iura tenebis,
Cum poteris rex eſſe tui.

Vtiliter itaq; Plutarchus præcipit: Reipub: gubernatorem, ac moderatorem populi, vitæ ſanctimoniæ morumq; probitati ſtudere, cuncta longè á ſe vitia amandare, aut ea ſaltem remouere atq; imminuere oportere, quæ videri ac notari ab omnibus ſolent. Eloquentiam quidam minus neceſſariam eſſe Magiſtratui cenſent: cum Menandro, mores dicentis, non orationem perſuadere, autumant. Refellit hanc Plutarchus opinionem: cur, & quænam potiſsimùm dicendi facultas in eo requiratur, qui ad publica ſedet gubernacula, indicat. Eſſe ad Rempub: aditus duplex conſueuit: ſplendidus vnus, ſed periculoſus: tardior minuſq; glorioſus alter, at tutior: vterque vt ſit conficiendus

ac parandus Plutarchus commonſtrat. Peccatur in amicitijs, nec rarò, nec leuiter: quando, qui ad honores atq; magiſtratus euehuntur, amicos ſuos, aut contemnunt prorſus & negligunt, aut contrà Reipub: præferũt: horum quouis modo commoda atq; emolumenta promouere ac prouehere ſtudent. Qua ſint ratione non deſerendi planè amici, ſed iuuandi ita, vt nullum inde Reſpub: damnum ſentiat, Plutarchus oſtendit. Amicitias immortales, mortales inimicitias eſſe debere Sapientes monent. Sed quam hoc ſic factu difficile, medullitus affligant, quæ ſimultatibus atq; alienationibus primò cauſam præbuerunt: & priuatim, & publicè noceant, Athenienſis, Romanæ, aliarum ciuitatum exempla teſtantur. Quid in has fortè ſi inciderit, Magiſtratus, faciendum, ne impingat, Plutarchus declarat, Errant publicis in muneribus obeundis non pauci, cum non niſi ad magna adhiberi volunt, minora reſpuunt: aut etiam ipſi omnia agere conantur, negotiorum ſocios atq; adminiſtros admittere, credere quædam alijs turpe ſibi ducunt. Hic quid tenendum, Plutarchus planum facit. Non vno, inquit Seneca, vir prudens ac ſapiens ſemper it gradu, ſed vna via: quemadmodum in conuiuijs.

Tres conuiuæ propè dissentire videntur,
Poscentes vario multum diuersa palato.

Ita & quidem longè magis, in deliberationibus atq; consultationibus grauissimis, cum sunt sententiæ dicendæ, dissensiones sæpè oriuntur: quas non vel vltrò accersendas, vel relinquendas, verùm declinandas esse Magistratui Plutarchus, sic tamen monet: ne temerè aliorum in verba ac opiniones iuret: placidè contra aliud statuentem dicatur: non, quod est semel conceptum, pertinacia quadam mordicus teneatur. Principum ac potentum in Repub. beneuolentia nonnulli minimè egere, sine cortice, quod dicitur, natare sese posse rentur. Hos parum, & sibi commodare, & prodesse Reipub. tàm rationibus quàm exemplis Plutarchus euincit. Sunt ita paruis, timidis, demissis, fractis quidam animis prædi-ti: vt patriæ inimicis resistere, contra hos eam tueri nolint: quouis modo offensionibus & periculis sese eximere prudentis esse persuasum habeant. Agit contra hos Plutarchus, quid ad defendenda ea, quæ honesta & vtilia exigatur, aperit. Pestes Rerumpub. collegarum esse dissidia Pelopidæ ac Epaminondæ apud Thebanos, Periclis & Cimonis apud Athenienses, Q. Catuli atque M. Lepidi Coss. & aliorum apud Romanos exempla docent. Est

quoque

quoque memoria digna Ariſtidis illius, viri optimi vox; qui, quando ei ciuili in administratione parum cum Themiſtocle conueniret, dicere eſt ſolitus, nunquam tranquillam ac incolumem Athenienſium Rempub. futuram, niſi ſe & Themiſtocle in barathrum coniectis cur paci & concordiæ ſtudendum: quæ etiam hîc via ineunda, inter collegas illa ſarta tecta retineatur ac conſeruetur, Plutarchus explicat. Sunt dictis audientes & morigeri non ſemper ciues: nullum Xenophon animal aliud ſuum in paſtorem tam eſſe inobſequens & ſeditioſum ſcribit, atq; in rectorem ac Magiſtratum homo ſit. Quibus rationibus efficiatur: obedientia vt paretur; ad eandem præſtandam vt & alia ferenda ſint prompti ſubditi, Plutarchus notat. Eſt lenitate atq; indulgentia non rarò in Repub: capeſſenda populoq; tractando opus. Quomodo hæc ipſa à Magiſtratu prudenter ſic adhibenda, ne petulantiæ atq; nequitiæ lata feneſtra aperiatur: contumelia certi, damno Reſpub: afficiatur, Plutarchus tradit. Nocent qui ad gubernacula admoti, Sophoclæum iſtud obſeruant:

Δίκαι' ἐπαίνει, τοῦ δὲ κερδαίνειν ἔχου:

Laudato iuſta: cæterum lucrum teneas.

Neq; illi multum proſunt, qui ambitione labo-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147150-p0013-1

laborant: quòd magna ea cum audacia coniuncta, neq; in ignauis ac somnolentis, sed magnis erectisq; ingenijs depræhenditur: quæ sæpe numero nec parem, nec superiorem ferre possunt. Sed & alij existunt, qui cuniculis publica commoda oppugnant: largitionibus ea consequi conantur, quæ virtute quærenda, impetrandaq; erant. Neq; hæc Plutarchus noster silentio inuoluit ac præterit: sed ad autoritatem, obedientiam, obseruantiam comparandam, suppetere alia, magisq; accommodata Magistratui quàm Ambitionem contendit: detestatur habendi nimiam cupiditatẽ: largitiones, vt non prorsus damnat: ita, conditionibus atq: cautionibus certis vult institui. Nihil de testabilibus, seditionibus ac disidijs est ciuiũ: sunt hæc fulmina illa lethalia, quæ vel potentisimarũ atq; florentisimarum Rerumpub: mœnia concutiunt ac euertunt. Vt hæc ipsa in Repub: arte modoq; bono sint, aut auertenda, aut componenda: constituenda conseruandaq; concordia Plutarchus significat. Hæc, quæ delibare tantum nunc placuit, aliaq; hoc in libro cum contineantur: operæ me facturum precium arbitratus sum, si, ad finem perductis locis communibus Politicis, eundem Eloquentiæ Studiosis explicarem, simul etiam: vnoquoque

præce-

præcepto abſoluto, declamandi materia, ad imitationem propoſita, oſtenderem, quo noſtro hoc tempore, politica illa præcepta ad vſum dicendo ſcribendoq; transferenda ſint. Conatum hunc quantulumcunq; meum, vti ſpero, probabunt, qui quid Eloquentiæ poſtulent ſtudia intelligunt. Sed & Tu animo iſtud bono accipies: quòd, cum ſcholarum in vſum ſeorſim librum hunc edere Academiæ noſtræ Typographus, Antonius Bertramus conſtituiſſet, meq; hoc nomine compellaſſet: ad Te προσφώνησιν hanc meam inſtituere voluerim. Es, vt noſti, cum primum ſtudiorum huc gratia veniſti, ſumma mihi fide curaq; à Tuis commendatus. Nihil antiquius, charius, acceptum eſt magis cognatis ac Tutoribus Tuis, Viris clariſsimis & doctiſsimis: D. HARTMANO COGMANNO, I. V. L. Cameræ Imperialis Aduocato & Procuratori: D. HARTMANO OESTRINGERO, I. V. L. & Illuſtris ac Generoſi D. Comitis ab HANAVV &c. Conſiliario: D. IOANNI VVOGESSERO, I. V. D. & Reipub: noſtræ Aduocato, alijſq; ſanguine Tibi iunctis, quàm ita apud nos Te viuere: vt bonorum ac literatorum omnium animos ſpe atque exſpectatione Tui ſingulari expleas: collectam Academiæ

Professorum habeas gratiam: paratam commilitonum beneuolentiam: equis, vt dicitur, velisq; ad eruditionem veram contendas, imò ab hac iam haud mediocriter instructus ac paratus sis: cum ijs, quæ futuro Politico & IC. necessaria videntur, etiam styli exercitationes coniungas: in his recto stes talo, eorum ἐπισημασίας atque collaudationes reportes, qui dextrè iudicare norunt præclarè vestigijs Tuorum insistas: D. CHRISTOPHORI REIFFSTECKII, I. V. D. Imperialis quondam Cameræ Aduocati ac Procuratoris parentis Tui; & Aui HEIDERICI REIFFSTECKII I. V. D. & Cameræ Imperialis Aduocati: & materni D. PHILIPPI HEILESS, I. V. D. FRIDERICI III. Consiliarij: & Patruorum atque affinium Iuris itidem vtriusque Doctorum, deque Repub; optimè meritorum: magni denique institutionem atque exempla domestica facias, quæ optima Tibi omniumq; votis expetenda contigerunt: non informationem negligas præceptoris Tui, D. IOACHIMI RISMANNI, nobis omnibus, ob doctrinam, fidem, diligentiam, industriam in te erudiendo probati ac grati. Hæc, vt me cuncta singulari voluptate atq; lætitia afficiunt: ita mouent quoq;

vt

vt, cum aliud iam non occurrat, quo testatam eandem faciam, simul etiam mei in Te studij amorisq; aliquod documentum, Tuo nomini hunc librum inscribam. DEVS OPT. MAX. à quo, quæ sunt vera bona, manant ac profluunt, omnia cum ingenio Tuo præcellenti, insigni memoria, virtutibus egregijs, discendi studio & ardore eximio, eruditione minimè vulgari, dotibus alijs, vitæ huius diuturnam vsuram coniungere: cuncta, vt hactenus, ea auertere dignetur: quæ plurimorum studia tardare: conatus debilitare ac frangere laudabiles solent.

Vale, Argentinæ, IV. Cal. April. Anno recuperatæ per CHRISTVM salutis M.D.XCVIII.

INDEX GENERALIS
præceptorum, quæ hoc in libello continentur.

I.
De προαιρέσει voluntate, & instituo, quo ad Rempub. gubernandam accedendum pag. 3.

II.
De Populi moribus & ingenijs, tùm cognoscendis, tùm tractandis. 7.

III.
De Magistratuum moribus rectè componendis atq; ornandis. 14.

IV.
De Eloquentia, an, & quæ Magistratui necessaria. 21.

V.
De aditu ad Rempub. duplici, splendido vno, sed periculoso, altero tardiori ac minus glorioso, verùm tutiori. 39.

VI.
De Amicitia, quæ quibus cum & quousq; Magistratui colenda. 53.

VII.
De Inimicitijs, quæ in Reipub. administratione expectandæ. 68.

VIII.
De publicis muneribus & officijs, etiam non magnis atq; splendidis obeundis. 79.

IX.

De Dissensionibus, quantum fieri potest, declinandis ac fugiendis. 90.

X.

De Magistratibus minoribus, nec sæpe, aut nimis capessendis, nec recusandis, vbi delati à populo fuerint. 93.

XI.

De ijs, quæ vnumquemq; Magistratum suscipienti, obseruanda. 94.

XII.

De Amicitijs Principum ac potentum in Repub. parandis. 99.

XIII.

De Animi magnitudine in resistendo patriæ inimicis: defendendis ijs, quæ vtilia, honesta, tuta huic esse videntur. 105.

XIV.

De collegarum amore ac concordia. 109.

XV.

De ciuium obedientia, quàm illa necessaria, & quomodo paranda ac conseruanda. 113.

XVI.

De Magistratus ira, etiam conuitijs subditis ferendis. 117.

XVII.

De studio iuuandi Magistratum in Reipub: commodis procurandis ac promouendis. 118.

De

XVIII.

De populo prudenter, atq; ita tractando, vt in quibusdam, & leuibus ei aliquid concedatur: non contra in magnis permittatur, vt delinquat. 121.

XIX.

De adiungendis atq; adsciscendis laborum socijs, magnis & difficilibus in negotijs. 128.

XX.

De Auaritia in Reipub: administratione atq; Magistratu fugienda. 131.

XXI.

De vitanda Ambitione. 133.

XXII.

De Largitionibus, an, & quibus conditionibus, in Repub. adhibendæ. 146.

XXIII.

De Seditionibus ac dißidijs ciuium, quouis modo, aut auertendis, aut componendis, constituenda conseruandaq; concordia. 156.

FINIS.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147150-p0020-0

PLVTARCHI

PRAECEPTA REIPVB: GERENDAE.

Principium libri huius αἰτιολογικὸν: in quo suscepti laboris & scriptionis institutæ causæ quatuor afferuntur 1. inopia & defectus aliorum, qui simul, & adhortentur, & doceant. 2 Institutum nobilis adolescentis Menemachi. 3. Necessitas cum non vacet huic sapientibus atq; ἔργῳ non λόγῳ factis, non verbis, Philosophantibus operam dare. 4. petitio eiusdem Menemachi: tractationis methodus indicatur: εὐχῇ voto concluditur.

Εἰ πρὸς ἄλλο τι χρήσασθαι καλῶς ἐστιν ἔχον, ὦ μενέμαχε, τῷ οὔτις τοι τὸν μῦθον ὀνόσσεται ὅσσοι ἀχαιοὶ, οὐδὲ πάλιν ἐρέει. ἀτὰρ οὐ τέλος ἵκεο μύθων: καὶ πρὸς τοὺς προτρεπομένους τῶν φιλοσόφων, διδάσκοντας δὲ μηδὲν, μὴ δὲ ὑποτιθεμένους, ὅμοιοι γάρ εἰσι τοῖς τοὺς λύχνους προμύττουσιν, ἔλαιον δὲ μὴ ἐγ-

Quod apud Homerũ ille dicit:

Sanè hunc sermonem nemo culpabit Achiuûm, nec dicet contrà: sed non oratio fine
Est abs te conclusa suo; non omnia dixti.

Id, sicubi aliâs rectè vsurpari, equidem cõmodè in eos Philosophos verti potest; qui adhortantur quidem, nihil tamen docent;

ἐγχεέουσιν. ὁρῶν οὖν σε παρωρμημένον ὑπὸ τοῦ λόγου πρὸς πολιτείαν, καὶ βουλόμενον ἀξίως τῆς εὐγενείας ἐν τῇ πατρίδι, μύθων τε ῥητῆρ' ἔμμεναι πρηκτῆρά τε ἔργων: ἐπειδὴ χρόνον οὐκ ἔχεις ἀνδρὸς φιλοσόφου βίον ὕπαιθρον ἐν πράξεσι πολιτικαῖς καὶ δημοσίοις ἀγῶσι κατανοῆσαι, καὶ γενέσθαι παραδειγμάτων ἔργῳ μὴ λόγῳ περαινομένων θεατής: ἀξιοῖς δὲ παραγγέλματα λαβεῖν πολιτικὰ, τὴν μὲν ἄρνησιν οὐδαμῶς ἐμαυτῷ προσήκουσαν εἶναι νομίζω. Τὸ δὲ ἔργον εὔχομαι καὶ τῆς σῆς ἄξιον σπουδῆς, καὶ τῆς ἐμῆς προθυμίας γενέσθαι. Τοῖς δὲ παραδείγμασι ποικιλωτέροις

κέ-

neq; præceptis instruunt: similes videlicet eorũ, qui lucernas cum emungant, oleum non affundũt. 2. Itaq; te, mi Menemache, cernẽs doctrina ad capessendã Rempub. concitatũ cupere nobilitati tuæ cõuenienter in patria ore loqui docto, & Virtutẽ ostendere factis: 3. quando tibi non vacat Philosophi viri vitam sub dio versantis ex actionibus ciuilibꝰ publicisq; certaminibus perspicere, contẽplariq; exempla, factis, non verbis repræsentata: petis autem præcepta tibi tradi ciuilia: detrectationẽ quidem planè me indignam iudico. Quod autem sum

ag-

ὥσπερ ἠξίωσας, ἐγχειρήσαιμι.

aggressus, id, ut & studio tuo, & meæ animi promptitudini satisfaciat opto. Vsus sum autem, quod postulaueras, exemplorum varietate aliquantò maiore.

PRAECEPTVM I.

De προαιρέσει, voluntate & instituto, quo ad Rempub: capessendam atq; administrandam accedendum: non scilicet 1. Animi motu leui c. to, vel ab inani gloriæ cupiditate, vel contentionis amore, vel negotiorum penuria. 2. Non necessitate continuandi semel susceptam Reipub. administrationem 3. Non ἐργασίᾳ καὶ χρηματισμῷ, quæstu & lucro proposito. 4. Non vindictæ studio ac furioso quodam impetu. 5. Non ἁμίλλᾳ καὶ δόξᾳ ambitione quadam. 6. Non fortuitò, temerè, subitò: sed κρίσει καὶ λόγῳ, iudicio & ratione bona. 7. Sensim, præmeditatè: nullo actionum fine alio, nisi ipsa honestate, proposito.

πρῶτον μὲν οὖν ὑποκείσθω πολιτείᾳ, καθάπερ ἔδαφος βέβαιον καὶ ἰσχυρὸν, ἡ προαίρεσις ἀρχὴν ἔχουσα κρίσιν καὶ λόγον: ἀλλὰ μὴ πτοίαν ὑπὸ δόξης κενῆς, ἢ φιλονεικίας τινὸς, ἢ πράξεων ἑτέρων ἀπορίας. ὥσπερ γὰρ οἷς

Iam primum administrationi Reipub: soli instar, firmi ac validi substratum animi, à iudicio & ratione profectum. 1. Non à leui quodam animi impulsu, vanæ gloriæ aut contendendi studio, vel aliarum actio-

οὐδέν ἐστιν οἴκοι χρηστὸν ἐν ἀγορᾷ διατρίβουσί, κἂν μὴ δέωνται τὸν πλεῖστον χρόνον, οὕτως, ἔνιοι τῷ μηδὲν ἔχειν ἴδιον πράττειν ἄξιον σπουδῆς, ἐμβάλλουσιν ἑαυτοὺς εἰς δημόσια πράγματα τῇ πολιτείᾳ διαγωγῇ χρώμενοι, 2. Πολλοὶ δὲ ἀπὸ τύχης ἀψάμενοι, τῶν κοινῶν καὶ ἀναπλησθέντες οὐκέτι ῥαδίως ἀπελθεῖν δύνανται, ταὐτὸ τοῖς ἐμβᾶσιν εἰς πλοῖον αἰώρας χάριν, εἶτα ἀποσπασθεῖσιν εἰς πέλαγος πεπονθότες ἔξω βλέπουσιν ναυτιῶντες καὶ ταραττόμενοι: μένειν δὲ καὶ χρῆσθαι τοῖς παροῦσιν ἀνάγκην ἔχοντες λευκᾶς καθυπερθέμενοι γαλάνας εὐπρόσω-

ποι

num penuria excitati. Quēadmodum enim quibus domi nihil est boni, ij in foro maximam temporis partē, nulla etiam de causa exigunt: ita nonnulli quia nihil habēt quod agere sit operæ precium, in publica sese ingerunt negotia ac Reipub. tractationē, animi ludiq; gratia vsurpant: Multi cum forte fortuna Rempub. attigissent: saturi earum rerum, discedere inde non facilè possunt. quibus idem vsu venit, quod ijs qui vectationis causa nauigium ingressi, deinde â terra auulsi in altum abripiuntur, ac foras prospiciunt nauseātes atq; conturbati,

in

ποι σφᾶς παρήϊσαν ἔρωτες ναΐας κληΐδος χαράζει πόντου δαιμονίαν ἐς ὕβριν. οὗτοι καὶ μάλιστα διαβάλλουσι τὸ πρᾶγμα τῷ μετανοεῖν καὶ ἀσχάλλειν ὅταν ἢ δόξαν ἐλπίσαντες, ἀδοξίᾳ περιπέσωσιν ἢ φοβεροὶ προσδοκήσαντες ἑτέροις ἔσεσθαι διὰ δύναμιν, εἰς πράγματα κινδύνους ἔχοντα καὶ ταραχὰς ἄγονται. ὁ δ' ὡς μάλιστα προσῆκεν ἑαυτῷ καὶ κάλλιστον ἔργον ἀπὸ γνώμης λογισμῷ τὰ κοινὰ πράσσειν ἀρξάμενος, ὑπ' οὐδενὸς ἐκπλήττεται τούτων, οὐδ' ἀναστρέφεται τὴν γνώμην. οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἐργασίᾳ καὶ χρηματισμῷ προσιτέον τοῖς κοινοῖς, ὡς οἱ πρὸς Στρατοκλέα καὶ Δρομοκλείδην ἐπὶ

interim necesse habētes manere ac præsentem ferre fortunam. Hi maximè Reipub. administrationem in odium adducunt sua pœnitentia, atq; indignatione animi: Cum vel gloriæ spe inducti in ignominiā inciderunt, aut ob potentiā se alijs terrori futuros rati, in res periculis ac turbis obnoxias deuenerunt. Qui verò, vt maximè se dignum est, Rempub. gerere (quod est præstantissimum facinus) ratione consilioq; ductus aggreditur, eum nihil istorum pellit aut de sententia deturbat. 3. Nam nè capturæ quæstusuè gratia accedendum est ad Rempub.

τὸ χρυσοῦν θέρος τὸ βῆμα μετὰ παιδιᾶς οὕτως ὀνομάζοντες, ἀλλήλους παρεκάλουν, οὔτε οἷον ἐπιλήπτους ὑπὸ πάθους ἄφνω γενομένους. ὡς Γάϊος Γράκχος ἐπὶ θερμοῖς τοῖς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀτυχήμασιν ἀπωτάτω τῶν κοινῶν τὸν βίον θέμενος, εἶτα ὕβρει τινῶν καὶ λοιδορίᾳ πρὸς αὐτὸν ἀναφλεχθεὶς ὑπ' ὀργῆς, ἐνέπεσε τοῖς κοινοῖς, καὶ ταχὺ μὲν ἐπλήσθη πραγμάτων καὶ δόξης, ζητῶν δὲ παύσασθαι καὶ δεόμενος μεταβολῆς καὶ ἡσυχίας, οὐχ εὗρε καταθέσθαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ διὰ μέγεθος, ἀλλὰ προαπώλετο. Τούς τε πρὸς ἅμιλλαν ἢ δόξαν ὥσπερ ὑποκριτὰς εἰς θέατρον ἀναπλάττοντας ἑαυτοὺς, ἀνάγκη μετανοεῖν,

ἢ

quomodo Stratocles & Dromoclidas ad auream messem (sic enim tribunal per iocum nominabant) se inuicem sunt cohortati. 4.

Neque subito quodam animi motu perculsi ac quasi furore correpti conferre nos eò debemus. Quod C. Graccho contigit, cum recente adhuc fratris exitio longißimè à Reipub. cura vitæ suæ institutum abduxisset, deinde iniuria ac cōtumeliis quorundam irritatus, coniecit sese in Reipub. administrationem: moxque rerum gestarum & gloriæ satur, desistere cupiens, mutationemque & otium quærens, potentiā suam præ magnitudi-

ne

ἢ δουλεύοντας ὧν ἄρχειν ἀξιοῦσιν, ἢ προσκρούοντας οἷς ἀρέσκειν ἐθέλουσιν. ἀλλ', ὥσπερ εἰς φρέαρ οἶμαι τὴν πολιτείαν τοὺς μὲν ἐμπίπτοντας αὐτομάτως καὶ παραλόγως, ταράττεσθαι καὶ μετανοεῖν, τοὺς δὲ καταβαίνοντας ἐκ παρασκευῆς καὶ λογισμοῦ καθ' ἡσυχίαν χρῆσθαι τε τοῖς πράγμασι μετρίως καὶ πρὸς μηδὲν δυσκολαίνειν, ἅτε δὴ τὸ καλὸν αὐτὸ καὶ μηδὲν ἄλλο τῶν πράξεων ἔχοντας τέλος.

ne quomodo deponeret non reperit, sed suo eã interitu deleuit. 5. Tum, qui contentione vel ambitione ducti se veluti histriones ad theatrum fingunt, eos necesse est consilij pœnitere sui: cum vel seruiunt his quibus volebãt imperare, vel offendunt eos, quibus placere studebant. 6. Enimuerò sic statuo, sicut qui in puteũ, ita etiam qui in Rempub. fortuitò & de improuisò incidunt, eos perturbari ac pœnitudine capi. 7. Qui verò eò sensim descendunt præmeditati ac præparati, eos & mediocriter ferre quæ eueniunt, & nulla re grauiter affici. 8. Quippe quibus actionum finis præter ipsam honestatem nullus sit propositus.

PRÆCFPTVM II.

De populi moribus & ingenio, cùm cognoscendo, tùm tra-

ctando: quod 1. In eo obseruandum, quod potißimum ἐπιφαίνεσθαι καὶ ἰσχύει, apparet, & præ reliquis antecellit plurimumq; potest. 2. Neq; facilè tutòue aut fingitur, aut mutatur subitò. 3. Sed duo requirit; tempus longum, potentiam haud exiguam: idem hic obseruetur, quod in vino fieri solet. 5. Obseruandum necessariò fuit in Atheniensium Carthaginensium ingenijs ac moribus diuersis tractandis. 6. Sed ita vt aulica vitetur adulatio: declinetur imitatio ingenij, ac morum populi: sufficiat ἐπιστήμη καὶ χρῆσις cognitio & accommodatio, vt errores & labores in consilijs atq; actionibus politicis inanes fugiantur.

οὕτω δὴ τὴν προαίρεσιν ἀπερείσαντας ἐν ἑαυτοῖς καὶ ποιήσαντας ἄτρεπτον καὶ δυσμετάθετον, τρέπεσθαι χρὴ πρὸς κατανόησιν τοῦ ἤθους τῶν πολιτῶν, ὅ μάλιστα συγκραθὲν ἐκ πάντων ἐπιφαίνεται καὶ ἰσχύει. Τὸ μὲν γὰρ εὐθὺς αὐτὸν ἐπιχειρεῖν ἠθοποιεῖν καὶ μεθαρμόττειν τοῦ δήμου τὴν φύσιν, οὐ ῥάδιον οὐδ' ἀσφαλὲς, ἀλλὰ καὶ χρόνου δεόμενον πολλοῦ καὶ μεγάλης δυνάμεως. δεῖ δ' ὥσπερ

Hoc pacto animi institutum vbi firmatū fuerit, penitusq; fixū ac immobile redditum, conferendus est ad contemplandum ciuium ingenium. 1. Quale ex tota multitudine maximè contemperatum apparet atq; præcellit. 2. Qui enim ipsi statim conātur fingere mores populi, eiusq; indolē mutare, rem ÿ tentāt neq; facilem neq; tutam. 3. Ad quam præterea & temporis multum, &

οἰ- ma-

οἶνος ἐν ἀρχῇ μὲν ὑπὸ τῶν ἠθῶν κρατεῖται τοῦ πίνοντος, ἡσυχῇ δὲ διαθάλπων καὶ ἐγκεραννύμενος αὐτὸς ἠθοποιεῖ τὸν πίνοντα καὶ μεθίστησιν; οὕτω τὸν πολιτικὸν ἕως ἂν ἰσχὺν ἀγωγὸν ἐκ δόξης καὶ πίστεως κατασκευάσηται τοῖς ὑποκειμένοις ἤθεσιν εὐάρμοστον εἶναι κατανοεῖν καὶ στοχάζεσθαι τούτων ἐπιστάμενον οἷς χαίρει ὁ δῆμος, καὶ ὑφ' ὧν ἄγεσθαι πέφυκεν. οἷον ὁ Ἀθηναίων εὐκίνητός ἐστι πρὸς ὀργὴν, εὐμετάθετος πρὸς ἔλεον, μᾶλλον ὀξέως ὑπονοεῖν ἢ διδάσκεσθαι καθ' ἡσυχίαν βουλόμενος, ὥσπερ τῶν ἀνδρῶν τοῖς ἀδόξοις καὶ ταπεινοῖς βοηθεῖν προθυμότερος, οὕτως τῶν λόγων

τοὺς

magna requiratur potentia. 4. Sed quēadmodum vinum initiò bibentis ingenio obsequitur, dum sensim calorem diffundēs ac corporis temperiem occupans, bibentem iam mutet, moresq́; eius fingat: ita qui ad Rempub. se contulit, is donec gloria sua fideq́; vim sibi ad ducēdos populi animos sufficientem conciliet & interim se eorum quos subiectos habet, moribus accōmodare, eosq́; sibi ad sequēdum propositos habere debet; ignarus eorum quibus ij gaudent, quibusq́; duci adsolent. 5. Verbi gratia: Atheninses ad iram facilè prouocantur, & ad miseri-

cor-

τοὺς παιγνιώδεις καὶ γελοίους ἀσπάζηται καὶ προτιμᾷ τοῖς μὲν ἐπαινοῦσιν αὐτὸν μάλιστα χαίρει: τοῖς δὲ σκώπτουσιν, ἥκιστα δυσχεραίνει. φοβερός ἐστιν ἄχρι τῶν ἀρχόντων, εἶτα φιλάνθρωπος ἄχρι τῶν πολεμίων. ἕτερον ἦθος τοῦ καρχηδονίων δήμου: πικρὸν, σκυθρωπὸν, ὑπήκοον τοῖς ἄρχουσι, βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις, ἀγεννέστατον ἐν φόβοις, ἀγριώτατον ἐν ὀργαῖς, ἐπίμονον τοῖς γνωσθεῖσι, πρὸς παιδιὰν καὶ χάριν ἀνήδαντον καὶ σκληρόν. Οὐκ ἂν οὗτοι κλέωνος ἀξιοῦντος αὐτοὺς ἐπεὶ τέθυκε καὶ ξένους ἑστιᾶν μέλλει, τὴν ἐκκλησίαν ὑπερθέσθαι, γελάσαντες ἂν καὶ κροτήσαντες ἀνέστησαν. Οὐ δ'

cordiam non magno negotio traducuntur, maluntque celeriter suspicari quippiã, quâm per otium de re doceri: vtque promptiùs obscuris & humilibus Viris subueniunt, ita sermonis iocosum & facetũ genus maximè amplectuntur: laudari se apprimè gaudent, æquissimo animo salsè in ipsos dicta ferunt: metuendi ipsis etiam magistratibus, ne hostes quidem sua humanitate dedignantur. Diuersum Carthaginiẽsis populi ingenium, morosum, tetricum, magistratibus obsequens, subditis graue, abiectißimũ, dum metuit, sæuißimum vbi irascitur, perstans in de-

δ' ἀλκιβιάδῃ ὄρτυγος ἐν τῷ λέγειν διαφυγόντος ἐκ τοῦ ἱματίου φιλοτίμως συνθηρεύσαντες ἀπέδωκαν, ἀλλὰ καὶ ἀπέκτειναν ἂν ὡς ὑβρίζοντας καὶ τρυφῶντας. ὅπου καὶ ἄννωνα λέοντι χρώμενον σκευοφόρῳ παρὰ τὰς στρατείας αἰτιασάμενοι τυραννικὰ φρονεῖν, ἐξήλασεν. οἶμαι δ' ἂν ἔγωγε, μηδὲ θηβαίους ἀποσχέσθαι γραμμάτων πολεμίων κυρίους γενομένους, ὡς ἀθηναῖοι φιλίππου γραμματοφόρους λαβόντες, ἐπιστολὴν ἐπιγεγραμμένην ὀλυμπιάδι κομίζοντας, οὐκ ἔλυσαν, οὐδ' ἀπεκάλυψαν ἀπόρρητον ἀνδρὸς ἀποδήμου πρὸς γυναῖκα φιλοφροσύνην. Οὐ δὲ γε αὖ πάλιν ἀθη-

cretis, durum aduersus iocos & blanditias. Non illi Cleone cōcionem differri petente, quòd sacrificasset ipse & excepturus cōuiuio esset hospites, risu sublato datoq; plausu, concionē soluissent: neq; coturnicem, quæ Alcibiade concionāte è veste eius auolárat, certatim venati reddidissent: quin imò eos interfecissent, vt lasciuientes ac insultātes. Quando Annoni exilium ij indixerunt, affectari ab eo tyrannidem causati, quòd militiæ impedimentorum baiulo vteretur leone. Neq; verò (nisi fallor) Thebani ab hostilium literarum, si quæ in eorum peruenissent manus

ἀθηναίους ἐπαμινώνδου περὶ τὴν κατηγορίαν ἀπολογεῖσθαι μὴ θέλοντος, ἀλλ' ἀναστάντος ἐκ τοῦ θεάτρου καὶ διὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ γυμνάσιον ἀπιόντος, εὐκόλως ἐνεγκεῖν τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρὸς. πολλοῦ δ' ἂν ἔδει καὶ σπαρτιάτας δεῆσαι τὴν στρατοκλέους ὕβριν ὑπομεῖναι καὶ βωμολοχίαν, πείσαντος μὲν αὐτοὺς εὐαγγέλια θύειν ὡς νενικηκότας. ἐπεὶ δὲ τῆς ἥττης ἀληθῶς ἀπαγγελθείσης ἠγανάκτουν, ἐρωτῶντος τὸν δῆμον τί ἠδίκηται, τρεῖς ἡμέρας δι' αὐτὸν ἡδέως γεγονώς: Οἱ μὲν οὖν αὐλικοὶ κόλακες, ὥσπερ ὀρνιθοθῆραι μιμούμενοι τῇ φωνῇ καὶ συνεξομοιοῦντες ἑαυτοὺς

ὑπο-

nus, lectione abstinuissent: cum Athenienses, captis Philippi tabellarijs epistolã Olympiadi inscriptam ferẽtibus, non soluerint eam, neq; patefecerint mariti peregrè absentis uxori missam salutationem. Neq; vicissim Athenienses fastiũ Epaminõdæ æquo animo tolerassent; cùm is, crimine oblato, causã dicere nolens è theatro discessit, ac per mediã concionem in gymnasium abijt. Nullo verò pacto arbitor Spartanos toleraturos fuisse Stratoclis scurrilẽ insultationem: quisuis, vt ob lætum partæ victoriæ nuncium acceptum sacrificarẽt persuasit, cumq; ij de acce-

pta

ὑποδύονται μάλιστα καὶ προσάγουσι δι᾽ ἀπάτης τοῖς βασιλεῦσι. Τῷ δὲ πολιτικῷ μιμεῖσθαι μὲν οὐ προσήκει τοῦ δήμου τὸν τρόπον, ἐπίστασθαι δὲ καὶ χρῆσθαι πρὸς ἕκαστον, οἷς ἁλώσιμός ἐστιν. ἡ γὰρ ἄγνοια τῶν ἠθῶν ἀστοχίας φέρει καὶ διαπτώσεις, οὐχ ἥττονας ἐν ταῖς πολιτείαις ἢ ταῖς φιλίαις τῶν βασιλέων. Τὸ μὲν οὖν τῶν πολιτῶν ἦθος ἰσχύοντα δεῖ καὶ πιστευόμενον ἤδη πειρᾶσθαι ῥυθμίζειν ἀτρέμα πρὸς τὸ βέλτιον ὑπάγοντα καὶ πράως μεταχειριζόμενον. ἐργώδης γὰρ ἡ μετάθεσις τῶν πολλῶν.

pta clade vero allato nuncio succenserēt, populum interrogauit, ecquid iniuriæ paßi essent, qui ipsius opera triduum suauius vixissent. 6. Enimuerò adulatores aulici, aucupum more, vocē suam ad imitationē regum componunt, itaq; eos subeunt & decipiunt: Rempublicam autem gerenti non conuenit mores populi imitari: nosse eos, eaq; se ijs ratione accōmodare, qua capi singulos posse cernit, operæ est. Morum enim ignoratio non minus impedit irritaq; facit consilia in ciuilibus negotijs, quàm in amicitijs regum. Ergò ciuium mores potentia iam ac fide instructus formare conaberis, sensim eos ad meliora subducens, ac placidè tractans. Operosa enim est multitudinis mutatio.

PRAECEPTVM III.

De Magistratuum moribus rectè componendis & ornandis vitijs maximè ijs aut fugiendis, aut imminuendis, quæ cum primis aperta ac conspicua sunt. 2. Siquidem non obscuro in loco, sed aperto velut in theatro hi viuunt: in quo etiam minima quæq; & videntur, & notantur. 3. Obseruauit hoc Themistocles ad Rempub. accessurus. 4. Non Pericles neglexit: idq; necessariò. 5. Difficulter enim tractatur populus: non quemuis rectorum admittit: facilè offenditur. 6. Coguntur Magistratus, non tantum de publicis, verùm etiam priuatis dictis factisq; rationem reddere. 7. Probant hoc Alcibiadis, Cimonis, Scipionis, Pompeij Magni exempla: in quibus etiam leuicula quædam vitia obseruata ac repræhensa fuerunt. 8 Non secus, vt in facie verrucæ & maculæ citiùs conspiciuntur molestæq; magis sunt: quàm reliquis corporis partibus. 9. Docet Drusi factum, qui ædes suas omnium inspectui patere voluit: vt actiones cunctæ à ciuibus conspici possent. 10. Neq; huic præcepto obstat, quòd malè moratis, impudicis, varijs deditis vitijs interdum Respub. vtuntur. Fit enim hoc aut luxuria, aut petulantia, aut defectu interdum meliorum magistratuum: aut voluptate quadam quæ ex horum repræhensione percipitur: quam post contemptus sequitur. 11. Id quod Platonis & Demosthenis cuiusdam Spartæ exempla docent.

Αὐτὸς δ᾽ ὥσπερ ἐν θεάτρῳ λοιπὸν ἀναπεπταμένῳ βιωσόμενος, ἐξάσκει καὶ κατακόσμει τὸν τρόπον. Εἰ δὲ μὴ ῥᾴδιον ἀπαλλάξαι παντάπασι τῆς ψυχῆς τὴν κακίαν, ὅσα γοῦν ἐπανθεῖ μάλιστα καὶ προ-

πίπτει

Ipse autem ita vt.
2. *deinceps in aperto victurus theatro, mores tuos compone atq; orna. Quod si non facilè sit omnia arcere animo vitia, ea tamen amolire aut diminue, quæ maximè in prom-*

ptu

περίπλει τῶν ἁμαρτημάτων ἀφαιρῶν καὶ κολούων. ἀκούεις γὰρ ὅτι Θεμιστοκλῆς ἅψεσθαι τῆς πολιτείας διανοούμενος, ἀπέστησε τῶν πότων καὶ τῶν κώμων ἑαυτὸν, ἀγρυπνῶν δὲ καὶ νήφων καὶ πεφροντικὼς, ἔλεγε πρὸς τοὺς συνήθεις, ὡς οὐκ ἐᾷ καθεύδειν αὐτὸν τὸ Μιλτιάδου τρόπαιον. Περικλῆς δὲ καὶ περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν δίαιταν ἐξήλλαξεν ἑαυτὸν ἠρέμα βαδίζειν καὶ πράως διαλέγεσθαι. καὶ τὸ πρόσωπον ἀεὶ συνεστηκὸς ἐπιδεικνύναι, καὶ τὴν χεῖρα συνέχειν ἐντὸς τῆς περιβολῆς, καὶ μίαν ὁδὸν πορεύεσθαι τὴν ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ τὸ βουλευτήριον. Οὐ γὰρ εὐμεταχείριστον, οὐδὲ ῥάδιον ἁλῶναι τὴν σωτή-

ptu ac conspectu sunt. 3. Audis enim Themistoclem, cum animum ad gerendam Rempub. appulisset, à potationibus se & comessationibus abstraxisse, vigilantemque iam & sobrium ac serijs deditum curis dixisse ad amicos: trophæum Miltiadis sibi somnum adimere. 4. Et Periclem corporis quoque gestum, ac vitæ rationem mutasse: ut & incederet tardius, & placidè colloqueretur, vultumque semper constantem gereret, & manum intra amiculũ contineret, unãque eam viam qua ad tribunal & curiam itur, tereret. 5. Non enim ita tractabilis est mul-

ριον ἅλωσιν ὑπὸ τοῦ τυχόντος, ὄχλον, ἀλλ' ἀγαπητὸν, εἰ μήτε ὄψει, μήτε φωνῇ πτυρόμενος, ὥσπερ θηρίον ὕποπτον καὶ ποικίλον ἐνδέχοιτο τὴν ἐπιστασίαν. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τούτων ἐπιμελητέον ἐστὶ παρέργως, ἥπου τῶν πρὸς τὸν βίον καὶ τὸ ἦθος ἀμελητέον, ὅπως ἡ ψόγου καθαρὰ καὶ διαβολῆς ἁπάσης. Οὐ γὰρ ὧν λέγουσιν, ἐν κοινῷ καὶ πράττουσιν οἱ πολιτευόμενοι μόνον εὐθύνας διδόασιν, ἀλλὰ καὶ δεῖπνον αὐτῶν πολυπραγμονεῖται, καὶ κοίτη, καὶ γάμος, καὶ παιδιὰ καὶ σπουδὴ πᾶσα. Τί γὰρ δεῖ λέγειν Ἀλκυβιάδην, ὃν περὶ τὰ κοινὰ πάντων ἐνεργέστατον ὄντα καὶ στρατηγὸν ἀήττητον, ἀπώλεσεν ἡ πρὸς τὴν διαι-

tudo, vt cuiusuis sit salutare ei frænum inijcere: inq; aliqua felicitatis parte ponendum, si, ut est bellua suspitiosa & inconstãs, nullo visu audituuè consternata rectorem præcem admittat. Itaq; ne hæc quidẽ negligenter obseruanda sunt, etsi minus fortè de vita & moribus curæ videbitur gerendum, vt tamen ista omnis sint repræhensionis & criminis expertia. 6. Nõ enim qui Rempub. gerũt ijs tantũ de publicè dictis factisq; ratio est reddenda, sed & in cœnam eorum inquiritur, & cubile, & matrimonium, & quicquid serij iociue agunt. 7. Quid

δίαιταν ἀναγωγία, καὶ θρασύτης, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν αὐτοῦ τὴν πόλιν ἀνόνητον ἐποίησε διὰ τὴν πολυτέλειαν, καὶ τὴν ἀκολασίαν. ὅπου καὶ κίμωνος οὗτοι τὸν οἶνον, καὶ ῥωμαῖοι σκιπίωνος οὐδὲν ἄλλο ἔχοντες λέγειν, τὸν ὕπνον ᾐτιῶντο. Πομπήιον δὲ μάγνον ἐλοιδόρουν οἱ ἐχθροὶ παραφυλάξαντες, ἑνὶ δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν κνώμενον. ὡς γὰρ ἐν προσώπῳ φακὸς καὶ ἀκροχορδὼν δυσχεραίνεται μᾶλλον, ἢ στίγματα, καὶ κολοβότητες, καὶ ἕλκη τοῦ λοιποῦ σώματος: οὕτω τὰ μικρὰ φαίνεται μεγάλα τῶν ἁμαρτημάτων, ἐν ἡγεμονικοῖς καὶ πολιτικοῖς ὁρώμενα βίοις, διὰ δόξαν, ἣν οἱ πολ-

λοὶ

Quid enim attinet Alcibiadē dicere? qui, cum in Repub. gerenda esset summa præditus efficacitate, & imperator inuictus, vitæ ratione effræni atq; ferocia sua perijt: &, ut nihil ex reliquis, quæ in eo erāt bonis, utilitatis percipere posset ciuitas, luxuria eius atq; prodigalitas fecerunt: cum & vinum Cimonis Athenienses: & somnū, quia aliud nihil inueniebāt, Scipionis Romani culpauerint: & Pompeio Magno inimici vitio verterint, quòd caput uno digito scaberet. 8. Sicut enim in facie lens & verruca molestiores sunt, quàm reliquæ corporis maculæ,

muti-

λοι περὶ ἀρχῆς καὶ πολιτείας ἔχουσιν, ὡς πράγματος μεγάλου καὶ καθαρεύειν ἀξίου πάσης ἀτοπίας καὶ πλημμελείας. Εἰκότως οὖν ἰούλιος δροῦσος ὁ δημαγωγὸς εὐδοκίμησεν, ὅτι τῆς οἰκίας αὐτοῦ πολλὰ μέρη κάτοπτα τοῖς γειτνιῶσιν ἐχούσης, ἑνὸς τῶν τεχνιτῶν τινὸς ὑπισχνουμένου ταῦτα ἀποστρέψειν, καὶ μεταθήσειν ἀπὸ πέντε μόνων ταλάντων, δέκα ἔφη λαβὼν, ὅλην μου ποίησον τὴν οἰκίαν καταφανῆ, ἵνα πάντες ὁρῶσιν οἱ πολῖται πῶς διαιτῶμαι. καὶ γὰρ ἦν ἀνὴρ σώφρων καὶ κόσμιος. ἴσως δὲ ταύτης οὐδὲν ἔδει τῆς καταφανείας αὐτῷ. διορῶσι γὰρ οἱ πολλοὶ καὶ τὰ πάνυ βαθέως περιαμπέχεσθαι

δο-

mutilationes & cicatrices: sic exigua peccata, ubi in Principis cernuntur vita, pro magnis habentur. propter opinionē eam, quam vulgò de principatu & Repub. gerūt; rem esse magnam, & quæ vacare debeat omni errore atq; vitio. 9. Iccircò non iniuria celebri est laude Liuius Drusus Tribunus plebis: qui, cum domus ipsius multæ partes vicinis essent perspicuæ; ac faber quidam polliceretur se eas impendio quinq; modò talentorū auersurum & mutaturū: imò, ait, decem abs me aufer talēta lege hac, ut totam domum meam reddas omnium

in-

δοκοῦντα τῶν πολιτευομένων ἤθη καὶ βουλεύματα καὶ πράξεις, καὶ βίους οὐχ ἧττον ἀπὸ τῶν ἰδίων, ἢ τῶν δημοσίων ἐπιτηδευμάτων, τοὺς μὲν φιλοῦντες καὶ θαυμάζοντες, τοὺς δὲ δυσχεραίνοντες καὶ καταφρονοῦντες. Τί οὖν δή οὐχὶ καὶ τοῖς ἀσελγῶς καὶ τεθρυμμένως ζῶσιν, αἱ πόλεις χρῶνται; καὶ γὰρ αἱ κιττῶσαι λίθους, καὶ οἱ ναυτιῶντες ἁλμυρίδας, καὶ τοιαῦτα βρώματα διώκουσι πολλάκις, εἶτα ὀλίγον ὕστερον ἐξέπτυσαν καὶ ἀπεστράφησαν; οὕτω δὴ καὶ οἱ δημοί διὰ τρυφὴν καὶ ὕβριν ἢ βελτιόνων δημαγωγῶν ἀπορίᾳ, χρῶνται τοῖς ἐπιτυχοῦσι, βδελυττόμενοι καὶ καταφρονοῦντες: εἶτα χαίρουσι τοιούτων εἰς αὐτοὺς λεγομένων,

inspectui patentem, quò vniuersi ciues cernere poßint qua vtar vitæ degēdæ ratione. Erat enim vir temperans & modestus. Ac nihil quidem fortaßis opus ei erat hac perspicuitate. Pleriq; enim mores ac cōsilia, actionesq; & vitæ rationem Rempub. gerentium, quæ vel maximè abdita putātur perspiciunt: neq; minus ob priuata quàm ob publica studia alios amant ac admirantur, alios oderunt atq; despiciunt. Quid ergò inquies, non etiam ijs, quorum impudica est & mollis vita, ciuitates vtuntur? Sanè quomodo grauidæ, cum

οἷα Πλάτων ὁ κωμικὸς τὸν δῆμον αὐτὸν λέγοντα ποιεῖ, λαβοῦ λαβοῦ τῆς χειρὸς ὡς τάχιστά μου, μέλλω στρατηγὸν χειροτονεῖν Ἀγύρριον: καὶ πάλιν αἰτοῦντα λεκάνην καὶ πτερὸν ὅπως ἐμέσῃ λέγοντα, προσίσταταί μου πρὸς τὸ βῆμα Μαντίλη, καὶ βόσκει δυσώδη κεφαλὴν αἰσχίστην νόσον. ὁ δὲ Ῥωμαίων δῆμος ὑπισχνουμένου τι Κάρβωνος καὶ προστιθέντος ὅρκον δή τινα καὶ ἀρὰν, ἀντώμοσεν ὁμοῦ μὴ πιστεύειν. Ἐν δὲ Λακεδαίμονι τινὸς δημοσθένους ἀνδρὸς ἀκολάστου γνώμην εἰπόντος ἁρμόζουσαν, ἀπέρριψεν ὁ δῆμος. οἱ δὲ ἔφοροι κληρώσαντες ἕνα τῶν γερόντων, ἐκέλευσαν εἰ-

πεῖν

pica vexantur lapides, & qui nauseant salsuginem aliosq́ue id genus cibos appetunt sæpenumerò, paulò pòst exsputuri & auersaturi. Sic enim & populi ob luxuriam, aut petulantiam, vel inopia meliorum ductorum, quibuscunq́ue oblatis vtuntur, abominantes post eos & cõtemnentes. Deinde gratum ipsis est, cum in istos talia dicuntur. II. Qualia Plato comicus ipsum populum dicere fingit: Manu præhende me, præhẽde celeriter, qui principem iam designabo Agyrrium. rursumq́ue peluim poscentẽ & pennam vt vomat, ac dicentẽ; hîc ad tri-

bunal

πεῖν τὸν αὐτὸν λόγον ἐκεῖνον, ὥσπερ εἰς καθαρὸν ἀγγεῖον ἐκ ῥυπαροῦ μετακεράσαντες, ὅπως εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς πολλοῖς. Οὕτως μεγάλην ἔχει ῥοπὴν ἐν πολιτείᾳ πίστις ἤθους, καὶ τοὐναντίον.

bunal mantile adsistit mihi. Et Alit caput fœtens, luem turpissimam. Et populus Romanus Carbone aliquid promittente, ac deierante dirasque devotiones addente, contrà vno ore iurauit se non crediturum. Spartæ cum Demosthenes quidam homo intemperans sententiam commodam dixisset, eam populus reiecit: Ephori autem sorte lecto cuidam senum eam dicendam dederunt, tanquam ex sordido vase in syncerum eam diffundentes, vt grata fieret multitudini. Tantum in vtranque partem in Repub. momenti habet persuasio de ingenio hominis concepta.

PRAECEPTVM IV.

DE ELOQVENTIA MAGISTRATVS: quæ, vt ad morum probitatem vitæque honestatem accedat necesse est: licet aliud Menandro videatur. 1. Siquidem ad persuadendum cum moribus coniuncta, hæc plurimum prodest. 2. Et reges atque Principes potentissimi eandem excoluerunt, voluerunt oratores esse. 3. Aliter quoque populus regi & in potestate haberi nequit. 4. Turpe in Repub. administranda aliena opus voce habere. 5. Discrimen præterea magnum inter operarium ac artificem aliquem & Magistratum gerentem. 6.

Qui Eloquentia instructus, & gloriam sibi parare, & commodare Reipub. potest: id quod Periclis Atheniensis exemplum probat: contrarium Niciæ euincit. 7. Non admittendi aut laudandi modi alij, quibus populi à nonnullis dicendi facultate destitutis, fauor captatur. 8. Interim cauendum, ne Politici inq; Repub. versantis viri oratio iuuenilis, aut ad ostentationem sit composita, lucernam oleat, prodat diligentiam: sed cùm in sententijs tùm verbis grauitatem ac maiestatem habeat. 9. Quod conficitur sententijs communibus, historijs, fabulis, translationibus suo, & loco, & modo adhibitis. 10. Quemadmodum salsè quoq; dicta ac ridicula, si scurrilitas & petulantia absit, vitentur alia, placent. 11. Et grata βραχυλογία, dictorum est breuitas: qualis Phocionis Athenis fuit. 12. Probatur cautè meditata non inanis. 13. Versalitis & exercitata ad illa, quæsese offerunt tractanda, arridet. 14. Et ponderis momentiq; plurimum habet: φωνῆς νεεξία, vocis habitus bonus spiritusq; robur.

Οὐ μὴν ἀμελητέον γε διὰ τοῦτο τῆς πρὸς τὸν λόγον χάριτος καὶ δυνάμεως, ἐν ἀρετῇ θεμένους τὸ σύμπαν, ἀλλὰ τὴν ῥητορικὴν νομίσαντες μὴ δημιουργὸν, ἀλλά τοι συνεργὸν τῆς πειθοῦς: ἐπανορθωτέον τὸ τοῦ μενάνδρου: τρόπος ἔσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος, καὶ ὁ τρόπος καὶ ὁ λόγος, εἰ μὴ

Neq; tamen propterea ita negligenaa est orationis elegantio ac facultas; vt omnia Virtuti adscribantur. 1. sed vt non Opificem persuasionis censeamus esse Rethoricam, adiutricem tamen sentiamus; corrigamusq; illad Menandri: Mores mouent dicentis, haud oratio. Etc-

μὴ νὴ δία φήσει τις ὡς τὸν κυβερνήτην ἄγειν τὸ πλοῖον, οὐ τὸ πηδάλιον, καὶ τὸν ἱππέα στρέφειν τὸν ἵππον, οὐ τὸν χαλινὸν, οὕτως πόλιν πείθειν οὐ λόγῳ, ἀλλὰ τρόπῳ χρωμένην, ὥσπερ οἴακι καὶ χαλινῷ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν, ὅπερ εὐστροφώτατον ζῶον, ὥς φησι πλάτων, οἷον ἐκ πρύμνης ἁπτομένην καὶ κατευθύνουσαν. ὅπου γὰρ οἱ μέγαλοι βασιλεῖς ἐκεῖνοι καὶ διογενεῖς ὡς ὅμηρός φησιν, ἀλουργίσι, καὶ σκήπτροις, καὶ δορυφόροις, καὶ θεῶν χρησμοῖς ἐξογκοῦσιν ἑαυτοὺς, καὶ δουλούμενοι τῇ σεμνότητι τοὺς πολλοὺς ὡς κρείττονες, ὅμως ἐβούλοντο μύθων τε ῥητῆρες εἶναι, καὶ οὐκ ἠμέλουν τῆς τοῦ λέγειν χα-

Etenim & mores persuadent & oratio. Nisi quis ita intelligat, sicut nauim agit, non clauus, sed gubernator equesq; equum versat, non frænum: ita à ciuili Virtute Vrbe duci non oratione, sed moribus, loco fræni aut gubernaculi adhibitis, eamq; veluti à prora dirigere Vrbem, animal (vt Plato ait) maximè versatile. 2. *At verò magni illi reges & à Ioue, vt Homerus ait, prognati, purpuris, sceptris, stipatoribus, deorumq; oraculis se ipsos extollentes; vbi maiestate sua tanquam præstantioris ipsi naturæ vulgus sibi subiecerunt, voluerunt tamen oratores*

χάριτος· οὐδ᾽ ἀγορέων ἵνα τ᾽ ἄνδρες ἀριπρεπέες τελέθουσιν, οὐδὲ διὸς βουλέου μόνου ἐχρήιζον, οὐδ᾽ ἄρεως ἐνναλίου καὶ στρατίας ἀθηνᾶς, ἀλλὰ καὶ τὴν καλλιόπην παρεκάλουν, ἣ δὴ βασιλεῦσιν ἅμ᾽ αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ πραΰνουσα πειθοῖ καὶ καταιδοῦσα τῶν δήμων τὸ αὔθαδες καὶ βίαιον, ἢ πῶς δυνατὸν ἄνθρωπον ἰδιώτην ἐξ ἱματίου καὶ σχήματος δημοτικοῦ πόλιν ἄγειν βουλόμενον, ἐξισχύσαι καὶ κρατῆσαι τῶν πολλῶν. Εἰ μὴ λόγον ἔχει συμπείθοντα καὶ προσαγόμενον. Οἱ μὲν οὖν τὰ πλοῖα κυβερνῶντες, ἑτέροις χρῶνται κελευσταῖς. Ὁ δὲ πολιτικὸς ἐν ἑαυτῷ μὲν ὀφείλει τὸν κυβερνῶντα νοῦν ἔχειν ἐν ἑαυ-

τῷ-

tores esse: neq; dicendi elegantiam neglexerunt; sed curæ fuit eis concio, qua decus eximium facundia gignit. Neq; solùm Iouem consiliariũ, Martemùe homicidam, & militarem Mineruam coluerunt, sed & Calliopen inuocauerunt: quæ Comes usq; solet venerandis regibus esse, facundia sua demulcens & ad verecundiam redigens cõtumaciam violentiamq; populi. 3. Quod cùm ita sit, quonam pacto priuatus aliquis à toga & habitu plebeio, ad regendam Vrbem se conferens, multitudinem in sua potestate habere queat, nisi oratione in-

stru-

τῷ δὲ τὸν ἐγκελευόμενον λόγον ὅπως, μὴ δέηται φωνῆς ἀλλοτρίας, μηδ' ὥσπερ ἰφικράτης ὑπὸ τῶν περὶ ἀριστοφῶντα καταρρητορευόμενος λέγῃ: βελτίων μὲν ὁ τῶν ἀντιδίκων ὑποκριτὴς, δρᾶμα δὲ τοὐμὸν ἄμεινον. μηδὲ πολλάκις δέηται τῶν εὐριπιδείων ἐκείνων: εἴθ' ἦν ἄφωνον σπέρμα δύστηνον βροτῶν: καὶ, φεῦ φεῦ τὸ μὴ τὰ πράγματ' ἀνθρώποις ἔχειν φωνὴν, ἵν' ἦσαν μηδὲν οἱ δεινοὶ λέγειν. Ταῦτα μὲν γὰρ ἴσως ἀλκαμένει, καὶ νησιώ[illegible], καὶ ἰκτίνῳ, καὶ πᾶσι τοῖς βαναύσοις καὶ χειρώναξι τὸ δύνασθαι λέγειν ἀπομνυμένοις, δοτέον ἀποδιδράσκειν, ὥσπερ ἀθήνησιν ἀρχιτεκτόνων ποτὲ δυεῖν ἐξε-

τεκ.

structus in persuadendo & alliciendo administra?4. Qui nauim gubernant, ij quidem munus remigum regendorum alijs mandant. At Rempub. qui gerit, non gubernatrice modò mente præditus esse, sed in se ipso habere debet facultatem orationis, qua imperia tradat; ne aliena opus habeat voce, neuè id ei usu veniat, quod Iphicrati: qui, cum Aristophon eum oratione præmeret, aduersarium histrionem meliorem, suam autem causam potiorem esse dixit. Neue sæpius uti cogatur Euripideis istis: Vtinam esset expers vocis humanum

genus

ταζομένων πρὸς δημόσιον ἔργον. ὁ μὲν αἱμύλος καὶ κομψὸς εἰπεῖν, λόγον τινὰ διελθὼν περὶ τῆς κατασκευῆς μεμελετημένον ἐκίνησε τὸν δῆμον. ὁ δὲ βελτίων τῇ τέχνῃ, λέγειν δὲ ἀδύνατος, παρελθὼν εἰς μέσον, ἄνδρες εἶπεν ἀθηναῖοι, ὡς οὗτος εἴρηκεν, ἐγὼ ποιήσω. Τὴν γὰρ ἐργάνην οὗτοι μόνον θεραπεύουσιν, ὥς φησὶ σοφοκλῆς, οἱ παρ' ἄκμον τυπάδι βαρείᾳ καὶ πληγαῖς ὑπακούουσαν ὕλην ἄψυχον δημιουργοῦντες. ὁ δὲ τῆς πολιάδος ἀθηνᾶς καὶ τῆς βουλαίας θέμιδος. ἥτ' ἀνδρῶν ἀγορὰς, ἠμὲν λύει, ἠδὲ καθίζει προφήτης, ἑνὶ χρώμενος ὀργάνῳ τῷ λόγῳ, τὰ μὲν πλάτων καὶ σαυ-

αρ-

genus. Et: Cur non, malum, data vox rebus mortalium est, nullo diserti ut essent in precio Viri. Hæc enim fortasiis Alcameni, insulari, Ictino, aliisque illibera libus & manu victum quærentibus, facundiamque eiurantibus concedantur effugia. Cuius generis est, quod Athenis aliquando contingit; cum duo architecti de conducẽdo publico opere contenderent, aliter disserendi copia & elegantia instructus cùm de apparatu operis oratione vsus meditata populum mouisset, alter arte præstantior, sed dicendi ignarus, in medium progressus, Viri,

in,

ἁρμόττων, τὰ δ' ἀντι-
στατοῦντα πρὸς τὸ ἔργον:
ὥσπερ ὄζους τινὰς ἐν ξύ-
λῳ, καὶ διπλόας ἐν σι
δήρῳ μαλάσσων καὶ κα-
λεαίνων κοσμεῖ τὴν πο-
λιν διὰ τοῦτο ἡ κατὰ πε-
ρικλέα, πολιτεία λό
γῳ μὲν, ὥς φησι θουκυ-
μοκρατία, ἔργῳ δ' ὑπὸ
τοῦ πρώτου ἀνδρὸς ἀρ-
χὴ διὰ τὴν τοῦ λόγου δύ-
δίδης, δήναμιν. Ἐπεὶ καὶ
κίμων ἀγαθὸς ἦν; καὶ ἐφι.
άλτης, καὶ θουκυδίδης.
ἀλλὰ ἐρωτηθεὶς οὗτος ὑπὸ
ἀρχιδάμου βασιλέως
τῶν σπαρτιατῶν, πότερον
αὐτὸς ἢ περικλῆς πα-
λαίει βέλτιον; οὐκ ἂν
εἰδείη τις εἰπεῖν. ὅταν
γὰρ ἐγὼ καταβάλω
παλαίων, ἐκεῖνος λέ-
γων μὴ πεπτωκέναι, νι-
κᾷ καὶ πείθει τοὺς θεω-
μένους. τοῦτο δ' οὐκ
αὐ-

*inquit, Athenienses.
quemadmodũ iste di-
xit, ego efficiam. 5.
Nam Erganam, id est,
opificem, hi tantum
colunt Mineruam, vt
ait Sophocles, qui ad
incudem, malleo &
ictibus obedientem,
materiam inanimam
fabricantur. At Mi-
neruæ, quæ quòd Vrbi-
bus præsit Polias dici-
tur, & consiliariæ
Themidis (cui à iure
nomen, & quæ con-
uentus hominum co-
gitq́, eadẽq́ resoluit)
interpres, vnico vtens
orationis instrumen-
to, atq́ alia fingens &
concinnans, alia quæ
operi impedimẽto sũt,
velut nodos quosdam
in ligno, aut abscessus
in ferro molliens atq́
la-*

αὐτῷ μόνῳ ἐκείνῳ δόξαν ἀλλὰ καὶ τῇ πόλει σωτηρίαν ἔφερε, πειθομένη γὰρ αὐτῷ τὴν ὑπάρχουσαν εὐδαιμονίαν ἔσωζε, τῆς δ' ἐκτὸς ἀπείχετο. νικίας δὲ τὴν αὐτὴν προαίρεσιν ἔχων, πειθοῦς δὲ τοιαύτης ἐνδεὴς ὤν, καὶ καθάπερ ἀμβλεῖ χαλινῷ τῷ λόγῳ πειρώμενος ἀποστρέφειν τὸν δῆμον, οὐ κατέσχεν, οὐδὲ ἐκράτησεν, ἀλλ' ᾤχετο βίᾳ φερόμενος εἰς σικελίαν καὶ συνεκτραχηλιζόμενος. Τὸν μὲν οὖν λύκον, οὔ φασι τῶν ὤτων κρατεῖν. δῆμον δὲ καὶ πόλιν ἐκ τῶν ὤτων ἄγειν δεῖ μάλιστα, μὴ καθάπερ ἔνιοι τῶν ἀγυμνάστων περὶ λόγων λαβὰς ἀμούσους καὶ ἀτέχνους ζητοῦντες ἐν τοῖς πωλ-

læuigans, Vrbem exornat. 6. Itaq; administratio Reipub. qua vsus fuit Pericles, verbo quidem (teste Thucydide) populi fuit, re ipsa autem principis viri potestas. Nam & Cimon bonus erat, & Ephialtes, & Thucydides. Verùm interrogatus hic ab Archidamo Spartæ rege, ipse ne an Pericles meliùs luctaretur: incertum est, respondit: cum enim ego eum deiicio, negando se cecidisse vincit, idq; spectatoribus persuadet. Atq; ea quidem res nõ gloriam tantùm Pericli, sed & Vrbi salutẽ attulit. Dum enim ei paruit, felicitatem iam partam seruauit, ab-

πολλοῖς τῆς γαστρὸς ἕλκουσιν εὐωχοῦντες, ἢ τοῦ βαλαντίου διδόντες, πυρρίχας τινὰς ἢ μονομάχων θεάματα παρασκευάζοντες ἀεὶ δημαγωγοῦσι, μᾶλλον δὲ δημοκοποῦσι. δημαγωγία γὰρ ἡ διὰ λόγου πειθομένων ἐστὶν, αἱ δὲ τοιαῦται τιθασσεύσεις τῶν ὄχλων, οὐδὲν ἀλόγων ζώων ἄγρας καὶ βουκολήσεως διαφέρουσιν. ὁ μέντοι λόγος ἔσω τοῦ πολιτικοῦ μήτε νεαρὸς καὶ θεατρικὸς ὥσπερ πανηγυρίζοντος καὶ στεφανηπλοκοῦντος, ἐξ ἁπαλῶν καὶ ἀνθηρῶν ὀνομάτων, μήτε αὖ πάλιν ὡς ὁ Πυθέας τὸν Δημοσθένους ἔλεγεν ἐλλυχνίων ὄζειν καὶ σοφιστικῆς περιεργίας, ἐνθυμήμασι πικροῖς καὶ περιόδοις πρὸς κανόνα δια-

abstinuitq́ ab exteris negotij. Sed Nicias cum idem sequeretur propositum, neq́ tantũ haberet ad persuadendum virium, atq́ oratione veluti fræno laxo, uteretur in dehortando populũ, non obtinuit neq́ peruicit: sed Siciliam abijt vi actus, & obtorto quasi collo multitudinis impetu eò abreptus. 7. *Lupum quidem auribus teneri posse negãt. Populum autem & ciuitatem vel maximè auribus ducere oportet: neq́ sequi eos, qui exercitatione dicendi destituti, multitudinis ducẽdæ ansas quærunt elegantiæ artisq́ vacuas: &, aut ventre trahunt epulis præbẽdis,*

διαβήτην ἀπηκριβω-
μέναις. ἀλλ', ὥσπερ οἱ
μουσικοὶ τῇ θίξιν, ἀξιοῦ-
σι τῶν χορδῶν ἠθικὴν
καταφαίνεσθαι, μὴ κρου-
στικήν: οὕτω τῷ λόγῳ
τοῦ πολιτευομένου καὶ
συμβουλεύοντος καὶ ἄρ-
χοντος ἐπιφαίνεσθω,
μὴ δεινότης, μὴ δὲ
πανουργία, μὴ δὲ εἰς
ἔπαινον αὐτοῦ τιθέσθω τὸ
ἑκτικῶς, ἢ τεχνικῶς,
ἢ διαιρετικῶς, ἀλλὰ
ἤθους ἀπλάστου καὶ φρο-
νήματος ἀληθινοῦ, καὶ
παῤῥησίας πατρικῆς,
καὶ προνοίας, συνέσεως
κηδομένης, ὁ λόγος
ἔστω μεστὸς ἐπὶ τῷ κα-
λῷ τὸ κεχαρισμένον
ἔχων καὶ ἀγωγὸν, ἔκ
τε σεμνῶν ὀνομάτων καὶ
νοημάτων ἰδίων καὶ πι-
θανῶν. δέχεται δὲ ὁ
πολιτικὸς λόγος δι-

κα-

*dis, vel marsupio lar-
gientes, aut saltatio-
nes, aut gladiatorũ spe-
ctacula crebra exhi-
bentes populi fauorem
captant, aut potius
vim ei adferunt. Ca-
ptant enim fauorem
populi, eumq́; ducunt,
qui dicendo persuadẽt,
& istiusmodi cicura-
tiones nihil à bruto-
rum illectatione &
captura habent diuer-
si. 8. Sit autem ver-
santis in Repub. Viri
oratio non iuuenilis
aut ad theatrum con-
formata, veluti corol-
lam ex delicatis ac flo-
ridis vocabulis unde
quaq; colligentis: neq;
rursum qualẽ Demo-
sthenis dicebat Pythe-
as lucernam redolere
& sophisticam diligẽ-*

tia

κανικοῦ μᾶλλον, καὶ
γνωμολογίας καὶ ἱστο-
ρίας, ἢ μύθους, ἢ μετα-
φορὰς, αἷς μάλιστα κινοῦ-
σιν οἱ χρώμενοι μετρί-
ως καὶ κατὰ καιρὸν· ὡς ὁ
εἰπὼν μὴ ποιήσητε ἑτε-
ρόφθαλμον τὴν ἑλλάδα:
καὶ δημάδης τὰ ναυά-
για λέγων πολιτεύεσθαι
τῆς πόλεως: καὶ ὁ ἀρ-
χίλοχος μὴ δὲ ὁ
ταντάλου λίθος τῆσδ'
ὑπὲρ νήσου κρεμάσθω:
καὶ περικλῆς τὴν λήμην
τοῦ πειραιῶς ἀφελεῖν
κελεύων. καὶ φωκίων
ἐπὶ τῆς λεωσθένους νίκης
καλὸν τὸ στάδιον εἶναι·
δεδιέναι δὲ τοῦ πολέμου
τὸν δολιχόν. καθόλου δὲ
ὁ μὲν ὄγκος καὶ τὸ μέ-
γεθος τῷ πολιτικῷ
μᾶλλον ἁρμόττει. πα-
ράδειγμα δὲ οἵτε φι-
λιππικοὶ, καὶ τῆς, θου-
κυ

*tiæ abundantiam, ar-
gumentis constantem
acribus, & circuitio-
nibus, ad normam ac
circinum accuratissi-
mè exactis: sed quem-
admodum Musici ner-
uos pulsari volunt le-
niter, non impetu quo-
dam concuti: ita ora-
tio Rempub. gerentis,
condentis ac regentis
præ se ferre non debet
vim dicendi, aut calli-
ditatem: neq; laudi
sibi ducat si existime-
tur dixisse ex habitu,
secundum artem, &
scientiam diuidendi:
sed plena esse debet in-
genuitatis, & veræ
animi magnitudinis,
& paternæ libertatis,
ac prouidentiæ & sa-
pientiæ suorum curam
gerentis, in bono pro-
posito*

κου δίδου δημηγορεῶν
ἡ Σθενελαΐδα τοῦ ἐφόρου,
καὶ ἀρχιδάμου τοῦ βα-
σιλέως ἐν πλαταιαῖς,
καὶ περικλέους ἡ μετὰ τὸν
λοιμόν. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἐφό-
ρου καὶ θεοπόμπου καὶ ἀνα-
ξιμένους ῥητορειῶν καὶ
περιόδων, ἃς περαίνου-
σιν ἐξοπλίσαντες τὰ
στρατεύματα καὶ παρα-
τάξαντες, ἔστιν εἰπεῖν.
Οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα
μωραίνει πέλας. Οὐ
μὲν ἀλλὰ καὶ σκῶμμα
καὶ γελοῖον ἔστιν ὅτε
γίνεται πολιτικοῦ λόγου
μέρος. εἰ μὴ πρὸς
ὕβριν ἢ βωμολοχίαν
ἀλλὰ χρησίμως ἐπι-
πλήττοντος ἢ διασύ-
ροντος λέγοιτο. μάλι-
στα δὲ εὐδοκιμεῖ τὰ τοι-
αῦτα περὶ τὰς ἀμεί-
ψεις καὶ τὰς ἀπαντή-
σεις. Τὸ γὰρ ἐκπα-
ρασ-

*posito gratiosam adhi-
bēs & ad persuadendū
aptam orationem; ex
verborū maiestate, &
sententiarum proprie-
tate ac probabilitate.
9. Admittit autem
ciuilis oratio facilius
quàm iuridicialis sen-
tentias communes, hi-
storias, fabulas & trās-
lationes, qubus maxi-
mè mouētur animi ho-
minum, modicè & op-
portunè vsurpatis.
Quale fuit eius, qui
dixit; Nolite Græciam
altero oculo priuare: &
Demadis, qui se nau-
fragia Reipub. aiebat
tractare: & Archilo-
chi istuc; neuè Tātali
lapis huic immineat
insulæ. Sic & Peri-
cles lemam Peiræei au-
ferri iussit: & de Leo-
sthenis*

παρασκευῆς καὶ κατάρχοντα.
γελωτοποιοῦντός
ἐστιν, καὶ δόξα κακοη-
θείας προσέσεισεν. ὡς προσῆν
τοῖς κικέρωνος
σκώμμασι καὶ τοῖς κάτωνος
τοῦ πρεσβυτέρου,
καὶ εὐξιθέου τοῦ ἀριστοτέλους
συνήθους. Οὗτοι γὰρ
ἔσκωπτον πολλάκις ἀρχόμενοι.
ἀμυνομένῳ δὲ
συγγνώμην ἅμα καὶ
χάριν ὁ καιρὸς δίδωσι,
καθάπερ δημοσθένει
πρὸς τὸν αἰτιάν ἔχοντα
κλέπτειν, χλευάζοντα
δὲ αὐτοῦ τὰς νυκτογραφίας.
οἶδα ὅτι σὲ λυπῶ
λύχνον καίων, καὶ πρὸς
δημάδην βοῶντα: δημοσθένης
ἐμὲ βούλεται
διορθοῦν. ἡ ὗς τὴν ἀθηνᾶν.
αὕτη μέν τοι πέρυσιν
ἡ ἀθηνᾶ μοιχεύουσα
ἐλήφθη. χάριεν δὲ καὶ
τὸ ξεναινέτου πρὸς τοὺς,

sthenis victoria pronunciauit Phocio; stadium decursum sibi probari, sed metuere quomodo eius belli dolichus absoluatur. In uniuersum autem maiestas quædam ciuili orationi magis cõgruit. Exemplo sunt Philippicæ, & apud Thucydidem conciones Sthenelaidæ Ephori, Archidami regis ad Platæas, & Periclis post pestem habita. Sed de Ephori, Theopõpi, & Anaximenis oratiunculis ac compræhẽsionibus sententiarũ quibus vtuntur in armandis & in aciem educendis exercitibus, licet effari: Quis inter arma locus sit his ineptijs? 10. Veruntamen

πολίτας λοιδοροῦντας αὐτόν, ὅτι στρατηγὸς ὢν πέφευγε, μεθ' ὑμῶν γε, ὦ φίλαι κεφαλαί. Τὸ δὲ ἄγαν φυλακτέον ἐν τῷ γελοίῳ, καὶ τὸ λυπεῖν ἀκαίρως τοὺς ἀκούοντας, ἢ τὸν λέγοντα ποιεῖν ἀγεννῆ καὶ ταπεινόν, ὥσπερ τὰ δημοκράτους. ἀναβαίνων μὲν γὰρ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔφη· καθάπερ ἡ πόλις μικρὸν ἰσχύειν καὶ μέγα φυσᾶν. ἐν δὲ τοῖς χαιρωνικοῖς παρελθὼν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ ἂν ἐβουλόμην κακῶς οὕτω πεπραχέναι τὴν πόλιν, ὥστε κἀμοῦ συμβουλεύοντος ὑμᾶς ἀκούειν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο μικρόν, κἀκεῖνο μανικόν· πολιτικῷ δὲ οὐδ' ἕτερον ἁρμόττον. Φωκίων δὲ τὴν βραχυλογίαν ἐθαύμαζον. ὁ γοῦν πολύευ-

κτος.

& salsè dicta, & ridicula nonnunquam in parte orationis ciuilis admittũtur: cùm non petulanter, aut scurriliter, sed ab eo qui vtiliter increpet aut subsannet proferuntur. Maximè autem probãtur ista in responsionibus & obiectionibus. Nã subsannare de industria, idq; nõ prouocatus qui volet, risũ captare putabitur, neq; sine suspicione malignitatis. Quod vitiũ turpauit Ciceronis, Catonis maioris, Euxitheiq; sales, eius qui Aristotelis fuit familiaris. Ii enim sæpe numero verbis mordebant, nulla lacessiti aliorũ dicacitate. Qui se salibus defendit aut vl-

ἧλος ἀπεφαίνετο ῥήτορα μέγιστον εἶναι δημοσθένην, δεινότατον δὲ εἰπεῖν Φωκίωνα. πλεῖστον γὰρ αὐτοῦ τὸν λόγον λέξει βραχυτάτῃ νοῦν περιέχειν. καὶ ὁ δημοσθένης τῶν ἄλλων καταφρονῶν, εἰώθει λέγειν ἀνισταμένου Φωκίωνος, ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς ἀνίσταται. μάλιστα μὲν οὖν ἐσκεμμένῳ πειρῶ καὶ μὴ διακένῳ τῷ λόγῳ χρῆσθαι πρὸς τοὺς πολλοὺς, μεθ' ἀσφαλείας εἰδὼς, ὅτι καὶ Περικλῆς ἐκεῖνος ηὔχετο πρὸ τοῦ δημηγορεῖν μὴ δὲ ῥῆμα μηδὲν ἀλλότριον τῶν πραγμάτων ἐπελθεῖν αὐτῷ. δεῖ δὲ ὅμως καὶ πρὸς τὰς ἀπαντήσεις τὸν λόγον εὔστροφον ἔχειν καὶ γεγυμνασμένον ὀξέως γὰρ οἱ καιροὶ, καὶ πολλὰ

ulciscitur, ei oportunitas & veniam conciliat, & gratiam. Quale & responsum Demosthenis, ei datũ, qui furti suspectus lucubrationes ipsius exagitabat: noui me ægrè tibi facere, qui lucernã uram. Et Demadi ab eodem, vociferanti, corrigere me vult Demosthenes, sus Mineruam: illa quidem Minerua superiore anno est in adulterio depræhensa. Illud quoq; Xenæneti venustum, qui ciuibus ei fugam tum factã ab ipso, cum ductor esset exercitus exprobrantibus, fugi, respondit, sed vobiscum, ô suauissimi homines. Verùm in ridiculis cauendum est,

φέροντες ἐν τῇ πολιτείᾳ αἰφνίδια. διὸ καὶ δημοσθένης ἠλαττοῦτο πολλῶν, ὥς φασι, παρὰ τὸν καιρὸν ἀνδαυόμενος καὶ καλοκνῶν.. ἀλκιβιάδην δὲ θεόφραστος ἱστορεῖ, μὴ μόνον ἃ δεῖ λέγειν, ἀλλὰ καὶ ὡς δεῖ βουλόμενον πολλάκις ἐν αὐτῷ τῷ λέγειν ζητοῦντα καὶ συντιθέντα τὰς λέξεις, ἐνίσχεσθαι καὶ διαπίπτειν. ὁ δὲ ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀνιστάμενος καὶ ὑπὸ τῶν καιρῶν, ἐκπλήττει μάλιστα καὶ προσάγεται τοὺς πολλοὺς καὶ μετατίθησιν. Οἷον ὁ βυζάντιος λέων ἧκε δήποτε τοῖς ἀθηναίοις στασιάζουσι διαλεξόμενος. ὀφθεὶς δὲ μικρὸς καὶ γελασθείς, τί δὲ εἶπεν εἰ τὴν γυναῖκα μου θεά-

ne quid vltra modum sit; tum ne quid excidat, quod vel audientes offendat alieno tẽpore, vel dicti autorẽ ostendat esse ignobili, aut abiecto animo. Exemplo sunt Democratis dicta. Nam is in cõcione dixit, se itidem vt ipsam ciuitatem parum posse, & magnos edere flatus. Et clade Chæronensi accepta ad populũ progressus: nollem (inquit) hac fortuna vsam ciuitatem, vt ego quoq; consiliarius vobis essem audiendus. Quorum dictorũ hoc abiecti animi fuit, illud insani: ciuili homini neutrũ cõueniens. II. Breuitas autem dictorũ Phocionis ipsa quoq; admi-

θεάσασθε μόλις ἐξικνουμένην πρὸς τὸ γόνυ, πλείων οὐκ ἐγένετο γέλως, ἀλλ' ἡμᾶς ἔφη μικροὺς οὕτως ὄντας, ὅταν διαφερώμεθα πρὸς ἀλλήλους, ἡ Βυζαντίων πόλις οὐ χωρεῖ. πυθέας δὲ ὁ ῥήτωρ, ὅτε πρὸς τὰς ἀλεξάνδρου τιμὰς ἀντέλεγεν, εἰπόντος τινὸς, οὕτω σὺ νέος ὢν περὶ πραγμάτων τολμᾷς λέγειν τηλικούτων; καὶ μὴν ἀλέξανδρος εἶπεν, ἐμοῦ νεώτερός ἐστιν ὃν ψηφίζεσθε θεὸν εἶναι. δεῖ δὲ καὶ φωνῆς εὐεξία καὶ πνεύματος ῥώμη πρὸς οὐ φαῦλον, ἀλλὰ πάμμαχον ἀγῶνα τὸν τῆς πολιτείας ἠθληκότα κομίζειν τὸν λόγον. ὡς μὴ πολλάκις ἀπαγορεύοντα καὶ σβεννύμενον

mirationi fuit. Eam ob rem Polyeuctus pronunciauit maximum oratorē esse Demosthenem, Phocionē autem dicendi vi omnibus alijs antecellere: quòd huius oratio breuißimis verbis plurimum sententiæ cōplecteretur. Et Demosthenes, reliquorū contēptor, dicere solebat Phocione vt diceret surgēte, meorū dictorum securis surgit.

12. In primis autem danda est tibi opera; vt ad multitudinem oratione vtaris meditata cautè, non inani: cum scias etiam magnum illum Periclem, antequam in publico verba faceret: optare solitum: ne vel

ὑπερβάλοι τις αὐτὸν ἅρπαξ καὶ ἡράκλης, κυκλοβόρου φωνὴν ἔχων. κάτων δὲ περὶ ὧν οὐκ ἤλπιζε πείσειν τῷ προκατέχεσθαι χάρισι καὶ σπουδαῖς τὸν δῆμον ἢ τὴν βουλὴν, ἔλεγε τὴν ἡμέραν ὅλην ἀναστὰς καὶ τὸν καιρὸν οὕτως ἐξέκρουε. περὶ μὲν οὖν τῆς τοῦ λόγου παρασκευῆς καὶ χρείας ἱκανὰ ταῦτα τῷ δυναμένῳ τὸ ἀκόλουθον προσεξευρίσκειν.

vllum ſibi verbum à re alienum incideret.

13. Interim tamen oportet orationem ad ea, quæ occurrunt, verſatilē exercitatāq; habere. Præcipites enim sūt ocaſiones, multaq; ferūtur in negotijs publicis repentina. Itaq; & Demoſthenes multis fuit inferior, vt aiunt, cum, vrgente occaſione, tergiuerſaretur: & Alcibiadem narrat Theophraſtus, cum non tantùm quæ, ſed & quo modo dicenda erant cuperet diſſerere, ſæpè inter orandū verba conquirentem atq; componentem hæſiſſe atq; excidiſſe. Qui verò ab ipſis rebus & ob latis occaſionibus excitatur ad dicendū, is maximè percellit multitudinem atq; permouet. Sic Leo Byzantius, cum ad Athenienſes ſeditione exagitatos verba facturus proceſsiſſet, & ob ſtaturæ breuitatē riſu exciperetur: quid, inquit, ſi meam videretis vxorem quæ, vix genu mihi attingit?

ma.

maiore oborto risu, atqui, inquit, nos ita paruos, vbi inuicem dissentimus, Byzantiũ non capit. Et Pytheas Rhetor, cum contra honores Alexandro decretos dissereret, dicente quodã, Tunè, cum adeò sis iuuenis, tantis de rebus audes dicere? & verò, respondit, Alexander, quem vos decreto vestro in deorum refertis numerum, me natu minor est. 14. Oportet etiam bono vocis habitu ac robore spiritus excitatam atq; firmatam orationem adferre ad Reipub. non vilia, sed acerrima certamina: ne aliquando defatigatum dicendo atq; extinctũ superet aliquis rapax clamator, Cyclobori vocem gerens. Cato, cum se gratia ac studijs præoccupato Senatu populoue obtinere causam non posse videret, totam diem dicendo exegit, itaq; occasionem aduersarijs præripuit. Ac de orationis quidem apparatu vsq; dicta hæc sufficiunt ei, qui porrò id, quod horum est consequens, inueniendo addere potest.

PRAECEPTVM V.

De aditu ad Rempub. duplici, splendido vno, sed periculoso, altero tardiori, minusq; glorioso, verùm tutiori. 1. Prior probatur Pindari autoritate. 2. Vtilis quoq;, quòd ita qui orditur promptius excipitur. 3. Minus obnoxius inuidiæ ac contemptui est. 4. Vsurpatus à magnis & claris viris: Arato,

Alcibiades, Pompeius, Corn: Scipio. 5. Confici parariq́; potest: iudicÿs publcis, legationibus, correctionibus in Repub. amissorum, aut consuetudine quadam mala introductorum, accusationibus & defensionibus publicis. 6. Alter aditus, qui tardior quidem, sed tutior, & ipse probatus & adhibitus a viris excellentibus fuit: Aristide, Phocione, Pammene, Lucullo, Catone, Agesilao: 7. Qui iuuenes senibus, illustribus obscuri, hederæ instar, sese applicuerunt, atq́; ita creuerunt. 8. Modò constans ille sit cultus, nulla ingratitudo & contumelia hîc deprehendatur. 9. Ita enim, velut manu ad gloriam qui ducuntur ab alÿs, grati & accepti, non inuisi sunt alÿs. 10. Si duces maximè horum, propter virtutem, non simpliciter gloria ac potentia valuerint. 11. Quod Marÿ in Syllam, & huius in Pompeium exemplum docet.

Εἰσβολαὶ δὲ καὶ ὁδοὶ, δύο τῆς πολιτείας εἰσὶν, ἡ μὲν ταχεῖα καὶ λαμπρὰ πρὸς δόξαν, οὐ μὴν ἀκίνδυνος, ἡ δὲ πεζοτέρα καὶ βραδυτέρα, τὸ δὲ ἀσφαλὲς ἔχουσα μᾶλλον. οἱ μὲν γὰρ εὐθὺς ὥσπερ ἐξ ἄκρας πελαγίου πράξεως ἐπιφανοῦς καὶ μεγάλης, ἐχούσης δὲ τόλμαν ἄραντες, ἀφῆκαν ἐπὶ τὴν πολιτείαν, ἡγούμενοι λέγειν ὀρθῶς τὸν Πίνδαρον, ὡς ἀρχομένου ἔργου, πρόσωπον

Cæterum ad Rempub: duo sunt aditus & quasi viæ: altera breuis & ad gloriæ splendorem expedita, non tamen periculi expers: altera, vt magis pedestris ac tardior, ita tutior. Sunt enim qui à splēdido aliquo & magno facinore, quod nō fiat sine audacia, veluti à promontorio quodam, in altum procurrente soluentes, in Rempub. dant vela 1.

χρὴ θέμεν τηλαυγές. καὶ γὰρ δέχονται προθυμότερον οἱ πολλοὶ κόρῳ τινὶ καὶ πλησμονῇ τῶν συνήθων τὸν ἀρχόμενον, ὥσπερ ἀγωνιστὴν θεαταὶ, καὶ τὸν φθόνον ἐκπλήττουσιν αἱ λαμπρὰν ἔχουσαι καὶ ταχεῖαν αὔξησιν ἀρχαὶ καὶ δυνάμεις. οὔτε γὰρ πῦρ φησὶν ὁ Ἀρίστων καπνὸν ποιεῖν, οὔτε δόξαν, φθόνον, ἢν εὐθὺς ἐκλάμψῃ καὶ ταχέως, ἀλλὰ τῶν κατὰ μικρὸν αὐξανομένων καὶ σχολαίως, ἄλλον ἀλλαχόθεν ἐπιλαμβάνεσθαι. διὸ πολλοὶ πρὶν ἀνθῆσαι περὶ τὸ βῆμα κατεμαράνθησαν. ὅπου δ' ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Λάδα λέγουσιν ὁ ψόφος ἦν ὕσπληγγος ἐν οὔασιν ἔνθα καὶ ἐστεφανοῦτο πρεσβεύων ἢ θριαμβεύων ἢ στρατηγῶν ἐπι-

Existimãtes rectè dictum à Pindaro: incipiente opere, primordium in fronte ponendum est latè fulgens. 2. Sic enim ordientẽ & pleriq; consuetorũ satietate ac tædio prõptius excipiunt; quẽadmodum spectatores certatorem. 3. inuidiamq; absterret splendido ac celeri incremẽto constans potentia. Nam, ut ait Aristo, neq; fumum ignis gignit, neq; inuidiã gloria, si subitò ac celeriter effulgeat: qui paulatim extolluntur & tardè, ijs alij aliundè manus inijciunt. Vnde factum, ut multi circa tribunal ante florem emarcuerint. Vbi autẽ (quemadmodum La-

φανῶς, οὔτε οἱ φθονοῦντες, οὔτε οἱ καταφρονοῦντες ὁμοίως ἐπὶ τούτων ἰσχύουσιν. οὕτω παρῆλθεν εἰς δόξαν ἄρατος, ἀρχὴν ποιησάμενος πολιτείας τὴν νικοκλέους τοῦ τυράννου κατάλυσιν. οὕτως ἀλκιβιάδης τὰ μαντινικὰ συστήσας ἐπὶ λακεδαιμονίους. πομπήϊος δὲ καὶ θριαμβεύειν ἠξίου μήπω παριὼν εἰς σύγκλητον, οὐκ ἐῶντος δὲ σύλλα, πλείονες ἔφη τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα προσκυνοῦσιν, ἢ δυόμενον, καὶ σύλλας ὑπεῖξε τοῦτο ἀκούσας. καὶ σκιπίωνα δὲ κορνήλιον, οὐκ ἀφ᾽ ἧς ἔτυχεν ἀρχῆς ὁ ῥωμαίων δῆμος ἀγορανομίαν μετερχόμενον, ἐξαίφνης ὕπατον ἀπέδειξε παρὰ τὸν νόμον: ἀλλὰ θαυμάσας αὐ-

dam ferunt carcerum funiculo adhuc in auribus à laxatione sonante decurso stadio coronam reportasse) subitò aliquis, legatione obita, triumpho ducto, aut summo potitus magistratu efflorescit: in eum neq; inuidia, neq; contemptus quicquam facilè possunt. Hac via Aratus ad gloriam contendit, initiũ gerendæ Reipub, à Nicoclis tyranni excidio faciens. Sic Alcibiades, Mantinense cõtra Lacedæmonios bellum cõflando. Pompeius etiã triumphũ postulauit, nondum Senator factus: &, Sylla negante, plures esse dixit, qui orientem, quàm qui occidentem solem adorent:

αὐτοῦ μειρακίου μὲν ὄντος τὴν ἐν Ἰβηρίᾳ μονομαχίαν καὶ νίκην, μικρὸν δ' ὕστερον τὰ πρὸς Καρχηδόνι χιλιαρχοῦντος ἔργα. περὶ ὧν καὶ Κάτων ὁ πρεσβύτατος ἀνεφώνησεν. οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν. νῦν οὖν ὅτε τὰ πράγματα τῶν πόλεων οὐκ ἔχει πολέμων ἡγεμονίας, οὐδὲ τυραννίδων καταλύσεις, οὐδὲ συμμαχικὰς πράξεις, τίνα ἄν τις ἀρχὴν ἐπιφανοῦς λάβοι καὶ λαμπρᾶς πολιτείας. αἱ δίκαι γε λείπονται αἱ δημόσιαι, καὶ πρεσβεῖαι πρὸς αὐτοκράτορα, ἀνδρὸς διαπύρου καὶ θάρσος ἅμα καὶ νοῦν ἔχοντος δεόμεναι. πολλὰ δέ ἐστι καὶ τῶν παρειμένων ἐν ταῖς πόλεσι καλῶν ἀναλαμ-

βά-

rent: quo audito concessit Sylla. Cornelium quoq; Scipionem, cum ædilitatem peteret, subitò consulem præter leges designauit populus Romanus: non sanè leuia secutus principia: sed quòd & victoriã eius quam adolescens etiam nunc in Hispania singulari prælio obtinuerat, & paulò pòst res ab eo tribuno militum ad Carthaginẽ gestas admirabatur. De quibus etiam Cato maior exclamauit: tanquã vmbræ volitant alij, solus sapit iste. 5. Nostra verò tempestate, cum ciuitates bellicis imperijs, tyrannorum excidijs, aut confœderatis actionibus careant,

quod-

βάνοντα, καὶ τῶν ἐξ ἔθους φαύλου παραδυομένων ἐπ' αἰσχύνῃ τινὶ τῆς πόλεως, ἢ βλάβῃ μεθιστάντα πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέφειν. ἤδη δὲ καὶ δίκη μεγάλη καλῶς δικασθεῖσα, καὶ πίστις ἐν συνηγορίᾳ πρὸς ἀντίδικον ἰσχυρὸν ὑπὲρ ἀσθενοῦς καὶ παῤῥησία πρὸς ἡγεμόνα μοχθηρὸν ὑπὲρ τοῦ δικαίου, κατέστησεν ἐνίους εἰς ἀρχὴν πολιτείας ἔνδοξον. οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ δι' ἔχθρας ηὐξήθησαν, ἐπιχειρήσαντες ἂν οἷς ἐπίφθονον ἔχουσιν ἀξίωμα καὶ φοβερόν. Εὐθὺς γὰρ ἡ τοῦ καταλυθέντος ἰσχὺς, τῷ κρατήσαντι μὲν βελτίονος δόξης ὑπάρχει. Τὸ μὲν γὰρ ἀνδρὶ χρηστῷ καὶ δι' ἀρετὴν πρωτεύοντι προσμάχεται κατὰ φθό-

quodnam principium illustris in Repub. versationis poßit sumi? Restant vtiq; iudicia publica, & ad Imperatorē legationes, quæ Virum acrem, atq; audacia simul & consilio instructum flagitant. Multa etiam in Vrbibus præclara negligũtur, quibus restituendis multa cum dedecore damnouè Vrbium ex praua consuetudine introducta sunt; quibus corrigẽdis animos multitudinis in te cõuertas. Quin & nonnullis magna in iudicio rectè disceptata cõtrouersia, aut fideli patrocinio impotentis contra aduersarium potentem, & libera iustitiæ aduersus principem

φθόνον, ὡς περικλεῖ σιμμίας ἀλκμαίων δὲ θεμιστοκλεῖ, πομπηΐῳ δὲ κλώδιος, ἐπαμινώνδᾳ δὲ μενεκλείδης ὁ ῥήτωρ, οὔτε πρὸς δόξαν καλὸν, οὔτε ἄλλως συμφέρον. ὅταν γὰρ ἐξαμαρτόντες οἱ πολλοὶ πρὸς ἄνδρα χρηστὸν εἶτα ὃ γίνεται ταχέως ἐπ' ὀργῇ μετανοήσωσι τὴν ῥάστην ἀπολογίαν δικαιοτάτην νομίζουσιν ἐπιτρέψαι τὸν ἀναπείσαντα καὶ κατάρξάμενον. Τὸ μέντοι φαῦλον ἄνθρωπον, ἀπονοίᾳ δὲ καὶ δεινότητι πεποιημένον ὑφ' αὑτῷ τὴν πόλιν, οἷος ἦν κλέων ἀθήνησι καὶ κλειτοφῶν, ἐπαναστάντα ταπεινῶσαι καὶ καθελεῖν, λαμπρὰν ποιεῖται τὴν πάροδον, ὥσπερ δράματος τῆς πολιτείας.

οὐκ

pem iniustũ defensio, primum in Repub. locum cum splendore parauerunt. Alios inimicitiæ extulerunt, qui homines dominationẽ inuisam atq; formidolosam gerentes adorti sunt. Statim enim potentia deiecti, cum meliore existimatione in eum qui deiecit, transit. Sanè ob inuidiam se opponere Viro bono, & quem sua Virtus ad summa euexit, (qualis fuit in Periclẽ Simmias, in Themistoclem Alcmæo, Clodius in Pompeium, Meneclides Rhetor in Epæminondam) neq; ad gloriam facit, neq; omninò vtile est. Cum enim populus aliquid in bonum Virum

com-

οὐκ ἀγνοῶ ὅτι καὶ βουλὴν τινὲς ἐπαχθῆ καὶ ὀλιγαρχικὴν κολούσαντες, ὥσπερ ἐφιάλτης ἀθήνησι καὶ φορμίων παρ᾽ ἠλείοις δύναμιν ἅμα καὶ δόξαν ἔσχον. ἀλλὰ μέγας ἀρχομένῳ πολιτείας οὗτος ὁ κίνδυνός ἐστι. διὸ βελτίονα σόλων ἔλαβεν ἀρχὴν διεστώσης εἰς τρία μέρη τῆς πόλεως, τὸ τῶν διακρίων λεγομένων, καὶ τὸ τῶν πεδιέων, καὶ τὸ τῶν παραλίων. οὐδενὶ γὰρ ἐμμίξας ἑαυτὸν, ἀλλὰ κοινὸς ὢν πᾶσι, καὶ πάντα λέγων καὶ πράττων πρὸς ὁμόνοιαν ᾑρέθη νομοθέτης ἐπὶ τὰς διαλύσεις καὶ κατέστησεν οὕτω τὴν ἀρχήν. ἡ μὲν οὖν ἐπιφανεστέρα πάροδος εἰς τὴν πολιτείαν, τοσαύτας ἔχει καὶ τοιαύτας ἀρχάς. Τὴν

ἣ

commisit culpæ, vbi primùm (quod celeriter fit) iræ pœnituit, eam quæ iustißima est, expeditißimã sui excusandi delicti rationem arripit, vt authorem iniuriæ bono Viro factæ ac suasorem pessundet. Qui verò contrà improbum hominem, ac qui sua audacia & calliditate ciuitatem subegit (quales erant Athenis Cleo & Clithophon) insurgẽs, eum opprimit, is progressum tanquã in fabulis in scenã, in Remp. splendidum sibi conficit. Non sum nescius quosdam Senatu molesto & paucis imperium vindicãte deiecto potentiã & gloriam adeptos: vt Athenis

τὴν ἀσφαλῆ καὶ σχολαίαν, εἵλοντο πολλοὶ τῶν ἐνδόξων, ἀριστείδης, φωκίων, παμμένης ὁ θηβαῖος, λεύκολλος ἐν ῥώμῃ κάτων, ἀγησίλαος ὁ λακεδαιμόνιος. τούτων γὰρ ἕκαστος ὥσπερ οἱ κιττοὶ τοῖς ἰσχύουσι τῶν δένδρων περιπλεκόμενοι, συνεξανίστανται. προσδραμὼν ἀνδρὶ πρεσβυτέρῳ ἔτι νέος, καὶ ἄδοξος ἐνδόξῳ, κατὰ μικρὸν αἰρόμενος ὑπὸ τῆς περὶ ἐκεῖνον δυνάμεως καὶ συναυξανόμενος, ἤρεισε καὶ κατερρίζωσεν ἑαυτὸν εἰς τὴν πολιτείαν. ἀριστείδην μὲν γὰρ ηὔξησε κλεισθένης, καὶ φωκίωνα χαβρίας, λεύκολλον δὲ σύλλας, κάτωνα δὲ μάξιμος, ἐπαμινώνδαν δὲ παμμένης, καὶ λύσανδρος

nis Ephialten, apud Eleos Phormionē. Verùm in hoc magnum est ei qui iam tum primum se ad Rempub. confert, periculum. Et meliore vsus est principio Solon, qui, ciuitate in tres diuisa partes, Diacriorum, pediaeorum, Paralorum, nulli harū se immiscēs, sed cōmunem omnibus præbens, omniaq; dicta ac facta sua ad concordiā dirigens, legūlator ad tollēda dißidia aelectus, Rempub. constituit. Hæc tot ac talia sunt principia splendidioris ad capessendendam Rempub. aditus.

6. Tutū autem & tardum illum multi nobiles Viri secuti sunt: Aristides, Phocio, Pāme-

me-

δρος ἀγησίλαον. ἀλλ' οὗτος μὲν φιλοτιμίας ἀκαίρου καὶ ζηλοτυπίας δόξαν ὑβρίσας, ἀπέρριψε ταχὺ τὸν καθηγεμόνα τῶν πρακτέων. οἱ δ' ἄλλοι καλῶς καὶ πολιτικῶς καὶ ἄχρι τέλους ἐθεράπευσαν καὶ συνεπεκόσμησαν. ὥσπερ τὰ πρὸς ἥλιον ὑφιστάμενα σώματα τὸ λαμπρῦνον αὐτοὺς πάλιν ἀφ' ἑαυτῶν αὔξοντες καὶ συνεκφωτίζοντες. οἱ γοῦν σκιπίωνι βασκαίνοντες, ὑποκριτὴν αὐτὸν ἀπεφαίνοντο τῶν πράξεων, ποιητὴν δὲ λαίλιον τὸν ἑταῖρον. ὁ δὲ λαίλιος, ὑπ' οὐδενὸς ἐπήρθη τούτων, ἀλλ' ἀεὶ διετέλεσε τῇ σκιπίωνος ἀρετῇ καὶ δόξῃ συμφιλοτιμούμενος. ἀφρικανὸς δὲ πομπηΐου

φι-

menes Thebanus, Lucullus, Cato, Agesilus Spartanus. 7. Horũ vnusquisq; imitatus hederam, quæ validã amplexa arborem, simul attollitur, seni alicui iuuenis, & illustri obscurus se applicuit, eiusq; potentia paulatim sese subijciens atq; vnà augescens, radices in Rempub. egit. Nam Aristidem auxit Clisthenes, Phocionem Chabrias, Lucullum Sylla, Catonem Maximus, Epaminondã Pammenes, Lysander Agesilaum. Verùm hic intempestiuo contentionis studio & opinione æmulationis irritatus, cõtumeliosè suum agendi præceptorẽ abiecit: reliqui præcla-

cer,

φίλος εἰ καὶ πάνυ ταπεινὸς ἦν, ὅμως ἐπίδοξος ὢν ὕπατος αἱρεθήσεσθαι, πομπηΐου σπουδάζοντος ἑτέροις, ἀπέστη τῆς φιλοτιμίας εἰπὼν, οὐκ ἂν οὕτω λαμπρὸν αὐτῷ γενέσθαι τὸ τυχεῖν ὑπατείας, ὡς ἀνιαρὸν ἅμα καὶ δυσχερὲς, εἰ πομπηΐου μὴ θέλοντος μὴ δὲ συμπράττοντος. ἐνιαυτὸν οὖν ἀναχόμενος μόνον, οὔτε τῆς ἀρχῆς ἀπέτυχε καὶ τὴν φιλίαν διετήρησε. Τοῖς δὲ οὕτω χειραγωγουμένοις ὑφ' ἑτέρων ἐπὶ δόξαν, ἅμα συμβαίνειν ἐν ἑνὶ χαρίζεσθαί τε πολλοῖς, κἄν τι συμβαίνῃ δύσκολον, ἧττον ἀπεχθάνεσθαι. διὸ καὶ φίλιππος ἀλεξάνδρῳ παρῄνει κτᾶσθαι φίλους ἕως ἔξεστι βασιλεύοντος ἑτέρου πρὸς χά-

ριν

rè et ciuiliter, ac ad finē vsq; coluerunt suos & exornarunt; quemadmodum solent obiecta soli corpora, ipsos vicissim augentes & illustrantes. Certè qui Scipioni inuidebant, histrionē eum vocabant, actionū authorem esse Lælium ipsius socium. Neq; Læliū tamē quicquam istorū inflauit, sed perrexit suo studio Virtutem & gloriam Scipionis amplificare. Afranius autē Pompeij amicus, quanquā planè humili loco ortus, tamē cum se consulem designatū iri certò crederet, ubi intellexit Pompeiū alijs cupere, petitione destitit: quòd diceret cōsulatum adepto sibi nō tantum ac-

E cessus

ριν ὁμιλοῦντα καὶ φιλοφρονούμενον. αἱρεῖσθαι δὲ δεῖ τὸν ἀρχόμενον πολιτείας ἡγεμόνα μὴ ἁπλῶς τὸν ἔνδοξον καὶ δυνατὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν δι' ἀρετὴν τοιοῦτον. ὡς γὰρ οὐ πᾶν δένδρον ἐθέλει προσίεσθαι καὶ φέρειν περιπλεκομένην τὴν ἄμπελον, ἀλλ' ἔνια καταπνίγει καὶ διαφθείρει τὴν αὔξησιν αὐτῆς, οὕτως ἐν ταῖς πόλεσιν οἱ μὴ φιλόκαλοι, φιλότιμοι δὲ καὶ φίλαρχοι μόνον, οὐ προΐενται τοῖς νέοις πράξεων ἀφορμὰς, ἀλλ' ὥσπερ τροφὴν ἑαυτῶν τὴν δόξαν ἀφαιρουμένους, πιέζουσιν ὑπὸ φθόνου καὶ καταμαραίνουσιν, ὡς Μάριος ἐν Λιβύῃ, καὶ πάλιν ἐν Γαλατίᾳ πολλὰ διὰ Σύλλα κατορθώσας, ἐπαύσατο χρώ-

cessurum splendoris quantum molestiæ ac difficultatis, si Pōpeio neq; volente, neq; adiuuante Consul crearetur. Itaq; uno tantùm anno cum super sedisset, deinde neq; repulsā est passus, & amicitiam cōseruauit. 9. Porrò qui hoc modo quasi manu ducūtur ab alijs ad gloriam, ij simul & uni & multitudini gratificātur, minusq; sunt in odio si quid incommodi accidit. Itaq; & Philippus Alexandrum hortabatur, ut dum liceret, alio regnante amicos sibi obsequijs ac officijs suis pararet. 10. Deligēdus autem est dux ad Rempub. nō simpliciter gloriosus & potens, sed & qui

χρώμενος. ἀχθεσθεὶς μὲν αὐτοῦ τῇ αὐξήσει, πρόφασιν δὲ τὴν σφραγῖδα ποιησάμενος, ἀπέρριψεν. ὁ γὰρ σύλλας ὅτε τῷ μαρίῳ στρατηγοῦντι συνῆν ταμιεύων ἐν λιβύῃ πεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ πρὸς βῶκχον, ἤγαγεν ἰογόρθαν αἰχμάλωτον. Οἷα δὲ νέος φιλότιμος ἄρτι δόξης γεγευμένος, οὐκ ἤνεγκε μετρίως τὸ εὐτύχημα. γλυψάμενος δὲ εἰκόνα τῆς πράξεως ἐν σφραγῖδι τὸν ἰογόρθαν αὐτῷ παραδιδόμενον, ἐφόρει, καὶ τοῦτο ἐγκαλῶν μάριος, ἀπέρριψεν αὐτὸν. ὁ δὲ πρὸς κάτουλλον καὶ μέτελλον ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ μαρίῳ διαφόρους μεταστὰς, ταχὺ τὸν μάριον ἐξήλασε καὶ κατέ-

qui ob virtutem talis sit. Nam sicut nō quæuis arbor patitur educitq; circumplicatam sibi vitem, sed quædā suffocant, & incremētis eius officiūt: ita in rebus publicis, qui non sunt studiosi bonorum, sed tantum honorū & potentiæ cupidi, nullas concedunt iuuenibus actionū occasiones, sed gloriam sibi eos quasi alimentum præripientes inuidia premūt. 11. Sic Marius, cum in Africa, ac rursum in Galatia multa opera Syllæ feliciter gesiisset, progressus ad gloriā eius ægrè ferens uti ipso desijt, planeq; abiecit, sigilli vsus præscriptione. Etenim Sylla cum esset Marij prætoris in

λυσε τῷ ἐμφυλίῳ πο-
λέμῳ μικροῦ δεήσαντα τὴν
ῥώμην ἀναστρέψαι. σύλ-
λας μέν τοι καὶ πομ-
πήϊον ἐκ νέου μὲν ἦρεν
ὑπεξανιστάμενος αὐ-
τῷ καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπο-
καλυπτόμενος ἐπιόντι,
καὶ τοῖς ἄλλοις νέοις, πρά-
ξεων ἡγεμονικῶν μεταδι-
δοὺς ἀφορμὰς, ἐνίους δὲ
καὶ παροξύνων ἄκοντας,
ἐνέπλησε φιλοτιμίας καὶ
ζήλου τὰ στρατεύματα,
καὶ πάντων ἐκρά-
τησε βουλόμενος εἶ-
ναι μὴ μόνος, ἀλλὰ
πρῶτος καὶ μέγιστος
ἐν πολλοῖς καὶ μεγά-
λοις. τούτων οὖν ἔχεσθαι
δεῖ τῶν ἀνδρῶν, καὶ τού-
τοις ἐμφύεσθαι, μὴ κα-
θάπερ ὁ αἰσώπου βασι-
λίσκος, ἐπὶ τῶν ὤμων
τοῦ ἀετοῦ κομισθεὶς, αἰ-
φνίδιον ἐξέπτη καὶ προ-
ἔφθα-

*Africa quæstor, mis-
sus ab eo ad Bocchum,
adduxit Iugurtham
captiuũ, eumq; succes-
sum, vtpote ambitio-
sus iuuenis, & qui re-
cens gloriæ gustum per
cepisset, non tulit me-
diocriter: sed imaginẽ
rei in annulo insculpẽs
Iugurtham sibi tradi-
tũ, pro sigillo gestauit.
idq; ei vitio vertens
Marius, hominẽ ab-
iecit. At Sylla ad Catu-
lum Metellumq; viros
bonos & Mario inimi-
cos trãsijt, moxq; Ma-
rium exegit ac deiecit
ciuili bello, cum is penè
Romam euertisset. Sa-
nè Sylla Pompeium
quoq; iam inde ab ado-
lescẽtia extulit, assur-
gens accedẽti, caputq;
detegẽs: reliquisq; iu-
ueni-*

ἔφθασεν, οὕτως τὴν εἰκόνων δόξαν ὑφαρπάζοντας αὐτοὺς, ἀλλὰ παρ' ἐκείνων ἅμα μετ' εὐνοίας καὶ φιλίας λαμβάνοντας ὡς οὐδὲ ἄρξαι καλῶς τοὺς μὴ πρότερον ὀρθῶς δουλεύσαντας ἥ φησιν ὁ πλάτων, δυναμένους.

uenibus actionũ principe dignarum subministrans occasiones, quosdam etiã inuitos instigãs, gloriæ studio & æmulatione impleuit exercitus, omnesq́ue sub se habuit, vt, qui non solus, sed primus & maximus esse inter multos & magnos cuperet. Tales ergò Viri tenendi sunt, ijsq́ue adhærendum. nec quomodo regulus Aesopi humeris aquilæ vectus subitò euolauit & anuertit, ita eorum debemus suffurari gloriam: sed ab ijs amicè & cum beneuolentia accipere: quando, qui non antè seruiuêre, dominari rectè nõ possũt, vt ait Plato.

PRÆCEPTVM VI.

DE AMICIS, qui 1. neq; reijciendi prorsus à Politico, vt Cleo fecit: 2. neq; Reipub: præferendi, quemadmodum Themistocles sensit. 3. cum ne quidem à nautis, architectis, opificibus alijs hoc fiat. 4. Neglectum id ipsum occasionem & materiam Atheniensibus præbuerit, malè de Solone sentiendi & loquendi. 5. Minus cõmodè eandem ob causam apud suos Agesilaus audierit. 6. Fuerint contrà laudati, Phocion, & Timoleo, qui ne quidem sanguinis iunctis communione adesse malis in institutis voluerunt. 7. Secus si fiat, publicum detrimentum ac damnum inde sequatur. 8. Nec tamen id circò omnino deserendi ac negligendi amici, sed iuuandi & promouendi, modò Reipub: hoc non obsit. 9. Conser-

uanda quoq; horum beneuolentia & alenda, cõmunicatione illustrium actionuni, laude ac commendatione, reiectione miti & mansueta petitionum ineptarum atq; absurdarum, auxilio in pecunia paranda, demandandis patrocinijs, conductione aliqua quæstuosa.

Ἕπεται δὲ τούτοις, ἡ περὶ φίλων κρίσις μήτε τὴν Θεμιστοκλέους ἐπαινοῦσα, μήτε τὴν Κλέωνος διάνοιαν. ὁ μὲν γὰρ Κλέων ὅτε πρῶτον ἔγνω τῆς πολιτείας ἅπτεσθαι, τοὺς φίλους συναγαγὼν εἰς ταὐτὸ, διελύσατο τὴν φιλίαν πρὸς αὐτοὺς, ὡς πολλὰ τῆς ὀρθῆς καὶ δικαίας προαιρέσεως μαλάττουσαν ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ παράγουσαν. ἄμεινον δ᾽ ἂν ἐποίησε τὴν φιλοπλουτίαν ἐκβαλὼν τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν φιλονεικίαν, καὶ φθόνου καὶ κακοηθείας καθήρας αὐτόν. οὐ γὰρ ἀφίλων αἱ πόλεις ἀνδρῶν καὶ ἀνεταίρων, ἀλ-

Sequitur de amicis iudiciũ, quo neq; Themistoclis probamus, neq; Cleonis sententiã. 1. Cleo enim ad Rẽpub: se collaturus, cõductis in vnum amicis suis, amicitiæ eorum renũciauit; quòd ea in Repub: persæpè à recta ac iusta voluntate animũ auerteret atq; emolliret. Rectius hic diuitiarum & cõtendeudi cupiditatẽ animo eiecisset, eumq; ab inuidia & perversitaie purgasset. Non enim honoribus amicorũ & sodaliũ exsortibus, sed bonis indiget Respub: ac temperantibus. Nunc ille

ἀλλὰ χρηστῶν καὶ σωφρόνων δέονται, νῦν δὲ τοὺς μὲν φίλους ἀπήλασεν, ἑκατὸν δὲ κύκλῳ κεφαλαὶ κολάκων οἰμωζομένων ἐλιχμῶντο περὶ αὐτόν, ὡς οἱ κωμικοὶ λέγουσι, καὶ τραχὺς ὢν πρὸς τοὺς ἐπιεικεῖς καὶ βαρὺς, αὖθις ὑπέβαλε τοῖς πολλοῖς πρὸς χάριν ἑαυτὸν, τοὺς γέροντας ἀγωγῶν, καὶ ἀναμισθαρνεῖν διδοὺς, καὶ τὸ φαυλότατον καὶ τὸ νοσοῦν μάλιστα τοῦ δήμου προσεταιριζόμενος ἐπὶ τοὺς ἀρίστους. ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς πάλιν πρὸς τὸν ἀποφηνάμενον, ὡς ἄρξει καλῶς ἴσον ἅπασι παρέχων ἑαυτὸν, μηδέποτε εἶπεν εἰς τοιοῦτον ἐγὼ καθίσαιμι θρόνον, ἐν ᾧ πλέον οὐχ ἕξουσιν οἱ φίλοι παρ' ἐμοὶ

ille amicos quidem repudiauit, centum autē in orbem capita violētorum adulatorum lābebāt, vt aiunt Comici: & qui asperum se præberet ac molestum bonis, rursū multitudini gratiæ captandæ causa se submittebat, ductās senes, vtq; pueros rursum educās, plebisq; perditißimam ac vitiosißimam partem aduersus optimates sibi adsciscens. 2. Contrà Themistocles cuidam pronuncianti optimè ipsū Reipub. præfuturū, si se omnibus æqualem præberet, respōdit: absit, vt ego tali insideā solio, unde nō plus à me ad amicos, quàm ad alios perueniat. Ne hic quidem rectè, qui

 ciui-

ἐμοὶ τῶν μὴ φίλων, οὐδὲ οὗτος ὀρθῶς τῇ φιλίᾳ καταπαγγελλόμενος τὴν πολιτείαν, καὶ τὰ κοινὰ καὶ δημόσια ταῖς ἰδίαις χάρισι καὶ σπουδαῖς ὑφιέμενος. καίτοι γε πρὸς Σιμωνίδην ἀξιοῦντά τι τῶν μὴ δικαίων οὔτε ποιητὴς ἔφη σπουδαῖός ἐστιν ᾄδων παρὰ μέλος, οὔτε ἄρχων ἐπιεικὴς παρὰ τὸν νόμον χαριζόμενος. δεινὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ σχέτλιον, εἰ ναύτας μὲν ἐκλέγεται κυβερνήτης, καὶ κυβερνήτην ναύκληρος, εὖ μὲν ἐνὶ πρύμνῃ οἴηκα, εὖ δὲ κεραίην εἰδότας ἐντείνασθ' ἐπορνυμένου ἀνέμοιο. καὶ τις ἀρχιτέκτων ὑπουργοὺς καὶ χειροτέχνας, οἳ μὴ διαφθεροῦσιν αὐτοῦ τὸ ἔργον, ἀλλ' ἄριστα συνεκπονή-

σου.

ciuitatē amicitiæ addiceret, Resq́ publicas priuato fauori ac studio submitteret. Et quidē Simonidi abs se aliquid iniustū petēti idē respondit; neq́ poëtam probum esse, qui præter cātilenæ modū cantet: neq́ magistratum probū, qui præter leges gratificetur. 3. Indignū enim reuera est ac miserandū, cùm nautas eligat gubernator, & gubernatorē nauis magister, Qui rectè in puppi norit defigere clauū, Et rectè antennas surgente intendere vento: Cùmq́ architectus ministros & operarios conducat, non qui corrumpant opus, sed qui in eo quàm rectissimè absol-

uendo

σουσιν, ὁ δὲ πολιτικὸς
ἀριστοτέχνας τις ὢν κατὰ
πίνδαρον, καὶ δημιουρ-
γὸς εὐνομίας καὶ δίκης
οὐκ εὐθὺς αἱρήσεται φί-
λους ὁμοιοπαθεῖς, καὶ
ὑπηρέτας καὶ συνενθουσι-
ῶντας αὐτῷ πρὸς τὸ
καλὸν, ἄλλου κἄλλου
πρὸς ἄλλην ἀεὶ χρείαν
κάμπτοντος αὐτὸν ἀδί-
κως καὶ βιαίως. οὐδὲν γὰρ
ὀφθήσεται διαφέρων οἰ-
κοδόμου τινὸς ἢ τέκτονος
ἀπειρίᾳ καὶ πλημμε-
λείᾳ γωνίαισ χρωμένου
καὶ κανόσι καὶ στάθμαις,
ὑφ' ὧν διαστρέφεσθαι τὸ
ἔργον ἔμελλεν. ὄργανα
γὰρ οἱ φίλοι ζῶντα καὶ
φρονοῦντα τῶν πολιτι-
κῶν ἀνδρῶν εἰσι. καὶ
οὐ δεῖ συνολισθαίνειν
αὐτοῖς παραβαίνου-
σιν, ἀλλὰ προσέχειν
ὅπως μὴ δὲ ἀγνοούντων
αὐ-

*uendo aduẽt: ciuilem
virum, qui optimæ sit
vt Pindarus loquitur,
artis magister, opi-
fexq́ iustitiæ & iuris,
nõ statim ab initio de-
ligere amicos eodẽ mo-
do affectos, & mini-
stros eodẽ ad honesta-
tẽ animi instĩctu exci-
tatos: sed eos adhibere,
qui ad alios subinde
atq́ alios vsus eum in-
iustè ac violẽter detor-
queant. Nihil profectò
is differet ab opifice,
qui per imperitiam &
inscitiam normis vta-
tur regulisq́ & libellis
iis ob quas prauũ fieri
opus necesse sit. 4. Ete-
nim ciuilium virorum
viua & intelligentia
instrumẽta sunt ami-
ci: neq́ is peccantibus
iis socium se lapsus præ-
bere,*

αὐτῶν ἐξαμαρτάνωσι. τοῦτο γὰρ καὶ Σόλωνα κατῄσχυνε καὶ διέβαλε πρὸς τοὺς πολίτας. ἐπεὶ γὰρ ἐν νῷ λαβὼν τὰ ὀφλήματα κουφίσαι καὶ τὴν σεισάχθειαν, τοῦτο δ' ἦν ὑποκόρισμα χρεῶν ἀποκοπῆς, εἰσενεγκεῖν, ἐκοινώσατο τοῖς φίλοις. Οἱ δ' ἔργον ἀδικώτατον ἔπραξαν, ἐδανείσαντο γὰρ ὑποφθάσαντες ἀργύριον πολὺ, καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον εἰς φῶς τοῦ νόμου προαχθέντος, οἱ μὲν ἐφάνησαν οἰκίας τε λαμπρὰς καὶ γῆν συνεωνημένοι πολλὴν, ἐξ ὧν ἐδανείσαντο χρημάτων. ὁ δὲ Σόλων αἰτίαν ἔσχε συναδικεῖν ἠδικημένος. Ἀγησίλαος δὲ περὶ τὰς τῶν φίλων σπουδὰς, αὐτὸς αὐτοῦ γινόμενος ἀσθε-

νέ-

bere; imò operam dare debet, ne se inscio, etiã ij delinquant. Quæ res Soloni dedecus attulit, & calũnijs ciuiũ fecit eum obnoxium. Cum enim in animũ induxisset æris alieni deminutionem, & seisachteiæ (sic nouæ tabulæ mitiori voce ab oneribus excutiendis ducta appellabantur) in Reipub: institutionẽ, rem cum amicis communicauit: ij autẽ indignissimũ fecerunt facinus. Magnã enim præcepto tempore pecuniã sumpserũt mutuã: ac paulò pòst prolata in lucẽ Solonis lege, apparuit eos mutuò sumpta pecunia splendidas domos, multumq; agri coëmisse: Solon autem insimula-

tus

νέστατος καὶ ταπεινότατος, ὥσπερ ὁ εὐριπίδου πήγασος, ἔπτηξ' ὑπείκων μᾶλλον ἢ μᾶλλον θέλοι. καὶ ταῖς ἀτυχίαις προθυμότερον βοηθῶν τοῦ δέοντος, ἐδόκει συνεξομοιοῦσθαι ταῖς ἀδικίαις· καὶ γὰρ φοιβίδαν κρινόμενον ἔσωσεν, ἐπὶ τῷ τὴν καδμείαν καταλαβεῖν ἄνευ προστάγματος. φύσας τὰ τοιαῦτα δεῖν αὐτοματίζειν, καὶ σφοδρίαν ἐπ' ἔργῳ παρανόμῳ καὶ δεινῷ φεύγοντα δίκην. ἐνέβαλε γὰρ εἰς τὴν ἀττικὴν φίλων ὄντων καὶ συμμάχων, ἀφεθῆναι διεπράξατο δεήσεσιν ἐρωτικαῖς τοῦ παιδὸς μαλαχθεὶς, καὶ πρός τινα δυνάστην ἐπιστόλιον αὐτοῦ τοιοῦτον φέρεται. νικίαν εἰ μὲν οὐκ ἀδικεῖ ἄφες, εἰ δ'

ἀδι-

tus fuit, tanquam iniustũ id facimus: quo quidẽ facto ipsi fiebat iniuria, aliqua ex parte ipsi esset imputandũ. 5. Agesilaus autẽ nulla in re impotentior atq; animi demißioris fuit, quàm in studijs erga amicos: ac veluti Euripidis Pegasus, mage quàm volebat se submisit teritus: alacriusq; amicorũ calamitatibus subueniẽs, quàm officium ferebat, creditus est eorũ flagitijs esse similis. Nam & Phœbidã seruauit (in iudicio accusatũ, quod sine mãdato Cadmeiã occupasset:) fatus id genus negotia iniussu esse cõficiẽda. Et Sphodriam iniusti atrocisq; facinoris reũ, quòd in

Atti-

ἀδικεῖ ἐμοὶ ἄφες, πάντως δὲ ἄφες. ἀλλὰ Φωκίων οὐδὲ τῷ γαμβρῷ χαρίλλῳ δίκην ἔχοντι περὶ τῶν ἁρπαλείων συνεισῆλθεν, ἀλλ' ἐγώ σε φήσας ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις ἐποιησάμην κηδεστὴν, ᾤχετο ἀπιών. καὶ τιμολέων ὁ κορίνθιος τὸν ἀδελφὸν ἐπεὶ διδάσκων καὶ δεόμενος οὐκ ἀπέστησε τῆς τυραννίδος συνέπραξε τοῖς ἀνελοῦσι. δεῖ γὰρ οὐκ ἄχρι τοῦ βωμοῦ φίλον εἶναι τῷ μὴ συνεπιορκεῖν, ὥσποτε περικλῆς εἶπεν, ἀλλ' ἄχρι παντὸς νόμου καὶ δικαίου καὶ συμφέροντος. ὃ παροφθὲν, εἰς μεγάλην βλάβην ἀναφέρει καὶ κοινὴν, ὡς ἀνεφέρετο τὸ μὴ δοῦναι δίκην σφοδρίαν. μηδὲ φοιβίδαν, οὗτοι γὰρ οὐχ ἥκιστα

τὴν

Atticam impreßionẽ fecisset, socijs tum & confœderatis Spartanarum Atheniensibus. dãnationi subtraxit, amatorijs filij mollitus precibus. Et fertur eius ad quendam potẽtem tale epistoliũ: Niciam, si insons est, dimitte: sin vero, mei causa dimitte: omninò autem dimitte. 6. At verò Phocion genero quidem suo Charillo, cùm is de Harpalea pecunia reus esset factus, in iudicio adfuit: sed hoc fatus, se eùm sibi generũ ad omnia iusta allegisse, discessit. Et Timoleo Corinthius, cum fratrẽ suum monendo & deprecãdo à tyrannide nõ deduceret, cædem eius cõsilio

suo

τὴν Σπάρτην ἐνέβαλον εἰς τὸν λευκτρικὸν πόλεμον. ἐπεὶ τοῖς γε μετρίοις ἁμαρτήμασι τῶν φίλων ἐπεμβαίνειν βαρὺν, ὁ πολιτικὸς οὐκ ἀναγκάζει λόγος, ἀλλὰ καὶ δίδωσιν εἰς ἀσφαλὲς θεμένους τὰ μέγιστα τῶν κοινῶν ἐκ περιουσίας βοηθεῖν τοῖς φίλοις, καὶ παρίστασθαι καὶ συνεκπονεῖν ὑπὲρ αὐτῶν. Εἰσὶ δὲ καὶ χάριτες ἀνεπίφθονοι συλλαβέσθαι πρὸς ἀρχὴν τῷ φίλῳ. μᾶλλον ἐγχειρίσαι τινὰ διοίκησιν ἔνδοξον ἢ πρεσβείαν φιλάνθρωπον, οἷον ἡγεμόνος τιμὰς ἔχουσαν, ἢ πρὸς πόλιν ὑπὲρ φιλίας καὶ ὁμονοίας ἔντευξιν. ἂν δὲ ᾖ τις ἐργώδης, ἐπιφανὴς δὲ καὶ μεγάλη πρᾶξις αὐτὸν

ἐπι-

suo adiuuit. Oportet enim nō modò vsq; ad aram amicū esse, neq; se periurij sociū facere, vt aliquando Pericles dixit: sed & vsq; vtilitatem. 7. Quod neglectum, in magnum atq; publicum exit damnū. Quò & pertinuit Sphodriæ ac Phœbidæ impunitas, qui non minima causa fuerunt Spartanis; cur in Leutricum conijcerētur bellum. 8. Alioqui mediocribus amicorū delictis grauiter insultare ciuilis ratio nō cogit: sed cōcedit maxima Reipub. parte in tuto collocata, ex eo quod superest opitulari amicis, ijsq; adstare, & pro ipsis elaborare. Gratificari etiā licet amicis citra inuidiā, eisq;

potis-

ἐπὶ ταύτῃ τάξαντα πρῶτον, εἶτα προσελέσθαι τὸν φίλον ὡς ὁ Διομήδης. εἰ μὲν δὴ ἑτάρον γε κελεύετ' ἐμαυτὸν ἑλέσθαι, πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθείμην. κἀκεῖνος αὖ πάλιν ἀνταποδίδωσιν οἰκείως τὸν ἔπαινον. ἵπποι δέ γεραιὲ νεήλυδες οὓς ἐρεείνεις, Θρηίκιοι· τὸν δέ σφιν ἄνακτ' ἀγαθὸς Διομήδης ἔκτανε, παρ' ἑτάρους δυοκαίδεκα πάντας ἀρίστους. αὕτη γὰρ ἡ πρὸς τοὺς φίλους ὕφεσις, οὐχ ἧττον ἐπικοσμεῖ τῶν ἐπαινουμένων τοὺς ἐπαινοῦντας. ἡ δ' αὐθάδειά φησιν ὁ Πλάτων ἐρημίᾳ σύνοικος. ἔτι τοίνυν τὸ καλαῖς καὶ φιλανθρώποις χάρισι, δεῖ τοὺς φίλους συνεισποιεῖν, καὶ κε-

λέυ-

potissimùm ad magistratum consequendum adiumento esse, administrationẽ aliquam splendidam ijs demãdando, aut plausibilem legationẽ; vt vbi legatus principis honore afficitur, aut cum aliqua Republica de pace & concordia agit. 9. Cum verò difficilis aliqua, sed eadem illustris ac magna impendet actio: eam ciuilis vir primùm ipse suscipiet, tum ad eius societatẽ amicum adsciscet. Quemadmodũ Diomedes: Quod si me socium mihi vos adsciscere vultis: Diuini quònam pacto obliuiscar Vlyssis? Vicissimq; Vlysses ei conuẽienter laudẽ facinoris attribuit:

Quæ-

λέγει τοὺς εὖ παθόντας ἐκείνους ἐπαινεῖν καὶ ἀγαπᾶν, ὡς αἰτίους ἅμα καὶ συμβούλους γεγεννημένους, τὰς δὲ φαύλας καὶ ἀτόπους ἀξιώσεις, ἀποτρίβεσθαι, μὴ πικρῶς, ἀλλὰ πράως διδάσκοντα καὶ παραμυθούμενον, ὡς οὐκ ἄξιαι τῆς ἐκείνων ἀρετῆς εἰσι καὶ δόξης. ἄριστα δ' ἀνῶν ὁ ἐπαμινώνδας, ἀρνησάμενος δεηθέντι τῷ πελοπίδᾳ τὸν κάπηλον ἐκ τῆς εἱρκτῆς ἀφῆναι, καὶ μετ' ὀλίγον τῆς ἐρωμένης δεηθείσης ἀφεὶς, τοιαύτας ἔφη χάριτας ὦ πελωπίδα λαμβάνειν ἑταιριδίοις, οὐ στρατηγοῖς πρέπον ἐστίν. ὁ δὲ κάτων βαρέως καὶ αὐθαδῶς, ἐπεὶ κάτλος ὁ τιμητὴς φίλος ὢν ἐν τοῖς μάλιστα καὶ

συν-

Quæris equi, Nestor, modò quos adduximus isti Vnde adsint? Thraces bello adduxêre feroce. Rex quorũ, & bis sex, fortißima corpora iuxtà Tydidæ manibus socij cecidêre perẽpti. Huius enim modi cõceßio qua amicis laudẽ deferimus, nõ minus laudantẽ exornat, quàm laudatũ. Quãdo se ipsum dũtaxat probare, vitiũ est, vt ait Plato, solitudini habitandæ cõueniẽs. Præterea verò honestorũ humaniterq; à nobis exhibitorũ officiorũ pars amicis est adscribẽda, & quibus benè factum est, ij iubendi amicos nostros laudare atq; diligere; vt qui causam ac consiliũ nostro offi-

cio

συνήθης ἐζηλεῖτό τινα τῶν
κρινομένων ὑπ' αὐτοῦ
ταμιευόμενος, αἰσχρόν
ἔφη, σὲ τὸν ὀφείλοντα τοὺς
νέους ἡμᾶς σωφρονίζειν,
ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ὑπη-
ρετῶν ἐκβάλλεσθαι. τῷ
γὰρ ἔργῳ τὴν χάριν ἐξῆν
ἀπειπάμενον, ἀφελεῖν
τοῦ λόγου τὴν τραχύτητα
πικρίαν, ὡς μὴ δὲ τῇ
πράξει τὸ λυπηρὸν ἑκου-
σίως, ἀλλ' ἀνγκαίως ἐπι-
φέροντα διὰ τὸν νόμον
καὶ τὸ δίκαιον. εἰσὶ δὲ
καὶ πρὸς χρηματισμὸν
οὐκ ἀγεννεῖς ἐν πολι-
τείᾳ τοῖς δεομένοις τῶν φί-
λων αἱ συλλήψεις, οἷον
ὁ Θεμιστοκλῆς μετὰ τὴν
μάχην ἰδὼν νεκρὸν στρε-
πτὰ χρυσᾶ καὶ μανιά-
κην περικείμενον, αὐτὸς
μὲν παρῆλθεν, ἐπιστρα-
φεὶς δὲ πρὸς τὸν φίλον.
ἀνελοῦ ταῦτα εἶπεν, οὐ
γὰρ

*cio in ipsos conferendo
præbuerint. Quæ verò
amicorum sunt ineptæ
& absurdæ petitiones,
eæ non acerbè, sed mā-
suetè sunt reyciendæ,
dehortandiq; sunt &
ostenden iū istas Vir-
tute existimationeq;
ipsorū nō esse dngnas.
Optimè omniū homi-
num Epaminōdas, qui
cùm Cauponē è carcere
ad deprecationē Pelo-
pidæ dimittere abnuis-
set paulò pòst eundem
amasia, precibus inter-
cedēte missū fecit: hu-
iusmodi, inquiēs, bene
ficia accipere meretri-
culas par est, non præ-
tores. Morosè Cato &
insolēter, qui cum Ca-
tulus cēsor sūmus eius
amicus & familiaris
deprecaretur pro quo-
dam*

γὰρ καὶ σὺ Θεμιστοκλῆς γέγονας. δίδωσι, γὰρ καὶ τοῦτο πολλάκις τῷ πολιτικῷ τὰ πράγματα πρὸς τοὺς φίλους, οὐ γὰρ δὴ ' μενέμαχοι πάντες εἰσὶ, τῷ μὲν ἐγχείρισον συνηγορίαν ἔμμισθον ὑπὲρ τοῦ δικαίου, τῷ δὲ σύστησον πλούσιον ἐπιμελείας καὶ προστασίας δεόμενον, ἄλλῳ δὲ εἰς ἐργολαβίαν τινὰ σύμπραξον, ἢ μίσθωσιν ὠφελείας ἔχουσαν. ἐπαμινώνδας δὲ καὶ πλουσίῳ τινὶ προσελθόντα φίλον, αἰτεῖν ἐκέλευσεν ἓν τάλαντον, ὡς αὐτοῦ δοῦναι κελεύσαντος. ἐπεὶ δὲ ὁ αἰτηθεὶς ἐλθὼν ἐπυνθάνετο τὴν αἰτίαν. ὅτι χρηστὸς εἶπεν οὗτος ὢν, πένης ἐστί. σὺ δὲ πλουτεῖς πολλὰ τῆς πόλεως νενοσφισμένος. δὲ τὸν ἀγη-

σί

dam, qui ab ipso tum quæsturã gerente iudicabatur. Turpe, ait, est te qui nobis adolescẽtes debes benè moratos reddere, à meis eijci famulis. Licebat enim re ipsa officium hoc denegantem, asperam dicti acerbitatẽ prætermittere: vt videretur facti quoq; amico molesti causa, nõ voluntas ipsius, sed legũ & iustitiæ necessitas fuisset. Sunt & ad adiuuãdos in paranda pecunia amicos in administratione Rei pub. rationes nequaquã illiberales. Vt Themistocles cum à pugna videret cadauer aureis torquibus & monili insigne, præterijt ipse, & ad amicum conuersus; aufer, inquit, hæc:

σίλαον ὁ ξενοφῶν, ἀγάλλεσθαί φησι πλουτίζοντα τοὺς φίλους αὐτὸν ὄντα κρείττονα χρημάτων.

nō enī tu quoq; es Themistocles. Talia amicis præstandi res ipsæ versanti in Repub. sæpenumerò occasionem præbent. Non enim omnes sunt Menemachi: proinde huic patrociniũ iustæ causæ cum præmio coniunctum demanda, alteri diuitē cōmenda procuratione & defensione indigentē, alium in conductione aliqua quæstuosa adiuua. Epaminondas quidem amico cuidā suo mandauit, vt diuitem quempiā accederet, & ab eo talentũ posceret, ita se imperasse dicens. Cumq; diues accesßisset causam sciscitans: quia, inquit, hic vir bonus eget, tu diues es, qui multa ciuitatis bona in rem tuam vertisti. Et Agesilaũ Xenophon scribit lætatũ fuisse quoties amicũ ditaret, cum quidem ipse diuitias despiceret.

PRAECEPTVM VII.

DE INIMICITIIS, quæ in Reipub. administratione expectandæ 1. Interim, aut Themistoclis & Aristidis exemplo, publicis in officijs deponendis; 2. Aut, quod Cratinas & Hermeias fecerunt potius quàm hæc patriæ noceant ex hac ipsa discedendum. 3. Aut Phocionis & Catonis imitatione, publica pro vtilitate acriter decertandũ, priuatis in rebus amicè pacatèq; viuendum. 4. Cogitandum quoq;, ciuem nullũ, nisi Reipub: pernitiosum, odio habendum. 5. Cum alijs placidè,

atq;

atq; ita agendum, vt, laude digna, cōmendentur ac prædicentur: etiam defensiones & patrocinia instituantur, si fortè aliorū petiti calumnijs fuerint. 6. Vitiorum adhibendæ obiurgationes cautè; exemplis inimicorum allatis: parentum mentione iniecta: laudationi immixta reprehensione. 7. conuicia vitanda & dicteria, quæ, cùm priuatim, tùm publicè nocent: consultationes ac negotia publica turbant. 8. Aut si necessariò maledicentibus respondendū, faciendum hoc breuiter, atq; ita, ne iræ aliqua suspicio oriatur. 9. Quam ad rem dictorū maximè retorsiones prosunt: quibus, præ reliquis artificiosè sunt vsi: Epaminondas, Antalcidas, Phocio, Crassus.

Ἐπεὶ δὲ πάσαις κορυδαλίσι κατὰ Σιμωνίδην χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, καὶ πᾶσα πολιτεία φέρει τινὰς ἔχθρας καὶ διαφορὰς, οὐχ ἥκιστα προσήκει καὶ περὶ τούτων ἐσκέφθαι τὸν πολιτικόν. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τὸν Θεμιστοκλέα καὶ τὸν Ἀριστείδην ἐπαινοῦσιν, ἐπὶ τῶν ὅρων τὴν ἔχθραν ἀποτιθεμένους, ὁσάκις ἐπὶ πρεσβείαν ἢ στρατηγίαν ἐξίοιεν. εἶτα πάλιν ἀναλαμβάνοντας. ἐνίοις δὲ καὶ τὸ Κρητίνου τοῦ Μάγνητος ὑπερφυῶς ἀρέσκει. ἐρ-

Cæterū quoniā omnibus, vt ait Simonides, caßitis necesse est cristam innasci, itaq; nulla Reipub: administratio non fert inimicitias aliquas & dißensiones: nō minimū refert etiā hanc rem præmeditatū esse eum qui in Repub. gerenda versari instituit. 1. Laudant pleriq; Themistoclem & Aristidē, qui quoties ad obeundam legationē, aut ducēdū exercitū proficiscerentur, inimicitiā in fini-

μεία γὰρ ἀντιπολιτευό-
μενος ἀνδρὶ οὐ δυνατῷ,
φιλοτίμῳ δὲ καὶ λαμ-
πρῷ τὴν ψυχὴν, ἐπεὶ
κατέσχεν ὁ μιθριδατι-
κὸς πόλεμος τὴν πόλιν
ὁρῶν κινδυνεύουσαν, ἐκέ-
λευσε τὸν ἑρμείαν τὴν
ἀρχὴν παραλαβόντα,
χρῆσθαι τοῖς πράγμα-
σιν αὐτοῦ μεταστάντος.
Εἰ δὲ βούλεται στρατηγεῖν
ἐκεῖνον, αὐτὸν ἐκποδὼν
ἀπελθεῖν, μὴ φιλο-
τιμούμενοι πρὸς ἀλλή-
λους, ἀπολέσειαν τὴν
πόλιν. ἤρεσεν ἡ πρόκλη-
σις τῷ ἑρμείᾳ, καὶ φή-
σας ἑαυτοῦ πολεμικώ-
τερον εἶναι τὸν κρητίναν,
ὑπεξῆλθε μετὰ παίδων καὶ
γυναικός. ὁ δὲ κρητί-
νας ἐκεῖνόν τε προὔπεμ-
ψε, τῶν ἰδίων χρημάτων
ἐπιδοὺς, ὅσα φεύγουσιν
ἦν ἢ πολιορκουμένοις
χρησι-

*bus patriæ deposuerũt,
reuersiq́; domum eam
resumpserunt. 2. Non-
nullis factum Cra-
tinæ Magnetis maio-
rem in modum placet.
Is, cum in Reipub. tra-
ctatione aduersaretur
Hermeiæ, viro nõ po-
tenti quidẽ, sed hono-
rum tamen percupido,
animiq́; elati, cernens
sub initiũ belli Mithri-
datici ciuitatem in di-
scrimine versari, op-
tionem hanc Hermeiæ
detulit; vt vel is, se in
exilium profecto vrbẽ
gubernaret, vel (si ita
videretur) ipse solum
vertens sibi imperium
relinqueret: ne sua cõ-
tentione ciuitatẽ pes-
sundarent. Placuit ob-
lata cõditio Hermeiæ,
fassusq́; bello gerendo
præ-*

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147150-p0088-7

χρησιμώτερα, καὶ τὴν πόλιν ἄριστα στρατηγήσας παρ' οὐδὲν ἐλθοῦσαν ἀπολέσθαι περιεποίησεν ἀνελπίστως. Εἰ γὰρ εὐγενὲς καὶ φρονήματος μεγάλου τὸ ἀναφωνῆσαι, φιλῶ τέκν', ἀλλὰ πατρίδ' ἐμὴν μᾶλλον φιλῶ, πῶς οὐκ ἐκείνοις προχειρότερον εἰπεῖν ἑκάστῳ μισῶ τὸν δεῖνα καὶ βούλομαι ποιῆσαι κακῶς, ἀλλὰ πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶ. Τῷ γὰρ μὴ θέλειν διαλυθῆναι πρὸς ἐχθρὸν, ὧν ἕνεκα δεῖ φίλον προέσθαι, δεινῶς ἄγριον καὶ θηριῶδες. οὐ μὴν ἀλλὰ βέλτιον οἱ περὶ Φώκιωνα καὶ Κάτωνα μὴ δὲ ὅλως ἔχθραν τινὰ πρὸς πολιτικὰς τιθέμενοι διαφοράς. ἀλλὰ δεινοὶ καὶ ἀπαραίτητοι μόνον ἐν

præstare sibi Cratinã, cum liberis & uxore urbe excessit: & Cratinas, cum eum deduxit, de suo largitus, quæ exulãtibus essent, quàm obsessis cõmodiora, tum, re optimè gesta, urbẽ cõtra omniũ spem à præsente exitio conseruauit. Si enĩ nobilis est magniq; animi vox ista: liberos amo meos, sed patriam magis meam: Cur nõ cuiuis prõptius sit dicere; odi hunc, & cupio lædere, sed maiore patriæ amore detineor? Nolle enim cum inimico in gratiã redire eam ob causã, ob quam, vel amicus sit dimittẽdus, nimis quàm immane est & efferati animi. Veruntamen rectius

τοῖς δημοσίοις ἀγῶσιν ὄντες μὴ προέσθαι τὸ συμφέρον. ἐν δὲ τοῖς ἰδίοις ἀμηνίτως καὶ φιλανθρώπως χρώμενοι τοῖς ἐκεῖ διαφερομένοις. δεῖ γὰρ ἐχθρὸν μηδένα νομίζειν πολίτην, ἂν μή τις οἷος ἀριςίων, ἢ νάβις, ἢ κατιλίνας, νόσημα καὶ ἀπόςημα πόλεως ἐγγένηται, τοὺς δὲ ἄλλως ἀπᾴδοντας, ὥσπερ ἁρμονικὸν ἐπιτείνοντα, καὶ χαλῶντα πράως εἰς τὸ ἐμμελὲς ἄγειν, μὴ τοῖς ἁμαρτάνουσι σὺν ὀργῇ καὶ πρὸς ὕβριν ἐπιφυόμενον. ἀλλ᾽ ὡς ὅμηρος ἠθικώτερον. ὦ πέπον ἦ τ᾽ ἐφάμην σε περὶ φρένας ἔμμεναι ἄλλων, καὶ οἶδα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι. ἄν τε τι χρηστὸν

εἴπω-

Phocio & Cato, qui nullas prorsus inimicitias cum Reipub. administratione priuatĩ cõiũxerũt: sed cùm in publicis certaminibus pro utilitate Reipub. acres se & propositi tenacissimos gererẽt, in rebus priuatis pacatè & humaniter ijs usi sunt, qui in publica dissentirẽt. 4. Nullus enĩ Ciuis pro inimico habẽdus est: nisi quis est, Aristionis instar, aut Nabidis, aut Catilinæ, morbus & vomica veluti Reipub. 5. Qui verò aliàs discrepant, eos instar musici debet Reipublicæ moderator vel relaxando placidè, vel intẽdẽdo ad cõcentum reducere: neq; peccãtes iracũdè, aut contume-

liose

εἴπωσιν ἢ πράξωσι, μὴ
τιμαῖς ἀχθόμενον αὐ-
τῶν, μηδὲ λόγων εὐφή-
μων ἐπὶ καλοῖς φειδό-
μενον. οὕτω γὰρ ὅτε ψό-
γος ὅπου δεῖ πίστιν ἕξει,
καὶ πρὸς τὴν κακίαν διαβαλοῦμεν αὐτοὺς, αὔξον-
τες τὴν ἀρετὴν, καὶ ταῦτα
παραβάλλοντες ἐκεί-
νοις, ὡς ἄξια καὶ πρέπον-
τα μᾶλλον. ἐγὼ δὲ καὶ
μαρτυρεῖν ἀξιῶ τὰ δί-
καια τοῖς διαφόροις
τὸν πολιτικὸν ἄνδρα, καὶ
βοηθεῖν κρινομένοις πρὸς
τοὺς συκοφάντας καὶ ταῖς
διαβολαῖς ἀπιστεῖν, ἂν
ὦσιν ἀλλότριαι τῆς προ-
αιρέσεως αὐτῶν, ὥσπερ ὁ
Νέρων ἐκεῖνος ὀλίγον
ἔμπροσθεν ἢ κτεῖναι τὸν
Θρασέαν μάλιστα μισῶν
καὶ φοβούμενος. ὅμως
ἐγκαλοῦντός τινος ὡς
κακῶς κεκριμένου καὶ
ἀδί-

*liosè incessere, sed pla-
cidè obiurgare. Cuius
generis sunt Homerica
ista. Nugator, te plus
alijs ego mente valere
Crediderã. Et Rectius
his aliquid poteras de
prõere verbis. Rursũq́;
vbi rectè aliquid dixe-
rĩt, aut fecerĩt, neq; hõo
ri eorũ inuidere, neq;
faustis acclamationib9
parcere. Ita fiet, vt et re
præhẽsioni sua sit in lo-
co autoritas, & à vitio
eos auertamus. Virtutẽ
augendo, & probè fa-
cta ac dicta, tanquam
ipsis digniora, delictis
comparãdo. Ego verò
versantẽ in Repub. Vi-
rũ & inimicis iusta in
causa testimoniũ per-
hibere iubeo: & in iu-
dicio eos contra calum-
niatorẽ tueri, alienisq́;*

ἀδίκως, ἐβουλόμην ἂν ἔφη θρασέαν οὕτως ἐμὲ φιλεῖν, ὡς δικαστὴς ἄριστός ἐστιν. Οὐ χεῖρον δὲ καὶ πρὸς ἐπίπληξιν ἑτέρων φύσει πονηρῶν μᾶλλον ἁμαρτανόντων, ἐχθροῦ μνησθέντα κομψοτέρου τὸ ἦθος εἰπεῖν. ἀλλ' ἐκεῖνος οὐκ ἂν τοῦτο εἶπεν οὐδ' ἐποίησεν. ὑπομνηστέον δὲ καὶ πατέρων ἀγαθῶν ἐνίους ὅταν ἐξαμαρτάνωσιν. ὅμηρος. ἦ ὀλίγον οἱ παῖδα ἐοικότα γείνατο τυδεὺς, καὶ πρὸς σκιπίωνα τὸν ἀφρικανὸν ἄππιος ἐν ἀρχαιρεσίαις διαγωνιζόμενος, ἡλίκον ἂν εἶπεν ὦ παῦλε στενάξειας ὑπὸ γῆς αἰσθόμενος, ὅτι σοῦ τὸν υἱὸν ἐπὶ τιμητικὴν ἀρχὴν ἐξαβαίνοντα φιλόνεικος ὁ τελώνης δορυφορεῖ. Τὰ γὰρ τοι-

ab eorũ animi inſtituto criminibus fidẽ denegare. Quemadmodũ Nero ille, paulò antè, quàm Thraſeã interficeret, quem maximè oderat ac metuebat, quodã conquerẽte iniquã in ſua cauſa à Thraſea latã fuiſſe ſentẽtiam: vtinã verò, inquit ita me amaret Thraſea, vt optimus eſt iudex. Nõ abs re eſt etiã, obiurgandi cauſa eos, qui vitio quodã naturæ ad peccandum ſunt procliuiores, proferre inimicũ eorum melioribus præditũ moribus ac dicere: atqui hic nõ erat ita locuturus ſiue acturus. Nõnullis peccãtibus parentũ præclarorum eſt obijciẽda mentio. Sic apud Homerũ:

τοιαῦτα νουθετεῖ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἅμα καὶ κοσμεῖ τοὺς νουθετοῦντας. πολιτικῶς δὲ ὁ νέστωρ ὁ τοῦ Σοφοκλέους ἀποκρίνεται λοιδορούμενος ὑπὸ τοῦ αἴαντος. Οὐ μέμφομαί σε, δρῶν γὰρ εὖ κακῶς λέγεις. καὶ κάτων διενεχθεὶς πρὸς τὸν πομπήιον, ἐν οἷς ἐβιάζετο τὴν πόλιν μετὰ καίσαρος, ἐπεὶ κατέστησαν εἰς πόλεμον, ἐκέλευσε πομπηίῳ παραδοῦναι τὴν ἡγεμονίαν, ἐπειπὼν, ὅτι τῶν αὐτῶν ἐστὶ καὶ ποιεῖν τὰ μεγάλα κακὰ καὶ παύειν. ὁ γὰρ μεμιγμένος ἐπαίνῳ ψόγος οὐκ ἔχων ὕβριν ἀλλὰ παρρησίαν, οὐδὲ θυμὸν, ἀλλὰ δηγμὸν ἐμποιῶν καὶ μετάνοιαν, εὐμενὴς φαίνεται καὶ θεραπευτικὸς, αἱ δὲ λοιδορίαι τοῖς πο-

merum: Haud similē natū tibi Tyden magne dedisti. Et Appius in Comitijs cum Africano Scipione contendēs; quàm, inquit, ingemisceres, Paule apud manes; si sentires filiū tuum, censuræ petēdæ gratia, in cāpū descendentē à Philonico publicano stipari. Huiusmodi enī dicta & pccantes emēdāt, & correctores decent. Ciuiliter etiā Nestor apud Sophoclem respondet cōuiciāti Aiaci: nō culpo te: bene enim meritus, dicis malè. Et Cato cum Pōpeio restitisset, Cæsari in. Reipub. facienda socium se præbenti, exorto inter hos bello, Pōpeiū summæ rerum iußit præfici, eius

πολιτικοῖς ἥκιστα πρέπουσιν. ὅρα δὲ τὰ πρὸς αἰσχίνην ὑπὸ δημοσθένους εἰρημένα, καὶ τὰ πρὸς τοῦτον ὑπ' αἰσχίνου, καὶ πάλιν ἃ πρὸς δημάδην γέγραφεν ὑπερίδης. εἰ σόλων ἂν εἶπεν ἢ περικλῆς ἢ λυκοῦργος ὁ λακεδαιμόνιος ἢ πιττακὸς ὁ λέσβιος. καίτοι γε καὶ δημοσθένης ἐν τῷ δικανικῷ τὸ λοίδορον ἔχει μόνῳ. οἱ φιλιππικοὶ καθαρεύουσι καὶ σκώμματος καὶ βωμολοχίας ἁπάσης. τὰ γὰρ τοιαῦτα τῶν ἀκουόντων μᾶλλον αἰσχύνει τοὺς λέγοντας. ἔτι δὲ σύγχυσιν ἀπεργάζεται τῶν πραγμάτων καὶ διαταράττει τὰ βουλευτήρια καὶ τὰς ἐκκλησίας. ὅθεν ἄριστα ὁ φωκίων ὑποστὰς τῷ λοιδοροῦντι καὶ

παυ.

ci, eiusdẽ esse, inquiẽs magna mala ciere & amoliri. Permixta enĩ laudationi repræhẽsio, non contumeliam, sed libertatem in se habẽs: neq; iram, sed morsũ & pænitẽtiã excitans, benigna uidetur & ad corrigendum apta. 7. Conuitia ciuiles minimè decẽt. Tuum enim facto iudiciũ, an, quæ Aeschines & Demosthenes alter in alterũ scripserunt, autq;, aduersus Demadẽ Hyperides: Solon, aut Pericles, aut Lycurgus Spartanus, aut Pittacus Lesbius fuißet vsurpaturi. Quanquam Demosthenes in iuridiciali tantùm oratione vsus est maledictis: Philippicæ, omnis & dicacitatis.

tatis.

παυσάμενος τοῦ λέγειν, ἐπεὶ μόλις ἐσιώπησεν ὁ ἄνθρωπος, αὖθις παρελθὼν, οὐκοῦν ἔφη περὶ μὲν τῶν ἱππέων καὶ τῶν ὁπλιτῶν, ἀκηκόατε. λείπεται δέ μοι περὶ τῶν ψιλῶν καὶ πελταστῶν διελθεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ πολλοῖς δυσκάθεκτόν ἐστι τὸ πρᾶγμα, καὶ πολλάκις οὐκ ἀχρήστως οἱ λοιδοροῦντες ἐπιστομίζονται ταῖς ἀπαντήσεσιν, ἔστω βραχεῖα τῇ λέξει καὶ μὴ θυμὸν ἐμφαίνουσα μηδὲ ἀκροχολίαν, ἀλλὰ πραότητα μετὰ παιδιᾶς καὶ χάριτος ἀμωσγέπως δάκνουσαν αἱ δὲ ἀντεπιστρέφουσαι μάλιστα τοιαῦται, καθάπερ γὰρ τῶν βελῶν ὅσα πρὸς τὸν βαλόντα φέρεται πάλιν, ῥώμῃ τινὶ δοκεῖ καὶ στερεότητι τοῦ πληγέντος ἀνα-

tatis & scurrilitatis sunt pura. Nã id quidẽ genus dicteria dicẽtibus quám in quos dicuntur, plus afferunt dedecoris: ac præterea confusionem secũ trahunt negotiorũ cõturbantq; deliberationes & conciones. Optimè itaq; Phocio, qui, cum cessisset conuitianti ac dicere destitisset, postquã ille tandẽ conticuit, rursum in concionẽ progressus: ergo, inquit, de equitibus & grauis armaturæ militibus audiuistis: reliquum mihi est de leuis armaturæ militibus & cetratis disserere. 9. Verùm, quia plerique in hoc negotio continere se non possunt, ac sæpenumerò non inutiliter male-

ἀνακρουόμενα τοῦτο πάσχειν, οὕτω τὸ λεχθὲν ὑπὸ ῥώμης καὶ συνέσεως τοῦ λοιδορηθέντος ἐπὶ τοὺς λοιδορήσαντας ἀναστρέφειν ἔοικεν, ὡς τὸ ἐπαμινώνδου πρὸς καλλίστρατον ὀνειδίζοντα θηβαίοις καὶ ἀργείοις τὴν οἰδίποδος πατροκτονίαν, καὶ τὴν ὀρέστου μητροκτονίαν, ὅτι τοὺς ταῦτα ποιήσαντας ἡμῶν ἐκβαλόντων, ὑμεῖς ἐδέξασθε. καὶ τὸ ἀντακλείδου τοῦ σπαρτιάτου πρὸς τὸν ἀθηναῖον τὸν φήσαντα, πολλάκις ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ κηφισοῦ ἐδιώξαμεν, ἀλλ' ἡμεῖς γε ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ εὐρώτα οὐδέ ποτε. χαριέντως δὲ καὶ ὁ φωκίων τοῦ δήμου κεκραγότος ἀθηναῖοι σε ἀποκτενοῦσιν, ἄν γε μανῶσι, ἔφη σὲ δὲ ἄν σωφρονῶσι. καὶ κράσ-

σος

maledicētium ora responsis obturantur: esto responsio breuis, neq; iram præ se aut stomachum ferat: sed mansuetudinē cum ioco & gratia, tamen vtrūq; mordentē. 9. Quales maximè sunt quæ dictū retorquent. Sicut enim tela in eum, qui misit, redeuntia, vi quadam & soliditate ijs impetiti retrò auerti videntur: ita maledictum robore & calliditate eius, in quem iactū fuit, in authorē reuerti apparet. Quale est, quod Epaminōdas Callistrato exprobrāti Thebanis Oedipi qui patrem, & Argiuis Orestis, qui matrē interfecit, facinora, respondit: atqui vos

hos

σος ὁ ῥήτωρ δομιτίου πρὸς αὐτὸν εἰπόντος, οὐ σὺ μυραίνης ἐν κολυμβήθρᾳ σοι τρεφομένης εἶτα ἀποθανούσης ἔκλαυσας; ἀντηρώτησεν, οὐ σὺ τρεῖς γυναῖκας θάψας οὐκ ἐδάκρυσας; ταῦτα μὲν οὖν ἔχει χρείαν τινὰ καὶ πρὸς τὸν ἄλλον βίον.

hos ipsos à nobis eiectos recepistis. Et Antalcidæ Spartani ad Atheniensem dicentem; vos sæpè à nobis estis â Cephiso in fugam acti, responsum: at vos à nobis nunquam estis ab Eurota fugati. Eleganter etiam Phocio, Demade vociferante, Athenienses te interficient, vbi ceperint insanire: te verò, ait, vbi sapere ceperint. Et Crassus Orator Domitio obÿcienti; nonnè tu mortuam murænã, quam alueras in piscina, defleuisti? reddidit: nonnè tu nullam lacbrymam triũ vxorum sepulturæ impẽdisti? atq; hæc quidem etiam in reliqua vita suam habent vtilitatem.

PRÆCEPTVM VIII.

DE PVBLICIS MVNERIBVS OBEVNDIS. 1. *Qua in re alÿ, Catonis & Epaminondæ exemplo, nullam publicẽ officÿ partem negligendam esse censent, etiamsi parùm illa honorifica extiterit. 2. Alÿ Periclem imitãtur, qui non nisi ad maximas adhiberi actiones voluit. 3. Non φιλοτιμία καὶ φιλονεικία, gloriæ ac contentionis studium nimiũ probatur: quale in Theagine fuit. 4. Cauendum, ne, omnibus promiscuè*

civilibus

ciuilibus muneribus susceptis ac tractatis, reprehensiones, inuidia, contemptus, risus, ludibriũ subsequantur: quod Metiocho accidit. 5. Sed ad ea fiat aditus, populi amore; quod Scipio Affricanus fecit: neglexit, Timesias ClaZomenius. 6. Nulla interim Reipub. pars delata deseratur. 7. Quædam tamen à politico ipso peragatur, alia alijs committatur: quod Pericles Athenis obseruauit. 8. Vtile quoq; cumprimis est, tùm ad inuidiam declinandam, tùm melius ac rectius negotia conficienda. 9. Quemadmodùm contrà ambitiosi cum omnia ipsi agere volũt, imperitè interim agunt, ridentur, non excusantur: Cleo, Philopœmen, Annibal, Iphicrates.

Πολιτείας δὲ οἱ μὲν εἰς ἅπαν ἐνδύονται μέρος, ὥσπερ ὁ Κάτων, οὐδεμιᾶς ἀξιοῦντες εἰς δύναμιν ἀπολείπεσθαι φροντίδος οὐδ᾽ ἐπιμελείας τὸν ἀγαθὸν πολίτην. καὶ Ἐπαμινώνδαν ἐπαινοῦσιν, ὅτι φθόνῳ καὶ πρὸς ὕβριν ἀποδειχθεὶς τελέαρχος ὑπὸ τῶν Θηβαίων, οὐκ ἠμέλησεν. ἀλλ᾽ εἰπὼν ὡς οὐ μόνον ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἀνήρ, εἰς μέγα καὶ σεμνὸν ἀξίωμα προήγαγε τὴν τελεαρχίαν, οὐδὲν οὖσαν

πρὸ

Sunt porrò qui nullã non partẽ publici muneris subeũt; ut Cato, existimantes bono ciui nullam curam aut industriam omittendam quæ ad potentiã conciliandã cõducat. Laudantq; hi Epaminõdã, quòd, cum eum Thebani, inuidia ducti, & cõtumeliæ faciẽdæ causa, Telearchã disignassent, non detractauit: sed fatus: nõ modò magistratu Virũ, sed etiã Viro magistratũ, qualis sit demõstrari, Te-

learchi

πρότερον. ἀλλ' ἡ περὶ τοὺς στενωποὺς ἐκβολῆς κοπρίων καὶ ῥευμάτων ἀποτροπῆς ἐπιμέλειάν τινα. κἀγὼ δὲ ἀμέλει παρέχω γέλωτα τοῖς παρεπιδημοῦσιν ὁρώμενος ἐν δημοσίῳ περὶ τὰ τοιαῦτα πολλάκις. ἀλλὰ βοηθεῖ μοι τὸ τοῦ ἀντισθένους μνημονευόμενον. θαυμάσαντος γάρ τινος εἰ δι' ἀγορᾶς αὐτὸς φέρει τάριχον, ἐμαυτῷ γε εἶπεν. ἐγὼ δὲ ἀνάπαλιν πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας εἰ κεράμῳ παρέστηκα διαμετρουμένῳ, καὶ φυράμασι καὶ λίθοις παρακομιζομένοις, οὐκ ἐμαυτῷ γε φημὶ ταῦτα οἰκοδομεῖν, ἀλλὰ τῇ πατρίδι. εἰς γὰρ ἄλλα μικρὸς ἄν τις εἴη καὶ γλίσχρος αὐτῷ διοικῶν, καὶ

δι

learchiam ad magnā dignitatē ac maiestatē euexit: cùm antè is magistratus nō fuisset nisi stercorū ex angiportis eijciūdorū, ac aquarum deriuandarū procuratio quædam. Atq; ipse quoq; nimirū peregrè huc aduenientibus risū moueo, cùm talia videor frequenter in publico tractare. Sed tuctur me Antisthenis ditum memoriæ proditum: qui miranti cuidam, quòd salsamētum per forū gestaret, respondit: mihi quidē ipsi fero. Atq; ego vicissī incusātibus quòd dimensioni testarū adsto, ac cæmēti & lapidum vectura respōderim, non mihi me, sed patriæ istæ administra

re, Vt

δι' αὐτὸν πραγματευόμενος. εἰ δὲ δημοσίᾳ καὶ διὰ τὴν πόλιν οὐκ ἀγεννὴς, ἀλλὰ μεῖζον τὸ μέχρι μικρῶν ἐπιμελὲς καὶ πρόθυμον. ἕτεροι δὲ σεμνότερον οἴονται καὶ μεγαλοπρεπέστερον εἶναι τὸ τοῦ περικλέους, ὧν καὶ κριτόλαός ἐστιν ὁ περιπατητικὸς, ἀξιῶν, ὥσπερ ἡ σαλαμινία ναῦς ἀθήνησι καὶ ἡ πάραλος οὐκ ἐπὶ πᾶν ἔργον ἀλλ' ἐπὶ τὰς ἀναγκαίας καὶ μεγάλας κατεσπῶντο πράξεις, οὕτως ἑαυτῷ πρὸς τὰ κυριώτατα καὶ μέγιστα χρῆσθαι, ὡς ὁ τοῦ κόσμου βασιλεύς. τῶν ἄγαν γὰρ ἅπτεται θεὸς, τὰ μικρὰ δ' εἰς τύχην ἀνεὶς ἐᾷ, κατὰ τὸν εὐριπίδην. Οὐδὲ γὰρ τοῦ θεαγένους τὸ φιλότιμον ἄγαμαι καὶ φι-

re. Vt enim sordidus haberi potest, qui multa id genus sibi ipsi tractat, suiq; causa administrat: ita cum publicè ista, & commodo ciuitatis tractãtur, nequaquã illiberalis est, sed magna etiã ad exigua hæc se demittẽs procuratio & officij promptitudo. 2. Alij Periclis institutum magnificẽtius ac splẽdidius iudicant, in quorũ numero est Critolaus quoq; peripateticus. Volebat enim, quemadmodum Athenis Salaminia nauis & Paralus nõ cuiusuis negocij, sed necessariorũ tantùm ac magnorũ deducerẽtur in mare: ita se quoq; non nisi ad summã rerũ cõtinentes maximisq; adhi-

φιλόνεικον ἐπαινοῦμεν,
ὃς οὐ μόνον τὴν περίοδον
νενικηκὼς, ἀλλὰ καὶ πολ-
λοὺς ἀγῶνας, οὐ παγ-
κρατίῳ μόνον ἀλλὰ καὶ
πυγμῇ καὶ δολιχῷ, τέ-
λος ἡρῷα δειπνῶν ἐπι-
ταφίου τινὸς, ὥσπερ εἰώ-
θει προτεθείσης ἅπασι
τῆς μερίδος ἀναπηδή-
σας, διεπαγκρατίασεν,
ὡς οὐδένα νικᾶν δέον αὐ-
τοῦ παρόντος. ὅθεν ἤθροι-
σε χιλίους καὶ διακοσίους
στεφάνους, ὧν συρφετὸν
ἄν τις, ἡγήσαιτο τοὺς
πλείστους. Οὐδὲν οὖν τούτου
διαφέρουσιν οἱ πρὸς πᾶ-
σαν ἀποδυόμενοι πολιτι-
κὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ ποιοῦ-
σιν μεμπτοὺς ἑαυτοὺς τοῖς
πολλοῖς ἐπαχθεῖς τε γί-
νονται καὶ κατορθοῦντες ἐπί-
φθονοι. κἂν σφαλῶ-
σιν ἐπίχαρτοι καὶ τὸ
θαυμαζόμενον αὐτῶν

*adhiberi actiones. Ex-
emplo regis vniuersi,
qui (vt est ab Euripi-
de scriptũ) summa pro-
curat modo* DEVS, *àdq;
fortunã minora reÿcit
3. Neq; enim nimium
honoris ac contendẽdi
studium in Theagene
probamus: qui cum nõ
solùm cõuersionẽ vicis
set, sed & multa certa-
mina alia, nõ tantùm
pancratio, sed & pu-
gillatione, & lõga de-
cursione, ad extremũ
cum funebribus qui-
busdam heroicis ludis
cœnaret, proposita de
more cuiuis portione
prosiluit, ac pancratio
decertauit: perinde ac
si nemini liceret vince
re se præsẽte. Vnde fa-
ctũ est, vt coronas cõ-
gesserit* CIↃ CC. *quarũ*

ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιμελείας εἰς χλευασμὸν ὑπονοςεῖ καὶ γέλωτα. τοιοῦτον μητίοχος μὲν στρατηγεῖ, μητίοχος δὲ τὰς ὁδοὺς, μητίοχος δὲ ἄρτους ἐποπτᾷ, μητίοχος δὲ τὰ ἄλφιτα, μητίοχος δὲ τὰ πάντα κεῖται, μητίοχος δὲ οἰμώξεται. Τῶν περικλέους οὗτος εἷς ἦν ἑταίρων. Τῇ δὲ ἐκεῖνον, ὡς ἔοικε δυνάμει χρώμενος ἐπιφθόνως καὶ κατακόρως. δεῖ δὲ ὥς φασιν ἐρῶντι τῷ δήμῳ τὸν πολιτικὸν προσφέρεσθαι, καὶ μὴ παρόντος ἑαυτοῦ, πόθον ἐναπολείπειν. ὃ καὶ σκιπίων ὁ ἀφρικανὸς ἐποίει, πολὺν χρόνον ἐν ἀγρῷ διαιτώμενος, ἅμα καὶ τοῦ φθόνου τὸ βάρος ἀφαιρῶν, καὶ διδοὺς ἀναπνοὴν τοῖς πιέ-

plerasque pro quisquilijs haberes. 4. Nihil ab hoc diuersum faciunt, qui omnia subeunt ciuilia munera. Nam reprehensionibus multorum sese exponũt, molestique fiunt, & cum bene rem gerunt, inuidia, cum male, gaudio excipiuntur: denique, quæ ab initio admirationi erat eorũ industria, in ludibriũ & risum incidit. Quale est; Metiochus prætor est Metiochus viarum procurator; Metiochus panes, Metiochus farinã distribuit; Metiochus omnibus præest; Metiochus habebit infortunium. Fuit hic vnus de socijs Periclis, & (vt apparet) potentia qua propter hũc erat præditus, odi-

πιέζεσθαι δοκοῦσιν ὑπὸ τῆς ἐκείνου δόξης. Τιμησίας δὲ ὁ Κλαζομένιος. Τὰ μὲν ἄλλα ἦν περὶ τὴν πόλιν ἀνὴρ ἀγαθὸς, τῷ δὲ πάντα πράσσειν δι᾽ ἑαυτοῦ, φθονούμενος ἠγνόει καὶ μισούμενος. ἕως αὐτῷ συνέβη τι τοιοῦτον. ἔτυχον ἐν ὁδῷ παῖδες ἐκ λάκκου τινὸς ἀστράγαλον ἐκκόπτοντες, ἐκείνου παρόντος, ὧν οἱ μὲν ἔφασκον μένειν, ὁ δὲ πατάξας, οὕτως εἶπεν ἐκκόψαιμι Τιμησίου τὸν ἐγκέφαλον, ὡς οὗτος ἐκκέκοπται. Τοῦτο ὁ Τιμησίας ἀκούσας, καὶ συνεὶς τὸν διήκοντα διὰ πάντων αὐτοῦ φθόνον, ἀναστρέψας ἔφρασε τὸ πρᾶγμα τῇ γυναικὶ· καὶ κελεύσας ἕπεσθαι συνεσκευασμένην εὐθὺς ἀπὸ

odiosè & cum fastidio ciuiũ abusus. 5. Oportet autẽ ciuilẽ Virũ ad populum amore ipsius captũ accedere, suiq; etiã absentis desiderium in animis ciuium relinquere. Quod fecit Scipio Africanus, multũ temporis ruri degens, vt & inuidiæ minueret onus, & respirandi facultatẽ cõcederet ijs, qui gloria ipsius premi videbantur. Contrà Timesias Clazomenius, Vir alioqui de Republica benè meritus, non animaduertit se propterea quod omnia solus ageret, in inuidia esse & odio apud suos, donec tale ei quippiam vsu venit. In Via pueri talũ è fossa excutiebãt, Timesia prætereunte.

τῶν θυρῶν ᾤχετο ἀπιὼν ἐκ τῆς πόλεως. ἔοικε δὲ καὶ θεμιστοκλῆς τοιοῦτόν τι νοῶν ἀπαυλῶντος αὐτῷ παρὰ τῶν ἀθηναίων εἰπεῖν. Τί ὦ μακάριοι κοπιᾶτε πολλάκις εὖ πάσχοντες. αὐτῶν δὲ τούτων τὰ μὲν ὀρθῶς, τὰ δὲ οὐκ εὖ λέλεκται. τῇ μὲν γὰρ εὐνοίᾳ καὶ κηδεμονίᾳ, δεῖ μηδενὸς ἀφεστάναι τῶν κοινῶν, ἀλλὰ πᾶσι προσέχειν καὶ γινώσκειν ἕκαστα. μὴ δὲ ὥσπερ ἐν πλοίῳ σκεῦος ἱερὸν ἀποκεῖσθαι τὰς ἐσχάτας περιμένοντα χρείας τῆς πόλεως καὶ τύχας, ἀλλ' ὡς οἱ κυβερνῆται τὰ μὲν ταῖς χερσὶ δι' αὐτῶν πράττουσι, τὰ δὲ ὀργάνοις ἑτέροις δι' ἑτέρων ἄπωθεν καθήμενοι, περιάγουσι καὶ στρέφουσι, χρῶνται δὲ καὶ ναυ-

Eorum alij dicebãt nõ excußũ iri talum: qui verò eum excutiebat, vtinã, inquit, ita Timesiæ cerebrũ excutiã, vt hũc talum excussero. Hoc audito Timesias, intelligensq́; odium sui omniũ animos peruagari, domũ reuertit, ac, vxori re exposita, mãdauit, vt rebus conuasatis se sequeretur, rectaq́; à foribus digressus Vrbe exiuit. Apparet etiã Themistocli aliquid simile ab Atheniensibus euenisse, cùm diceret: quid defatigamini, ô felices, crebra accipiendo beneficia? Horum autẽ quædã rectè dicta sũt, quædam secus. 6. Nam, quod ad studiũ & procurationẽ attinet, nul-

ναύταις καὶ πρωρεῦσι καὶ κελευσταῖς, καὶ τούτων ἐνίους ἀνακαλούμενοι πολλάκις εἰς πρύμναν ἐγχειρίζουσι τὸ πηδάλιον, οὕτω τῷ πολιτικῷ προσήκει παραχωρεῖν μὲν ἑτέροις ἄρχειν καὶ προσκαλεῖσθαι πρὸς τὸ βῆμα μετ᾽ εὐνοίας καὶ φιλανθρωπίας, κινεῖν δὲ μὴ πάντα τὰ τῆς πόλεως τοῖς αὐτοῦ λόγοις καὶ ψηφίσμασιν, ἢ πράξεσιν ἀλλ᾽ ἔχοντα πιστοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἕκαστον ἑκάστῃ χρείᾳ κατὰ τὸ οἰκεῖον προσαρμόττειν, ὡς Περικλῆς Μενίππῳ μὲν ἐχρῆτο πρὸς τὰς στρατηγίας, δι᾽ Ἐφιάλτου δὲ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἐταπείνωσε, διὰ δὲ Χαρίνου τὸ κατὰ Μεγαρέων ἐκύρωσε ψήφισμα, Λάμπωνα δὲ Θουρίων

la pars Reipub. ciuili viro deserēda, curādæ, cognoscēdæq; sunt omnes: neq; debet, veluti in naui sacra anchora, se ipsum ad extremas ciuitatis necessitates ac casus reseruare. 7. Sed quemadmodū gubernator nauis alia suis ipse peragit manibus, alia instrumentis ac manibus aliorū eminus ipse sedens versat, vtiturq; nautis, proretis, & remigū magistris, quorū nō nullis interdum in puppim euocatis clauū tradit: sic ciuilis Viri est officium, vt alijs quoq; imperiū cōcedat, eosq; benignè ad tribunal inuitet, neq; ōnes ciuitatis res suis unius orationibus, decretis, atq; actionibus ad-

ρίων οἰκιστὴν ἐξέπεμψεν. οὐ γὰρ μόνον τῆς δυνάμεως εἰς πολλοὺς διανέμεσθαι δοκούσης ἧττον ἐνοχλεῖ τὸν φθόνον τὸ μέγεθος, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν χρειῶν ἐπιτελεῖται μᾶλλον. ὡς γὰρ ὁ τῆς χειρὸς εἰς τοὺς δακτύλους μερισμὸς οὐκ ἀσθενῆ πεποίηκεν, ἀλλὰ τεχνικὴν καὶ ὀργανικὴν αὐτῆς τὴν χρῆσιν, οὕτως ὁ πραγμάτων ἑτέροις ἐν πολιτείᾳ μεταδιδοὺς, ἐνεργοτέραν ποιεῖ τῇ κοινωνίᾳ τὴν πρᾶξιν. ὁ δ' ἀπληστίᾳ δόξης ἢ δυνάμεως πᾶσαν ἑαυτῷ τὴν πόλιν ἀνατιθεὶς καὶ πρὸς ὃ μὴ πέφυκε μηδ' ἤσκηται προσάγων αὐτὸν, ὡς κλέων πρὸς τὸ στρατηγεῖν, φιλοποίμην δὲ πρὸς τὸ ναυαρχεῖν, ἀννίβας δὲ πρὸς τὸ δημηγορεῖν,

administret, sed fidos habeat bonosq́ viros, quorum vnumquenq́ peculiari alicui negotio accõmodet tractãdo. Sic Pericles Menippo vsus est ad gerenda bella, Ephialtis opera concilium Areopagiticũ depressit, per Charinum legem contra Magarenses pertulit: Lampone Thurios conditũ emisit. 8. Nõ enim tantũ minus obnoxia est inuidiæ ob magnitudinem potẽtia, quæ in multos distributa videtur: sed & rectius negotia conficiuntur. Sicut enim manus in digitos diuisio, nõ imbecillum eius reddidit, sed artificiosum & instrumentis expeditum vsũ: ita qui in Repub. alijs

ρεῖν, οὐκ ἔχει παραίτησιν ἁμαρτάνων. ἀλλὰ προσακούει τὸ τοῦ εὐριπίδου. τέκτων γὰρ ὢν ἔπραττες οὐ ξυλουργικά. λέγειν ἀπίθανος ὢν ἐπρέσβευες, ἢ ῥάθυμος ὢν ᾠκονόμεις, ψήφων ἄπειρος ἐταμίευες, ἢ γέρων καὶ ἀσθενὴς ἐστρατήγεις. περικλῆς δὲ πρὸς κίμωνα διενείματο τὴν δύναμιν, αὐτὸν μὲν ἄρχειν ἐν ἄστει, τὸν δὲ πληρώσαντα τὰς ναῦς, τοῖς βαρβάροις πολεμεῖν. ἦν γὰρ ὁ μὲν πρὸς πολιτείαν, ὁ δὲ πρὸς πόλεμον εὐφυέστερος. ἐπαινοῦσι δὲ καὶ τὸν ἀναφλύστιον εὔβουλον. ὅτι πίστιν ἔχων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ δύναμιν, οὐδὲν τῶν ἑλληνικῶν ἔπραξεν, οὐδ' ἐπὶ στρατηγίαν ἦλθεν, ἀλλ' ἐπὶ τὰ χρήματα τά-

aliis munera publica cõmittit, actiones efficit ob societatem efficaciores. 9. At, qui insatiabili gloriæ potentiæue studio totam sibi imponit Rempub; & ea quoq; aggreditur, ad quæ vel à natura vel ab exercitatione est imparatus (vt cum Cleo ad ducẽdum exercitũ, Philopœmen ad regendam classem, Annibal ad cõcionandũ se cõtulit) eius, vbi quid peccatũ est non habet locũ excusatio, sed occinitur præterea ei Euripideũ hoc: tractasti, qui faber esses, nõ fabrilia: scilicet legationẽ obiuisti, artis persuadendi rudis; annonã procurasti socors, quæsturam gesisti ignarus calcu-

ξας ἑαυτὸν, ηὔξησε τὰς κοινὰς προσόδους· καὶ μεγάλα τὴν πόλιν ὠφέλησεν. Ἰφικράτης δὲ καὶ μελέτας λόγων ποιούμενος, ἐν οἴκῳ πολλῶν παρόντων ἐχλευάζετο. καὶ γὰρ εἰ λογεὺς ἀγαθὸς ἀλλὰ μὴ φαῦλος ἦν, ἔδει τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις δόξαν ἀγαπῶντα, τῆς σχολῆς ἐξίστασθαι τοῖς σοφισταῖς.

li; senex vel imbecillus exercitũ duxisti. Pericles verò etiã cum Cimone potentiã diuisit, vt ipse in vrbe imperaret; Cimo classe in barbaros duceret. Erat enim hic ad bellum, ad ciuiles res ille natura aptior. Laudatur etiã Eubulus Anaphlystius, qui cum fide esse summa atq; potentia, nihil rerum Græcarum geßit, neq; ad præturã bellicam se contulit: sed administrationem pecuniæ amplexus, publicos auxit reditus, magnoq; fuit patriæ emolumẽto. Iphicrates contrà domi multis præsentibus declamans, risui fuit. quia etsi fuisset, quod minimè erat, orator bellus, tamẽ contẽtus bellica gloria, decedere schola sophistis debebat.

PRÆCEPTVM IX.

De dissensionibus, quæ. 1. populi ob peruersitatem crebrò oriuntur. 2. Non verò Onomademi exemplo, politico vltro accersendæ, aut relinquendæ, stultitia quadam. 3. Sed declinandæ ac fugiendæ sunt ita: vt non eandem vniuersi dicere sententiam cogantur: placidè dicatur contra amicum: prolata semel non pertinaciter defendatur, sed ab hac discedatur. 4. Paruis interim atq; exiguis in rebus dissentire liceat.

Ἐπεὶ

Ἐπεὶ δὲ παντὶ δήμῳ τὸ κακόηθες καὶ φιλαίτιον ἔνεστι πρὸς τοὺς πολιτευομένους, καὶ πολλὰ τῶν χρησίμων ἂν μὴ στάσιν ἔχῃ, μὴ δὲ ἀντιλογίαν ὑπονοοῦσι πράττεσθαι συνωμοτικῶς· καὶ τοῦτο διαβάλλει μάλιστα τὰς ἑταιρείας καὶ φιλίας, ἀληθινὴν μὲν ἔχθραν ἢ διαφορὰν, οὐδεμίαν ἑαυτοῖς ὑπολειπτέον. ὡς ὁ τῶν χίων δημαγωγὸς ὀνομάδημος οὐκ εἴα τῇ στάσει κρατήσας πάντας ἐκβάλλειν τοὺς ὑπεναντίους, ὅπως ἔφη μὴ πρὸς τοὺς φίλους ἀρξώμεθα διαφέρεσθαι, τῶν ἐχθρῶν παντάπασιν ἀπαλλαγέντες. Τοῦτο μὲ γὰρ εὔηθες· ἀλλ᾽ ὅταν ὑπόπτως ἔχωσιν οἱ πολλοὶ πρός τι πρᾶγμα καὶ μέγα καὶ

Σω-

Præterea. 1. quoniam omnes populi ea laborant animorũ peruersitate: vt de ÿs malignè sentiãt, qui Rempub gerunt, atq; ansas eos culpandi capient, multaq; vtilia, quæ citra dißidium aut altercationẽ aguntur, in suspicionẽ vocent, tanquam per cõiurationẽ gesta, eaq; res maximè sodalicia & amicitias calumnÿs obÿcit: 2. nõ debet sanè Vir ciuilis verã inimicitiã vllã, aut dissensionẽ sibi facere reliquam. Quantumuis Onomademus, Chiorũ populi ductor, cum in seditione victor extitisset, nõ passus fuerit omnes eÿci aduersarios; quòd vereri se diceret, ne, ini-

σωτήριον, οὐ δεῖ πάντας ὥσπερ ἀπὸ συντάξεως ἥκοντας, τὴν αὐτὴν λέγειν γνώμην. ἀλλὰ δύο καὶ τρεῖς διαστάντας, ἀντιλέγειν ἠρέμα τῷ φίλῳ, εἶτα ὥσπερ ἐξελεγχομένους μετατίθεσθαι. συνεφέλκονται γὰρ οὕτω τὸν δῆμον ὑπὸ τοῦ συμφέροντος ἄγεσθαι δόξαντες. ἐν μέν τοι τοῖς ἐλάττοσι καὶ πρὸς μέγα μηδὲν ἥκουσιν, οὐ χεῖρόν ἐστι καὶ ἀληθῶς ἐᾶν διαφέρεσθαι τοὺς φίλους, ἕκαστον ἰδίῳ λογισμῷ χρώμενον, ὅπως περὶ τὰ κυριώτατα καὶ μέγιστα φαίνωνται πρὸς τὸ βέλτιστον οὐκ ἐκ παρασκευῆς ὁμοφρονοῦντες.

micis omnino liberati, cum amicis dissentire inciperent. Hoc quidẽ fatuum est. 3. Verùm cum multitudini suspecta est actio aliqua magna & salutaris, nõ expedit vniuersos, tãquam ex composito, ad vnã eandemq́; dicendam sententiã venire; sed duo vel tres, facta discessione, placidè cõtra amicum dicant, ac tãdẽ, veluti cõuicti, à sua sentẽtia discedãt. Sic enim vnà in sentẽtiam propositã populus ab ijs perducitur, dum eos vtilitate moueri existimat. 4. In exiguis quidem causis, & ad nullam magnam rem perducentibus nihil impedit, quin in re etiã vera sinas amicos dissentire, vnoquolibet suas secuto rationes: vt in negotijs principalibus atq́; maximis videãtur opti-

tur optimi, publici causa, nō dedita in hoc prius opera consentire.

PRÆCEPTVM X.

De Magistratibus minoribus. 1. qui, nec sæpè, nec nimis capessendi. 2. nec etiā recusandi, vbi delati à populo fuerint, etiamsi inferiores extiterint alicuius gloria 3 Quandoquidem æquitas istud postulare videtur: vt superioribus magistratibus ornati, inferiores rursus ornemus 4. Sed ita, vt nos non minus in his à contemptu, atq; superioribus inuidia vindicemus.

Φύσει μὲν οὖν ἄρχων ἀεὶ πόλεως ὁ πολιτικὸς, ὥσπερ ἡγεμὼν ἐν μελίτταις. καὶ τοῦτο χρὴ διανοούμενον, ἔχειν τὰ δημόσια διὰ χειρὸς. ἃς δὲ ὀνομάζουσιν ἐξουσίας καὶ χειροτονοῦσιν ἀρχὰς, μήτε ἄγαν διώκειν καὶ πολλάκις. οὐ γὰρ σεμνὸν, οὐ δὲ δημοτικὸν ἡ φιλαρχία, μήτε ἀπωθεῖσθαι τοῦ δήμου κατὰ νόμον διδόντος καὶ καλοῦντος. ἀλλὰ κἂν ταπεινότεραι τῆς δόξης ὦσι, δέχεσθαι καὶ συμφιλο-

Enimverò ciuilis vir, naturæ ratione, semper princeps est ciuitatis, vt rex inter apes. 1. idq; cogitātē oportet Reipub. gubernacula in manibus habere: reliquos minores magistratus neq; admodum capessere, neq; sæpè: (nam magistratuum gerendorum cupiditati neq; cum maiestate, neq; cum populari gratia conuenit) 2. neq; rursum auersari eos deferente, ac inuitante

τιμεῖσθαι. δίκαιον γὰρ ὑπὸ τῶν μειζόνων κοσμουμένους ἀρχῶν ἀντικοσμεῖν τὰς ἐλάττονας. καὶ τῶν μὲν βαρυτέρων, οἷον στρατηγίας ἀθήνησι, καὶ πρυτανείας ἐν ῥόδῳ, καὶ βιωταρχίας παρ' ἡμῖν, ὑφίεσθαί τι καὶ παρενδιδόναι μετριάζοντα. ταῖς δὲ μικροτέραις ἀξίωμα προστιθέναι καὶ ὄγκον. ὅπως μήτε περὶ ταύτας εὐκαταφρόνητοι, μήτ' ἐπίφθονοι περὶ ἐκείνας ὦμεν,

populo, sed, tametsi inferiores gloria ipsius sint, in ÿs capessendis & studium multitudinis comprobare. 3. Aequũ enim est, vt ex superioribus magistratibus ornamẽta adeptus, inferiores vicißim exornet: vtq; in maioribus illis dignitatibus, qualis est Athenis prætura, Rhodi prytaneia, & apud nos Bœotarchia ea moderatione versatus, vt nonnihil de eorũ maiestate vltrò remiserit, minoribus aliquid dignitatis atq; amplitudinis conciliet: 4. atq; vt in his à contemptu se, sic in illis ab inuidia tutum præstet.

PRÆCEPTVM XI.

De ÿs, quæ vnũquemq; magistratum suscipienti obseruanda. vt cogitetur 1. in quos geratur imperium, quemadmodum Pericles hoc diligenter obseruauit. 2. Quæ etiam imperantis conditio. 3. Non fines atq; termini constituti excedantur. 4. Quod error hîc commissus perniciem & interitũ affert Magistratibus. 5. Populũ concitat. 6. Quemadmodum Atheniensium, aliorumq; Græcorum hæc exempla demonstrant.

Porrò

Εἰσιόντα δὲ εἰς ἅπασαν ἀρχὴν, οὐ μόνον ἐκείνους δεῖ προχειρίζεσθαι τοὺς λογισμοὺς, οὓς ὁ περικλῆς αὐτὸν ὑπεμίμνησκεν ἀναλαμβάνων τὴν χλαμύδα, πρόσεχε περίκλεις, ἐλευθέρων ἄρχεις, ἑλλήνων ἄρχεις πολιτῶν ἀθηναίων, ἀλλὰ κἀκεῖνο λέγειν πρὸς ἑαυτὸν ἀρχόμενος ἄρχεις, ὑποτεταγμένης πόλεως ἀνθυπάτοις, ἐπιτρόποις καίσαρος, οὐ ταῦτα λόγχης πεδία, οὐδὲ αἱ παλαιαὶ σάρδεις, οὐδὲ ἡ λυδῶν ἐκείνη δύναμις. εὐσταλεστέραν δεῖ τὴν χλαμύδα ποιεῖν, καὶ βλέπειν ἀπὸ τοῦ στρατηγίου πρὸς τὸ βῆμα, καὶ τῷ στεφάνῳ μὴ πολὺ φρόνημα, πιστεύειν, ὁρῶντα τοὺς καλτίους ἐπάνω

τῆς

Porrò qualemcunque magistratū accipienti 1. nō eæ modò in prōptu sunt habēdæ rationes, quibus Pericles se ipsū officij commonefaciebat, quoties chlamydē sumeret; animum aduerte Pericles; liberis præes; Græcis præes; præes ciuibus Athēiensibus. 2. sed & hæc secum commemoranda; imperas subditus, vrbi præfectus, quæ procōsulibus aut procuratoribus Cæsaris est subiecta. Non hîc Lanceæ cāpi sunt, nec priscæ Sardes, neque Lydorum illa potētia. gestanda est tibi chlamys vilior, & à prætorio oculi in tribunal conuertendi; neque multum fiduciæ in corona ponendum, cum supra

caput

τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ μιμεῖσθαι τοὺς ὑποκριτάς, πάθος μὲν ἴδιον καὶ ἦθος καὶ ἀξίωμα τῷ ἀγῶνι προστιθέντας, τοῦ δὲ ὑποβολέως κατακούοντας καὶ μὴ παρεκβαίνοντας τοὺς ῥυθμοὺς καὶ τὰ μέτρα τῆς διδομένης ἐξουσίας ὑπὸ τῶν κρατούντων. ἡ γὰρ ἔκπτωσις οὐ φέρει συριγμὸν οὐδὲ χλευασμόν, ἀλλὰ πολλοῖς μὲν ἐπέβη δεινὸς κολαστὴς πέλεκυς αὐχένος τομεύς. ὥστε τοῖς περὶ παρδάλαν τὸν ὑμέτερον ἐκλαθομένοις τῶν ὅρων. ὁ δέ τις ἐκριφεὶς εἰς νῆσον, γέγονε κατὰ τὸν σόλωνα Φελεγάνδριος ἢ Σικινίτης, ἀντί γ' ἀθηναίου πατρίδ' ἀμειψάμενος. Τὰ μὲν γὰρ μικρὰ παιδία τῶν πατέρων ὁρῶντες ἐπιχειροῦν-

τα

caput tuum calceos cernas. 3. sed imitãdi sunt histriones, & suo modo actioni affectus gestusq; & ornamẽta adhibenda, interim verba suggerẽti aures præbẽdo, neq; extra modũ & mẽsurã abeo, cuius summa est potestas, præscriptam muneri concesso egrediendo. 4. Hoc enim loco error nõ sibilos aut sannas excitat: sed multos arripuit vindex atrox securis ceruicẽ amputans: quod euenit Pardalæ nostro, finium oblito. alius in insulã relegatus, factus est iuxta illud Solonis Phelegrãdius, aut Sicinita extorris patriæ limine Cecropiæ. Etenim, cum videmus puerulos paren-

τα τὰς κρηπῖδας ὑποδεῖσθαι καὶ τοὺς στεφάνους περιτίθεσθαι μετὰ παιδιᾶς γελῶμεν. οἱ δ' ἄρχοντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἀνοήτως τὰ τῶν προγόνων ἔργα καὶ φρονήματα καὶ πράξεις ἀσυμμέτρους τοῖς παροῦσι καιροῖς καὶ πράγμασιν οὔσας μιμεῖσθαι κελεύοντες, ἐξαίρουσι τὰ πλήθη, γελοῖά τε ποιοῦντες, οὐκέτι γέλωτος ἄξια πάσχουσιν, ἂν μὴ πάνυ καταφρονηθῶσι. πολλὰ γάρ ἐστιν, ἀλλὰ τῶν πρότερον Ἑλλήνων διεξιόντα τοῖς νῦν, ἠθοποιεῖν καὶ σωφρονίζειν, ὡς Ἀθήνησιν ὑπομιμνήσκοντα, μὴ τῶν πολεμικῶν ἀλλ' οἷόν ἐστι τὸ ψήφισμα τὸ τῆς ἀμνηστίας ἐπὶ τοῖς τριάκοντα, καὶ τὸ ζημιῶσαι Φρύνιχον τραγῳδίᾳ διδά-

rentũ crepidas conari ſubligare ſibi, aut coronas eorum capitibus ſuis imponere, per iocum ridemus. 5. At vrbani magiſtratus maiorum opera, arduos conatus, & facta præſentibus temporibus ac rebus nõ congrua, ẽtia ſtultè iubẽtes imitari, multitudinẽ concitãt: &, cum ridicula ſunt moliti, nõ riſu iã digna patiuntur, niſi planè ſint cõtempti. 6. Sunt ſanè multa priſcorũ Græcorũ facta, quibus recẽſendis noſtrorũ poßimus formare & corrigere mores. Vt ſi quis Athenis nõ bello geſtas res, ſed (verbi gratia) decretum de conterendis obliuione iniurÿs factum poſt de-

διδάξαντα τὴν μιλήτου ἅλωσιν. καὶ ὅτι θήβας κασάνδρου κτίζοντος, ἐστεφανηφόρησαν· τὸ δ' ἐν ἄργει πυθόμενοι σκυταλισμὸν ἐν ᾧ πεντακοσίους καὶ χιλίους ἀνῃρήκεισαν ἐξ αὐτῶν οἱ ἀργεῖοι, περιενεγκεῖν καθάρσιον περὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐκέλευσαν. ἐν δὲ τοῖς ἁρπαλείοις τὰς οἰκίας ἐρευνῶντες, μόνην τὴν τοῦ γεγαμηκότος νεωστὶ παρῆλθον. ταῦτα γὰρ ἔξεστι καὶ νῦν ζηλοῦντας, ἐξομοιοῦσθαι τοῖς προγόνοις. τὸν δὲ μαραθῶνα καὶ τὸν εὐρυμέδοντα καὶ τὰς πλαταιὰς καὶ ὅσα τῶν παραδειγμάτων οἰδεῖν ποιεῖ καὶ φρυάττεσθαι διακενῆς τοὺς πολλοὺς, ἀπολιπόντας ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν σοφιστῶν.

deiectos triginta tyrãnos referat: & quòd Phrynichũ mulctauerunt, qui tragœdiã de capta Mileto docuisset: quod Casandro Thebas instaurãte coronas gestauerunt: quòd audito Argiuos, scytalismo facto CIↃ IↃ ciues interfecisse, concionẽ lustrare iusserũt: quod ob Harpali pecunias domos perscrutantes, eam solam eximiã habuerunt, in qua nouus maritus agebat. His enim etiamnum imitandis licet maiorum similes fieri, Marathõ autem, Eurymedon, Platææ, & quæ alia exẽpla animos multitudinis inflant, inaniq́; ferocia extollunt, in rhetorum scholis sunt relinquenda.

PRAE-

PRAECEPTVM XII.

De amicitijs principum ac potentum in Repub: parandis. 1. quæ non priuatim modò singulis, verum etiam publicè prosunt. 2. Probant hoc exempla Polybij, Panætij, Arij, quibus principum cum primis vtilis familiaritas extitit, etiam Reipub. commodauit. 3. Modò nō patriæ opprimendæ quis socium his præbeat: aut pauidam formidolosamq; eandem reddat. 4. Quemadmodum sine medicis & horum præscripto dum nihil quidem agunt, timidè ac meticulosè cuncta administrant. 5. Cuius causa nulla alia, quàm procerum auaritia, & inter sè contendendi amor. 6. Cum Politici sit; priuatos ἰσότητι, æqualitate, authoritate ac potentia præditos εὐθυπείξει, officijs atq; obsequijs mutuis sibi deuincire, & sic expedire negotia; etiam alijs, studij contendendi malis ac incommodis expositis. 7. Quod ab ijs negligitur, qui controuersias suas Rhetoribus committere, quàm amicè cum ciuibus, tribulibus, vicinis, collegis componere malunt. 8. Neq; quòd maximè faciendum, illud cauent, ne in ipsa ciuitate orta dissidia, clam & occultè sanentur ac tollantur: ad externa venire remedia necesse sit.

Οὐ μόνον δὲ δεῖ παρέχειν αὐτόν τε καὶ τὴν πατρίδα πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἀναίτιον, ἀλλὰ καὶ φίλον ἔχειν ἀεί τινα τῶν ἄνω δυνατωτάτων, ὥσπερ ἕρμα τῆς πολιτείας βέβαιον. Τοιοῦτοι γάρ εἰσι ῥωμαῖοι πρὸς τὰς πολιτικὰς σπουδὰς προθυμότατοι τοῖς φίλοις, καὶ

Non modò autem se & patriam ciuilis vir inculpatam apud principem præstare debet; sed præterea semper aliquem ex potentissimis habere amicum 1. veluti fulcrum Reipublicæ stabile. Eo enim sunt Romani ingenio, vt in officijs ciuilibus

καὶ καρπὸν οὐκ ἐκ φιλίας ἡγεμονικῆς λαμβάνοντες, οἷον ἔλαβε πολύβιος καὶ παναίτιος, τῇ σκιπίωνος εὐνοίᾳ πρὸς αὐτοὺς μεγάλα τὰς πατρίδας ὠφελήσαντες, εἰς εὐδαιμονίαν ἐξενέγκασι καλὸν ἄρειόν τε καῖσαρ, ὅτε τὴν ἀλεξάνδρειαν εἷλε διὰ χειρὸς ἔχων, καὶ μόνῳ προσομιλῶν τῶν συνήθων συνεισήλασεν, εἶτα τοῖς ἀλεξανδρεῦσι τὰ ἔχατα προσδοκῶσι καὶ δεομένοις, ὁ αὔγουστος ἔφη διαλλάττεσθαι, διά τε τὸ μέγεθος τῆς πόλεως, καὶ διὰ τὸν οἰκιστὴν ἀλέξανδρον καὶ τρίτον ἔφη τῷ φίλῳ μου τούτῳ χαριζόμενος. ἆρά γε ἄξιον τῇ χάριτι ταύτῃ παραλαβεῖν τὰς πολυταλάντους ἐπιτροπὰς καὶ διοι-

uilibus promtißimos se amicis exhibeant. 2. Estq; utile, exempla eorum proferre, qui magnas ex principum familiaritate utilitates perceperunt. Sicut Polybius & Panætius, Scipionis adiuti fauore, patriæ uterq; suæ magnum ad felicitatē attulit adiumentum. Et Cæsar, cum Alexādream cepisset, Ariū manu tenens, cùmq; eo familiariū solo colloquens, in eam urbē est inuectus. metuentibusq; extrema Alexādrinis ac deprecātibus, ueniam se dare respondit, cùm, ob urbis amplitudinē, tùm, ob conditorē eius Alexādrū, ac tertiò in Arij, amici sui gratiam. Númnam huius-

διοικήσεις τῶν ἐπαρχιῶν, ἃς διώκοντες οἱ πολλοὶ γηράσκουσι πρὸς ἀλλοτρίαις θύραις τὰ οἴκοι προλιπόντες; ἢ τὸν Εὐριπίδην ἐπανορθωτέον ᾄδοντα καὶ λέγοντα, ὡς εἴπερ ἀγρυπνεῖν χρὴ, καὶ φοιτᾶν ἐπ' αὐλὴν ἑτέρου, καὶ ὑποβάλλειν ἑαυτὸν ἡγεμονικῇ συνηθείᾳ, πατρίδος πέρι κάλλιστον ἐπὶ ταῦτα χωρεῖν, τὰ δ' ἄλλα τὰς ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ δικαίοις φιλίας ἀσπάζεσθαι καὶ διώκειν. ποιοῦντα μέντοι καὶ παρέχοντα τοῖς κρατοῦσιν εὐπειθῆ τὴν πατρίδα, δεῖ μὴ προσεκταπεινοῦν, μηδὲ τοῦ σκέλους δεδεμένου προσυπερβάλλειν καὶ τὸν τράχηλον, ὥσπερ ἔνιοι καὶ μικρὰ καὶ μείζω φέροντες ἐπὶ τοὺς ἡγεμόνας, ἐξονειδίζουσι τὴν δουλείαν.

huiusmodi beneficio comparari merentur procurationes illæ & administrationes prouinciarum pecuniosissimæ, quas pleriq; sectātes, rebus domi relictis, consenescunt ad alienas fores? aut potius Euripides corrigendus, itaq; canendū & dicendum: Nam, si peruigilandum est, & aula alterius frequetāda, submittendūq; sese Principis familiaritati, patriæ causa, hæc rectißimè subeas, cætero qui amicitiæ æquis & iustis conditionibus parandæ sunt. 3. Interim, qui patriam principibus obsequetē reddit, non debet ei opprimendæ socium se præbere; neq;, ligato crure

 subij-

λείαν. μᾶλλον ἢ ὅλως
τὴν πολιτείαν ἀναιροῦσι,
κατάπληγα καὶ περιδεῆ
καὶ πάντων ἄκυρον ποιοῦν-
τες. ὥσπερ γὰρ οἱ χωρὶς
ἰατροῦ μήτε δειπνεῖν μή-
τε λούεσθαι συνεθισθέντες,
οὐδ' ὅσον ἡ φύσις δί-
δωσι χρῶνται τῷ ὑγι-
αίνειν, οὕτως οἱ παντὶ
δόγματι καὶ συνεδρίῳ καὶ
χάριτι καὶ διοικήσει προ-
σάγοντες ἡγεμονικὴν
κρίσιν, ἀναγκάζουσιν
ἑαυτῶν μᾶλλον ἢ βού-
λονται δεσπότας εἶναι
τοὺς ἡγουμένους. αἰτία δὲ
τούτου μάλιστα πλεονε-
ξία καὶ φιλονεικία τῶν
πρώτων. ἢ γὰρ ἐν οἷς
βλάπτουσι τοὺς ἐλάττο-
νας ἐκβιάζονται φεύ-
γειν τὴν πόλιν, ἢ περὶ ὧν
διαφέρονται πρὸς ἀλλή-
λους, οὐκ ἀξιοῦντες ἐν
τοῖς πολίταις ἔχειν

ἐλατ

*ſubijcere etiam ceruices. Sicut nõnulli, om-
nia, & parua, & ma-
gna ad principes dum
deferunt, patriæ ſerui-
tutem exprobrãt: imò
totã potius Rempubli-
cam abolent, pauidam
eam & formidoloſam,
nulliusq; rei compotẽ
reddẽtes. 4. Quo enim
pacto, qui ſine medico,
neq; cœnare, neq; laua-
re ſunt adſueti, ne tan-
tum quidem, quantũ
naturæ conceßit, ſani-
tate fruuntur: eodem
qui cuiuis decreto con-
cilio, muneri, admini-
ſtrationi principis au-
toritatem inducunt,
cogunt principes ma-
gis, quàm ij vellent ip-
ſorum dominos eſſe. 5.
In cauſa eſt præcipuè
procerum auaritia, &*

conten-

ἔλαττον, ἐπάγοντας τοὺς κρείττονας. ἐκ τούτου δὲ ἡ βουλὴ καὶ δῆμος καὶ δικαστήρια καὶ ἀρχὴ πᾶσα τὴν ἐξουσίαν ἀπόλλυσι. δεῖ δὲ τοὺς μὲν ἰδιώτας, ἰσότητι, τοὺς δὲ δυνατοὺς, ἀνθυπείξει πραΰνοντα, κατέχειν ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ διαλύειν τὰ πράγματα, πολιτικήν τινα ποιούμενον αὐτῶν, ὥσπερ νοσημάτων ἀπόρρητον ἰατρείαν: αὐτόν τε μᾶλλον ἡττᾶσθαι βουλόμενον ἐν τοῖς πολίταις, ἢ νικᾶν ὕβρει καὶ καταλύσει τῶν οἴκοι δικαίων, τῶν τε ἄλλων ἑκάστου δεόμενον καὶ διδάσκοντα τὴν φιλονεικίαν ὅσον ἐστὶ κακὸν, νῦν δὲ ὅπως μὴ πολίταις καὶ φυλέταις οἴκοι, καὶ γείτοσι καὶ συνάρχουσιν ἀνθυπείξωσι, μετὰ τιμῆς

contendendi studium. Nam, aut in his quæ cum damno inferiorũ agunt, operã dant, vt ciuium iudicium subterfugiant: aut, de quibus inter se altercãtur, dum nõ ferunt se inter ciues posteriores ferre, ea vt consequãtur, potentiores introducũt. Inde fit, vt & Senatus & populus, & iudicia, & magistratus omnis authoritatẽ suã amittat. 6. Est autem ciuilis viri plebeios æqualitate, potentes mutuis obsequijs demulcere; & negotia intra Reipub. fines, hac ratione contenta, transigere, ijsq; ciuilem quandã, tanquam morbis arcanis, medicinam facere. Vt & ipse potius inter

καὶ χαλεπὸς, ἐπὶ ῥητόρων θύρας καὶ πραγματικῶν χεῖρας ἐκφέρουσι σὺν πολλῇ βλάβῃ καὶ αἰσχύνῃ τὰς διαφοράς. Οἱ μὲν γὰρ ἰατροὶ τῶν νοσημάτων ὅσα μὴ δύνανται παντάπασιν ἀνελεῖν ἔξω τρέπουσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος, ὁ δὲ πολιτικὸς ἂν μὴ δύνηται πόλιν ἀπράγμονα τὴν παντελῶς διαφυλάττειν, ἐν αὐτῇ γε πειράσεται τὸ ταρασσόμενον αὐτῆς καὶ στασιάζον, ἀποκρύπτων ἰᾶσθαι καὶ διοικεῖν, ὡς ἂν ἥκιστα τῶν ἐκτὸς ἰατρῶν καὶ φαρμάκων δέοιτο.

Ciues cadere causa dignetur, quàm cum cõtumelia & corruptela patriæ legum victoriã cõsequi. Reliquosq; singulos ad idem precibus cohortabitur, docendo quãtum in peruicacia sit mali. 7. Nunc verò vt ne domi ciuibus ac tribulibus, vicinis ac Collegis, Cum honore & gratia mutuò cõcedãt: magno cum damno ac dedecore lites suas ad Rhetorum fores & in causidicorũ manus deferũt. 8. Ac medici quidem morbos, quos planè abolere non possunt, forâs in superficiem corporum auertunt. At ciuilis vir, si nõ potest efficere, vt omnibus litibus careat ciuitas: at saltẽ in ipsa ciuitate conabitur id, quod turbas dat ac dissidia excitat, occultatũ sanare ac componere; vt quám minimum externis

medicis

medicis atq; medicamentis habeat opus.

PRÆCEPTVM XIII.

De animi magnitudine & confidentia in resistendo patriæ inimicis defendendis ijs, quæ vtilia honesta, tuta huic esse videntur. I. Quemadmodum enim politici est boni dißidijs occasionem & causam non præbere: ita, si exorta hæc motaq; fuerint, Respub: minimè eidem descrenda: vt nec, vbi in discrimen ac periculũ illa deducta aliquod fuerit 2. Et nihil minus, quàm, quod est politicorum præstant, qui eiuscemodi temporibus, aut sibi metuunt, aut alios accusant, aut quouis modo periculis sese eximere conantur. 3. Vt contrà, & honestum, & vtile iram in omnes conceptam sedare; dißipare minas ac terrores. 4: Quod apud Persarum regem, Spartanis duobus oblatis, & Pompeium, Sthenone capto, accidit. 5. Licet diuersum Sullæ hospiti, Præneste capta, contigerit.

ἡ μὲν γὰρ προαίρεσις ἔσω τοῦ πολιτικοῦ τῆς ἀσφαλίας ἐχομένη καὶ φεύγουσα τὸ ταρακτικὸν τῆς κενῆς δόξης καὶ μανικὸν, ὡς εἴρηται, τῇ μέντοι διαθέσει φρόνημα καὶ μένος πολυθαρσὲς ἐνέστω ἄτρομον, οἷον τ' ἄνδρας ἐπέρχεται οἱ περὶ πάτρης ἀνδράσι δυσμενέεσσι καὶ πράγμασι δυσκόλοις ἐν καιροῖς

Esto enim viri Ciuilis institutum animi tenax eorum, quæ tuta sunt, fugiatq; inanis gloriæ tumultuatricẽ istam, de qua verba fecimus, ac furiosam affectationẽ: interim isti affectioni insit elatio quædã animi, & confidentia intrepida, & qualis subeat fiducia ciuem pro patria, inimi-

ροῖς ἀντερείδουσι καὶ διαμάχονται. δεῖ γὰρ οὐ ποιεῖν χειμῶνας αὐτὸν, ἀλλὰ μὴ προλιπεῖν ἐπιπεσόντων, οὐ δὲ κινεῖν τὴν πόλιν ἐπισφαλῶς, σφαλλομένῃ δὲ καὶ κινδυνευούσῃ βοηθεῖν, ὥσπερ ἄγκυραν ἱερὰν ἀράμενον ἐξ αὐτοῦ τὴν παῤῥησίαν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις. οἷα περγαμηνοὺς ἐπὶ νέρωνος κατέλαβε πράγματα, καὶ ῥοδίους ἔναγχος ἐπὶ δομετιανοῦ καὶ θεσσαλοὺς πρότερον ἐπὶ τοῦ σεβαστοῦ, πετραῖον ζῶντα κατακαύσαντας. ἔνθ' οὐκ ἂν βρίζοντα ἴδοις οὐδὲ καταπτώσσοντα τὸν ἀληθῶς πολιτικὸν, οὐδὲ αἰτιώμενον ἑτέρους, αὐτὸν δὲ τῶν δεινῶν ἔξω τιθέμενον, ἀλλὰ καὶ πρεσβεύοντα καὶ πλέοντα καὶ λέγοντα πρῶτον.

ὀυ

inimicis, ac rebus difficilibus, durisq; tempestatibus renitẽs atq; decertans. 1. Nõ enim oportet ipsum causam præbere tẽpestatibus: sed incidentibus ijs nõ est Reipub. nauis deserenda. Neq; exagitare vrbẽ periculose ipsius est, sed quassatæ ac periclitãti subuenire, ac tanquam sacram anchoram iacere suam in agẽdo libertatem; vbi res in summũ fuerint discrimen adductæ. Quales in difficultates incidit Pergamena ciuitas sub Nerone, & nuper Rhodij sub Domitiano, atq; antea tẽporis Thessali sub Augusto; cum Petræum viuum cremassent. Nõ hîc horrentem videas,

nec

οὐ μόνον ἥκομεν οἱ κτείναντες, ἀπότρεπε λοιγὸν ἄπολλον. ἀλλὰ κἂν τῆς ἁμαρτίας μὴ μετάσχῃ τοῖς πολλοῖς τοὺς κινδύνους ὑπὲρ αὐτῶν ἀναδεχόμενον. καὶ γὰρ καλὸν τοῦτο καὶ πρὸς τῷ καλῷ πολλάκις ἑνὸς ἀνδρὸς ἀρετὴ καὶ φρόνημα θαυμασθὲν, ἠμαύρωσε τὴν πρὸς πάντας ὀργὴν, καὶ διεσκέδασε τὸ φοβερὸν καὶ πικρὸν τῆς ἀπειλῆς, οἷα καὶ πρὸς βοῦλιν ἔοικε καὶ σπέρχιν τοὺς σπαρτιάτας παθεῖν ὁ πέρσης, καὶ πρὸς σθένωνα πομπήϊος ἔπαθεν. ὅτε μαμερτίνους μέλλοντος αὐτοῦ κολάζειν διὰ τὴν ἀπόστασιν οὐκ ἔφη δίκαια πράξειν αὐτὸν ὁ σθένων, εἰ πολλοὺς ἀναιτίους ἀπολεῖ δι' ἕνα τὸν αἴτιον. ὁ γὰρ ἀποστήσας τὴν πό-

λιν

nec formidãtem verè ciuilẽ virum; neq; incusantẽ alios, dum ipse periculis sese eximat: sed & legationes obeũtem, & nauigantem, primumq́ omniũ dicẽtem, non hoc tantùm: Auerte exitiũ Titã: nãq; adsumus vltrò Interfectores: sed etiamsi culpæ multitudinis particeps non sit, tamen pro ea subeuntẽ pericula. 3. Est enim hoc præclarũ, acceditq́ ad honestatem, quòd sæpenumerò vnius viri virtus atq; magnanimitas admirationi habita iram, quæ concepta fuerat in vniuersos demitigauit, comminationisq́ terrorẽ & acerbitatẽ dißipauit. 4. Id videtur Per-

H 5 sarũ

λιν, αὐτὸς εἶναι, τοὺς μὲν φίλους πείσας τοὺς δὲ ἐχθροὺς βιασάμενος. οὕτω ταῦτα διέθηκε τὸν πομπήιον, ὥστε καὶ τὴν πόλιν ἀφεῖναι καὶ τῷ σθένωνι, χρήσασθαι φιλανθρώπως. ὁ δὲ σύλλα ξένος ὁμοίᾳ μὲν ἀρετῇ πρὸς οὐχ ὅμοιον δὲ χρησάμενος, εὐγενῶς ἐτελεύτησεν. ἐπεὶ γὰρ ἑλὼν πραίνεστον ὁ σύλλας ἔμελλε τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἀποσφάττειν, ἕνα δὲ ἐκεῖνον ἠφίει διὰ τὴν ξενίαν, εἰπὼν ὡς οὐ βούλεται σωτηρίας χάριν εἰδέναι τῷ φονεῖ τῆς πατρίδος, ἀνέμιξεν ἑαυτὸν καὶ συγκατεκόπη τοῖς πολίταις. Τοιούτους μὲν οὖν καιροὺς ἀπεύχεσθαι χρὴ καὶ τὰ βελτίονα προσδοκᾶν.

sarũ regi vsu venisse, Buli & Sperthi Spartanis oblatis ei: & Põpeio Cùm in Sthenonẽ incidisset. Cùm enim Mamertinos ob defectionẽ afficere supplicio Pompeius statuisset, iniustè, aiebat Stheno, agis, qui, ob vnũ sontẽ multos innoxios decreuisti perdere. Ego enim Ciutati autor defectionis fui, amicis persuadẽdo, inimicis cogendo ad eam faciendã adactis. Qua oratione ita fuit affectus Pompeius, vt & ciuitati veniam largiretur, & Sthenonem tractaret humaniter.

5. At Syllæ hospes eadẽ Virtute apud dißimilẽ vsus virũ, nobili letho extremum diem vitæ con-

confecit. Cum enim Præneste capta statuisset oppidanos omnes Sylla interficere, ad soli isti ob hospitij vsum parcere, tantum fatus, nolle se patriæ suæ interfectori salutis datæ gratiã agere, permiscuit se popularibus, atq; vnà cum illis est trucidatus. Atq; huiusmodi quidem tempora abominari par est, & meliora sperare.

PRÆCEPTVM XIV.

De Collegarum amore & vnanimitate ac concordia, q; 1. magis Magistratui, quàm vllus vestium splendor atq; ornatus cõuenit. 2. Neglecta ita, vt pro inimicitiarũ principio habeatur: variæ mala & incõmoda excitat. 3. Colenda verò sedulo, propter causã efficientem non leuem, sed grauem Rempub: scilicet. 4. Ideoq; reprehensus Scipio fuit, quod ob fani dedicationem conuiuio amicis exceptis collegam suum Mummium ad hoc non inuitasset. 5. Haud æqui moderatiq; iudicantur qui in collegis suis, vel ambitione quadam, vel alia aliqua de causa amicè ac concorditer non viuunt. 6. Secus contra qui faciunt, & humanitatis laudem, & inuidiæ expertem gloriam reportant. 7. Quod magnos viros mouit, vt, bene laudabiliterq; rebus gestis, etiam fortunæ ac genio bono aliquid ascriberent.

Ἱερὸν δὲ χρῆμα καὶ μέγα πᾶσαν ἀρχὴν οὖσαν καὶ ἄρχοντα, δεῖ μάλιστα τιμᾶν. τιμὴ δὲ ἀρχῆς ὁμοφροσύνη καὶ φιλία πρὸς συνάρχοντας. Πολλῷ μᾶλλον ἢ στέ-

Proinde sũmoperè in honore habere oportet omnẽ, cùm magistratũ, tùm qui eũ gerit, rẽ quippe sacrosãctã & excellentẽ. Honor autẽ is est: vt cum collegis vnanimi-

στέφανοι καὶ χλαμὺς περιπόρφυρος. οἱ δὲ τὸ συστρατεύσασθαι καὶ συνεφηβεῦσαι φιλίας ἀρχὴν τιθέμενοι. τὸ δὲ συστρατηγεῖν καὶ συνάρχειν ἔχθρας αἴτιον λαμβάνοντες, ἓν τῶν τριῶν κακῶν οὐ διαπεφεύγασιν. ἢ γὰρ ἴσους ἡγούμενοι τοὺς συνάρχοντας αὐτοὶ στασιάζουσιν, ἢ κρείττονας φθονοῦσιν, ἢ ταπεινοτέρους καταφρονοῦσι. δεῖ δὲ καὶ θεραπεύειν τὸν κρείττονα, καὶ κοσμεῖν τὸν ἥττονα, καὶ τιμᾶν τὸν ὅμοιον. ἀσπάζεσθαι δὲ καὶ φιλεῖν ἅπαντας, ὡς οὐ διὰ τραπέζης ἢ κώθωνος οὐδὲ ἐφεστίας, ἀλλὰ κοινῇ καὶ δημοσίᾳ φίλους γεγονότας καὶ τρόπον τινὰ πατρώαν τὴν ἀπὸ τῆς πατρίδος εὔνοιαν ἔχοντας. ὁ γοῦν σκι-

nimitas atq; amicitia colatur. 1. longè magis cõgruẽs, quam serta, & vestis purpura oras prætexta. 2. Qui verò pro amicitiæ initio habent vnà militiæ esse, vnà pubescere, ijdẽq; vnà magistratus gerere pro exordio inimicitiarũ deputãt: vnum ex his tribus malis nõ euitauerũt. Aut enim collegas pro æqualibus habentes, ipsis obturbant; aut potiores ijs partes sua opinione tribuentes, inuident: aut, vt humiliores cõtemnunt. Atqui conuenit & præstatiores colere; & inferiores ornare: & æquales in honore habere; vniuersos autẽ amplecti atq; amare: vt quos nõ mensa, aut pocu-

σκιπίων ἤκουσεν ἐν ῥώμῃ κακῶς, ὅτι φίλους ἑστιῶν ἐπὶ τῇ καθιερώσει τοῦ ἡρακλέους, τὸν συνάρχοντα μόμμιον οὐ παρέλαβε. εἰ γὰρ εἰ τἄλλα μὴ φίλους ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἐν τοῖς γε τοιούτοις ἠξίουν τιμᾶν καὶ φιλοφρονεῖσθαι διὰ τὴν ἀρχήν. ὅπου τοίνυν ἀνδρὶ τἆλλα θαυμασίῳ τῷ σκιπίωνι, μικρὸν οὕτω φιλανθρώπευμα παραλειφθὲν, ὑπεροψίας ἤνεγκε δόξαν, ἤπου κολούων ἄν τις ἀξίωμα συνάρχοντος, ἢ πράξεσιν ἐχούσαις φιλοτιμίαν ἐπηρεάζων, ἢ πάντα συλλήβδην ἀνατιθεὶς ἅμα καὶ περιάγων ὑπ᾿ αὐθαδείας εἰς ἑαυτὸν, ἐκείνου δ᾿ ἀφαιρούμενος, ἐπιεικὴς ἂν φανείη καὶ μέτριος. μέμνημαι νέον ἐμαυτὸν

ἔπι

poculum, vel conuiuiū amicos conciliarit, sed Respub: quodammodo hæreditaria, ob patriæ communitatem, beneuolentia iunctos. 4. Propterea malè audiuit Romæ Scipio; quòd in dedicatione Herculei fani, conuiuiū amicis præbens, Mummiū collegā ei non adhibuisset. Vt enim alijs in rebus amicitiam non colerent, in hoc tamen genere collegæ ob magistratum erat honor habendus. 5. Quando igitur Scipionē, virū alioqui admirabilem, tam exiguæ comitatis neglectio aliorū despicientiæ suspectum reddidit: is qui de dignitate collegæ detrahat, aut splendidis actioni-

bus

ἐπὶ πρεσβευτὴν μεθ' ἑτέρου πεμφθέντα πρὸς ἀνθύπατον, ἀπολειφθέντος δέ πως ἐκείνου, μόνον ἐντυχόντα καὶ διαπραξάμενον. ὡς οὖν ἔμελλον ἐπανελθὼν ἀποπρεσβεύειν, ἀναστὰς ὁ πατὴρ καθ' ἰδίαν, ἐκέλευσε μὴ λέγειν, ᾠχόμην, ἀλλ' ᾠχόμεθα, μηδ' εἶπον, ἀλλ' εἴπομεν, καὶ τἆλλα συνεφαπτόμενον οὕτω καὶ κοινούμενον ἀπαγγέλλειν. Οὐ γὰρ μόνον ἐπιεικὲς τὸ τοιοῦτον καὶ φιλάνθρωπόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ λυποῦν τὸν φθόνον ἀφαιρεῖ τῆς δόξης. ὅθεν οἱ μεγάλοι καὶ δαίμονα καὶ τύχην τοῖς κατορθώμασιν συνεπιγράφουσιν, ὡς τιμολέων ὁ τὰς ἐν σικελίᾳ καταλύσας τυραννίδας αὐτοματίας ἱερὸν ἱδρύσατο. καὶ πύ-

θων

bus malitiose officiat, aut præ fastu omnia sibi vni arroget adempta socio, æquus haberi & moderatus nùmnã poterit? Memini me, cum iuuenis adhuc ad proconsulem essem legatus cum collega missus, hoc, nescio qua de causa in itinere subsistente, solum, rem confecisse. Cum autem reuersus rationem obitæ legationis essem redditurus, seorsim mihi pater adsistẽs monuit, ne dicerẽ profectus sum, sed profecti sumus; & Diximus, non Dixi: eodemq́; modo reliqua omnia cum socio inter referẽdum communicarem. 6. Hoc enim, non modò benignum humanumq́;, sed & in-

uidiæ

θων ἐπὶ τῷ κότυν ἀποκλεῖναι θαυμαζόμενος καὶ τιμώμενος ὑπὸ τῶν ἀθηναίων, ὁ θεὸς ἔφη ταῦτα ἔπραξε τὴν χεῖρα παρ᾽ ἐμοῦ χρησάμενος.

uidiæ tutam gloriam præstat. 7. Quamobrē etiā magni Viri, rebus præclarè gestis genium & fortunam secum vt authores inscribunt: sicut Timoleon, excisis in Sicilia tyrannidibus, Casui fanum dedicauit: & Pytho, cum Athenienses eum ob Cotys necem, admirarētur atq; venerarētur, Deum dixit hæc egisse; sua autem manu vsum.

PRÆCEPTVM XV.

De Ciuium obedientia, qua Spartam seruari Theopompus rex dixit. 2. Paratur autem hæc regum ac magistratuum peritia imperandi, & ciuili quadam institutione. 3. Quæ summè necessaria ab temporis diuturnitatem, vtilissima quoq; simul & pulcherrima. 4. Etiamsi non ita, vel potentia, vel gloria præditi magistratus fortè fuerint. 5. Quemadmodum Spartæ reges Ephoris suis de via de cedebant. 6. Cogitanter honorare nonnunquam quàm honorari esse gloriosius: sic se quoq; ornari: nihil sibi demi, ciuitati verò multum accedere.

Θεόπομπος δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν λαθεδαιμονίων, πρὸς τὸν εἰπόντα σώζεσθαι τὴν σπάρτην διὰ τοὺς βασιλεῖς ἀρχικοὺς ὄντας, μᾶλλον ἔφη διὰ τοὺς πολλοὺς πειθαρχι-

Cæterum Theopompus Lacedæmoniorum rex dicenti Spartā seruari regū imperādi peritia: respondit, magis ideo hoc fieri, quòd ciues imperio essēt obsequē-

κοὺς ὄντας. γίνεται μὲν οὖν δι᾽ ἀλλήλων ἀμφότερα ταῦτα. λέγουσι δ᾽ οἱ πλεῖστοι καὶ νομίζουσι πολιτικῆς παιδείας ἔργον εἶναι τὸ καλῶς ἄρχομένους παρασχεῖν. καὶ γὰρ πλέον ἐστὶν τοῦ ἄρχοντος ἐν ἑκάστῃ πόλει τὸ ἀρχόμενον, καὶ χρόνον ἕκαστος ἄρχει βραχὺν, ἄρχεται δὲ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενος. ὥστε κάλλιστον εἶναι μάθημα καὶ χρησιμώτατον τὸ πειθαρχεῖν τοῖς ἡγουμένοις, κἂν ὑποδεέστεροι δυνάμει καὶ δόξῃ τυγχάνωσιν ὄντες. ἄτοπον γάρ ἐστι τὸν μὲν τραγῳδίᾳ πρωταγωνιστὴν θεόδωρον ἢ πῶλον ὄντα μισθωτῷ τῷ τὰ τρία λέγοντι πολλάκις ἕπεσθαι καὶ πρὸς διαλέγεσθαι τα-

tes atq; horum quidē duorū alterū ab altero proficiſcitur. Pleriq; tamē dicūt & ſentiūt, ciuilis inſtitutionis opus eſſe, efficere, vt ciues bene pareant. 3. Plures enim in vna quauis ciuitate ſunt, qui regātur, quàm qui regant: & præeſt quiuis exiguum temporis; totam ætatem in Reipūb. forma populari regitur degens. Itaq; pulcherrima eſt & vtiliſsima diſciplina, parere magiſtratibus, etiamſi minus inſtructi à potentia & gloria ſint. Abſurdum enim ſit principem in Tragœdia actorem Theodorum vel Polum ſæpenumerò mercede conducto hiſtrioni tertia-

rio

ταπεινῶς, ἂν ἐκεῖνος ἔχῃ τὸ διάδημα καὶ τὸ σκῆπτρον. ἐν δὲ πράξεσιν ἀληθιναῖς καὶ πολιτείᾳ τὸν πλούσιον καὶ ἔνδοξον ὀλιγωρεῖν καὶ καταφρονεῖν ἄρχοντος ἰδιώτου καὶ πένητος, ἐνυβρίζοντα καὶ καθαιροῦντα τῷ περὶ αὑτὸν ἀξιώματι, τὸ τῆς πόλεως. ἀλλὰ μὴ μᾶλλον αὔξοντα καὶ προστιθέντα τὴν ἀπ᾽ αὐτοῦ δόξαν καὶ δύναμιν τῇ ἀρχῇ. καθάπερ ἐν σπάρτῃ τοῖς ἐφόροις οἵ τε βασιλεῖς ὑπεξανίσταντο. καὶ τῶν ἄλλων ὁ κληθεὶς, οὐ βάδην ὑπήκουεν, ἀλλὰ δρόμῳ καὶ σπουδῇ δι᾽ ἀγορᾶς θέοντες, ἐπεδείκνυντο τὴν εὐπείθειαν τοῖς πολίταις, ἀγαλλόμενοι τῷ τιμᾶν τοὺς ἄρχοντας. Οὐχ ὥσπερ ἔνιοι τῶν ἀπειροκάλων καὶ σο-

λοί-

rio obsequi, & humiliter cum eo colloqui, nimirũ diadema & sceptrũ gerenti: in rebus autem serijs ac publicis diuitem ac gloria insignẽ parui facere, plebeium aliquem, qui cum magistratu sit. Cum hac ratione diues suo splendore dignitatem Vrbis contumelia afficiat atq; deprimat: vbi potius magistratum exornare suæ gloriæ ac potentiæ accommodatione debeat. 5. Quomodo Spartæ reges Ephoris de via decedebant, & reliquorum, vt quisq; vocatus erat, non lento gradu, sed cursim per forũ se proripiẽs obedientiã suam ciuibus ostentabant: exultantes ob habitũ

λόικων, οἷον ἰσχύος ἑαυτῶν καλλωπιζόμενοι περιουσίᾳ βραβευτὰς ἐν ἀγῶνι προπηλακίζουσι. καὶ χορηγοὺς ἐν διονυσίοις λοιδοροῦσι, καὶ στρατηγῶν καὶ γυμνασιάρχων καταγελῶσιν, οὐκ εἰδότες οὐδὲ μανθάνοντες ὅτι τοῦ τιμᾶσθαι, τὸ τιμᾶν πολλάκις ἐστὶν ἐνδοξότερον. ἀνδρὶ γὰρ ἐν πόλει δυναμένῳ μέγα, μείζονα φέρει κόσμον ἄρχων δορυφορούμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ προπεμπόμενος, ἢ δορυφορῶν καὶ προπέμπων. μᾶλλον δὲ τοῦτο μὲν ἀηδίαν καὶ φθόνον, ἐκεῖνο δὲ τὴν ἀληθινὴν φέρει καὶ τὴν ἀπ' εὐνοίας δόξαν. ὀφθεὶς δὲ ἐπὶ θύραις ποτὲ καὶ πρότερος ἀσπασάμενος, καὶ λαβὼν ἐν περιπάτῳ μέσον οὐδὲν ἀφαι-

magistratibus honorē. Non ita honestatis rudes atq; barbari quidā, qui veluti comti suæ potentiæ abundantia, in certaminibus arbitros ac præmiorū collatores circumscribunt, choragis in Liberalibus conuiciantur, prætores ac gymnasiorum præsides derident. 6. neq; sciētes neq; discētes honorare esse interdum, quàm honorari gloriosius. Viro enim in Repub. largiter potenti, plus ornamenti adfert stipatus ab eo magistratus ac comitatus, quàm stipans & deducens; imò hoc inuidiā & molestiā, illud veram parat ac à beneuolentia profectā gloriam. Cùmq; fores eius

ἀφαιρούμενος ἑαυτοῦ, τῇ πόλει κόσμον περιτίθησι. eius visere aliquãdo, salutatùmq; prior venire cernitur, mediùmq; ei inter deambulandum cedere locum, nihil sibi ipsi demens, ciuitati ornamentum confert.

PRÆCEPTVM XVI.

De Magistratus ira, etiã conuitijs subdito ferendis. 1. Quod eius ita gloria vertitur: qui sic molestus, publicam, non priuatam personam gerit. 2. Defensio ac persecutio iniuriarum factarum alio post institui tempore potest. 3. Mora aliqua & expectatione interposita, ira sedatur ac tollitur.

Δημοτικὸν ἢ καὶ βλασφημίαν ἐνεγκεῖν, καὶ ὀργὴν ἄρχοντος, ἢ τὸ τοῦ διομήδους ὑπειπόντα, τούτῳ μὲν γὰρ κῦδος ἅμ' ἕψεται, ἢ τὸ τοῦ δημοσθένους, ὅτι νῦν οὐκ ἔστι δημοσθένης μόνον, ἀλλὰ καὶ θεσμοθέτης ἢ χορηγὸς ἢ στεφανηφόρος. ἀναθετέον οὖν τὴν ἄμυναν εἰς τὸν χρόνον. ἢ γὰρ ἐπέξιμεν ἀπαλλαγέντι τῆς ἀρχῆς

Populare est etiã interdum conuicium & iram magistratus ferre: vel. 1. Diomedis illud subijcientẽ: scilicet eius in hac re gloria vertitur: aut illud Demosthenis; non ipsum nunc esse Demosthenẽ dunsaxat, sed & Legũlatorem, & choragum, & coronam gestare. 2. Defensionẽ autẽ tempori commendabimus:

χῆς, ἢ κερδανοῦμεν ἐν τῷ περιμένειν, τὸ παύσασθαι τῆς ὀργῆς.

Ita autem per sequemur iniuriā nobis factam; vbi eius autor magistratu abierit: 3. aut id lucri habebimus, quòd expectando, iram dimisimus.

PRÆCEPTVM XVII.

De studio magistratū iuuandi in Reipub. commodis procurādis 1. Ita vt bonus ac strenuus qui est, ad rectè vtiliterq; consultata perficienda admoneatur: occasiones quoq; & facultates eam ad rem suppeditentur. 2. Hoc ignauo aut malo existente, politicus ipse Reipub: curam suscipiat. 3. Exemplo militis illius: cuius Xenophon meminit, & Philopœmenis. 4. Modò opera detur, vt non leui aliqua de causa istud fiat: sed, vel necessitate, & periculi magnitudine, vel pulchritudine facti hoc vrgente. 5. Quandoquidem ita excusatio, aut etiam consolatio parata expeditaq; erit, si qua fortè inde reprehensio, vel accusatio instituta fuerit.

Σπουδῇ μέν τοι καὶ προνοίᾳ περὶ τὰ κοινὰ καὶ φροντίδι πρὸς ἅπασαν ἀρχὴν ἀεὶ διαμιλλητέον. ἂν μὲν ὦσι χαρίεντες, αὐτῶν ὑφηγούμενον ἃ δεῖ, καὶ φράζοντα καὶ διδόντα χρῆσθαι τοῖς βεβουλευμένοις ὀρθῶς καὶ τὸ κοινὸν εὐδοκιμοῦν ὠφελοῦντα. ἐὰν δ'

ἐνῇ

Omni quidem studio ac prouidentia in curandis Reipub. commodis cerdandum est viro ciuili cum quouis magîstratu. 1. Et sequidem homo aptus est, qui eum gerit, monere eum debet, & probè consultata rectè perficiendi occasiones suppedi-

pedi-

ἐν ᾗ τις ἐκείνοις ὄκνος, ἢ μέλλησις ἢ κακοήθεια πρὸς τὴν πρᾶξιν, οὕτω χρὴ παρεῖναι καὶ λέγειν αὐτὸν εἰς τοὺς πολλοὺς, καὶ μὴ παραμελεῖν μηδὲ ὑφίεσθαι τῶν κοινῶν, ὡς οὐ προσῆκον ἄρχοντος ἑτέρου πολυπραγμονεῖν καὶ παραδιοικεῖν. ὁ γὰρ νόμος ἀεὶ τῷ τὰ δίκαια πράσσοντι καὶ γινώσκοντι τὰ συμφέροντα, τὴν πρώτην τάξιν ἐν τῇ πολιτείᾳ δίδωσιν. ἦν δέ τις, φησὶν ἐν τῷ στρατεύματι ξενοφῶν, οὔτε στρατηγὸς οὔτε λοχαγὸς, ἀλλὰ τὸ φρονεῖν τὰ δέοντα καὶ τολμᾶν αὐτὸν εἰς τὸ ἄρχειν καταστήσας, διέσωσε τοὺς ἕλληνας. καὶ τῶν φιλοποίμενος ἔργων ἐπιφανέστατόν ἐστι, τὸ ἄγιδος μεσήνην καταλαβόντος, οὐκ ἐθέ-

peditare, & in Reipub. gloria ac vtilitate augenda adiuuare. 2. Vbi verò magistratum à re gerẽda vel ignauia, vel cunctatio, vel malitia abstinet, ipse ad populũ debet eo de negotio referre: neq; Rẽpub. eo nomine negligere aut destituere, quòd, alio Reipub. præfecto, ipsum nõ conueniat curiosum esse, & in alienam se ingerere administrationẽ. Lex enim semper ei qui iusta facit, & vtilia cognoscit, primum in Repub. locum tribuit. 3. Erat, inquit Xenophon, quidam in exercitu, neq; imperator, neq; cohortis alicuius dux, sed qui, quæ opus erat intelligendo au-

λοντος τοῦ στρατηγοῦ τῶν ἀχαιῶν βοηθεῖν, ἀλλ᾽ ἀποδειλιῶντος, αὐτὸν ὁρμήσαντα μετὰ τῶν προθυμοτάτων ἄνευ δόγματος ἐξελέσθαι τὴν πόλιν. Οὐ μὴν διὰ μικρὰ δεῖ καὶ τὰ τυχόντα καινοτομεῖν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις ὡς ὁ Φιλοποίμην, ἢ τοῖς καλοῖς ὡς ἐπαμινώνδας, ἐπιβαλὼν τέτταρας μῆνας τῇ βιωταρχίᾳ παρὰ τὸν νόμον. ἐν οἷς εἰς τὴν λακωνικὴν ἐνέβαλε καὶ τὰ περὶ μεσσήνην ἔπραξεν. ὅπως κἂν ἀπαντᾷ τις ἐπὶ τούτῳ κατηγορία καὶ μέμψις, ἀπολογίαν τῆς κατηγορίας τὴν ἀνάγκην ἔχωμεν, ἢ παραμυθίαν τοῦ κινδύνου τὸ μέγεθος τῆς πράξεως καὶ τὸ κάλλος.

dendoq; seipsũ reliquis ducem creasset, itaq; Græcos seruaret. Atq; inter facinora Philopœmenis illustrißimũ est illud; quod, cum Agis Messenam occupasset, & Achæorum prætor subuenire nollet præ formidine, ipse absque decreto adscitis prõbtißimo quoq; erupit, vrbemq; eam liberauit. 4. Neq; tamen noua res leuibus aut qualibuscunq; de caussis tentandæ sunt: sed vel neceßitate vrgente, vt Philopœmẽ fecit: vel præclaræ rei gratia, vt Epaminondas, qui prorogata sib contra legem Bœotarchia in quatuor menses, eo tempore in Laconicam irrupit, & Messenam

condidit. 5. Ita fiet, vt si propterea accusetur ac culpetur, necessitatis præscriptione crimen amoliri, aut consolationẽ periculi habere possit magnitudinem ac pulchritudinem facti.

PRÆCEPTVM XVIII.

De populo prudenter atq; ita tractando, vt in nonnullis, & quidem leuibus ei aliquid concedatur: non contrà in magnis delinquere permittatur 1. Siquidem qui in omnibus accuratus nimis & vehemens, dissimulare nihil potest, morosum quoq; & contentiosum populum efficit. 2. Prodest contrà lenitas atq; indulgentia quædam, vt in nauigationibus, sacrificijs, certaminibus, spectaculis, puerorum delictis fieri solet. 3. Facit, vt eò plus ponderis atq; autoritatis, liberæ reprehensiones atq; castigationes post habeant. 4 Modò caueatur ne, quod Alexander & Cleo fecerũt, indulgentia hac nequitiæ ac petulantiæ fomenta suppeditentur, ciues, cõtumelia Respub. dãno aliquo afficiatur. 5. Permittatur aliquid populo, sed in minoribus ac leuioribus. 6. Exemplo Periclis, Demetrij, Cimonis, Catonis, & medicorum, qui subducto multo corrupto, sanguine aliquid innoxij alimenti suggerunt. 7. Etiam publicam ad vtilitatem traducatur, quod Demades præstitit. 8. Flexus & circumductio περιαγωγὴ adhibeatur in ijs, quæ directò auerti nequeunt; quod à Phocione obseruatum fuit. 9. Quod plurimum prodest in legationibus intempestiuis, & inutilibus apparatibus, & iudicijs indecoris impediendis, maximè contra eos, qui hæc suadent & vrgent.

Ἰάσονος τοῦ θεσσαλῶν μονάρχου γνώμην ἀπομνημονεύουσιν, ἐφ' οἷς ἐβιάζετο καὶ παρηνώχλει τινὰς ἀεὶ λεγομένην, ὡς ἀναγκαῖον ἀδι-

Memoratur Iasonis Thessalorum tyranni dictum hoc, ab eo, cum multis vim faceret importuneq; molestus esset, pronunciatũ: Ne-

ἀδικεῖν τὰ μικρὰ τοὺς βουλομένους τὰ μεγάλα δικαιοπραγεῖν. Τοῦτον μὲν οὖν ἄν τις εὐθὺς καταμάθοι τὸν λόγον, ὡς ἔστι δυναστευτικός. ἐκεῖνο δὲ πολιτικώτερον παράγγελμα, τὸ τὰ μικρὰ τοῖς πολλοῖς προΐεσθαι χαριζόμενον, ἐπὶ τῷ τοῖς μείζοσιν ἐνίστασθαι καὶ κωλύειν ἐξαμαρτάνοντας. ὁ γὰρ περὶ πάντα λίαν ἀκριβὴς καὶ σφοδρὸς οὐδὲν ὑποχωρῶν, οὐδὲ ὑπείκων, ἀλλὰ τραχὺς ἀεὶ καὶ ἀπαραίτητος, ἀντιφιλονεικεῖν τὸν δῆμον αὐτῷ καὶ προσδυσκολαίνειν ἐθίζει. μικρὸν δὲ ποδὸς χαλάσαι μεγάλῃ κύματος ἀλκῇ. τὰ μὲν αὐτὸν ἐνδιδόντα καὶ συμπαίζοντα κεχαρισμένως,

οἷον

cesse esse ut in minutis rebus iniustè agãt, qui in magnis iustitiã velint seruare. Quã quidem vocem nemo non statim agnoscat eius esse, qui sibi potestatẽ omnẽ usurpet. At rẽ ciuilẽ magis cõgruit hæc præceptio: ut, quæ leuia sunt, ijs omittẽdis vulgo gratificêre: in momenti alicuius rebus eidem te opponas, neq; patiare eos delinquere. 1. Qui enim omnibus in rebus nimis est accuratus & vehemens, nihilq; cõcedit aut dissimulat; is, dũ se ubiq; asperum & implacabilem gerit, multitudinẽ ad certamẽ mutuæ cõtẽtionis ac morositatis adsuefacit 2. Itaq; interdum debet (ut

est

οἷον ἐν θυσίαις καὶ ἀγῶσι καὶ θεάτροις. τὰ δὲ ὥσπερ ἐν οἰκίᾳ νέων ἁμαρτήματα προσποιούμενον παρορᾶν καὶ παρακούειν, ὅπως ἡ τοῦ νουθετεῖν καὶ παρρησιάζεσθαι δύναμις, ὥσπερ φαρμάκου μὴ ἐξακεχρημένη μὴ δὲ ἕωλος, ἀλλ᾽ ἀκμὴν ἔχουσα καὶ πίστιν, ἐν τοῖς μείζοσι μᾶλλον καθάπτηται δάκνῃ τοὺς πολλούς. ἀλέξανδρος μὲν γὰρ ἀκούσας τὴν ἀδελφὴν ἐγνωκέναι τινὰ τῶν καλῶν καὶ νέων, οὐκ ἠγανάκτησεν εἰπών, ὅτι κἀκείνῃ τι δοτέον ἀπολαῦσαι τῆς βασιλείας, οὐκ ὀρθῶς τὰ τοιαῦτα συγχωρῶν οὐδὲ ἀξίως ἑαυτοῦ. δεῖ γὰρ τῆς ἀρχῆς τὴν κατάλυσιν καὶ ὕβριν ἀπόλαυσιν μὴ νομίζειν. δήμῳ δὲ ὕβριν

est apud poëtã) aliquãtulum remittere clauũ ob magnã fluctus vim: aliquãdo ipse veniam dans, ac ludẽdi se sociũ, captãdæ gratiæ causa, præbẽs, vt in sacrificijs, certaminib9, & spectaculis: nõnunquã veluti in familijs fit in puerorũ peccatis; simulãs se nõ obseruare quæ delinquuntur, ac surda aure prætermittens. 3. vt facultas castigandi & libera oratione increpandi, tanquam medicamentum, non vsu iã debilitata & inefficax, sed viribus suis prædita atq; autoritate, in maiorib9 negotijs percellat atq; mordeat multitudinẽ. 4. Etenim Alexander, cum esset certior factus, so-

μὲν οὐδεμίαν εἰς πολίτας, οὐδὲ δήμευσιν ἀλλοτρίων οὐδὲ κοινῶν διανέμησιν ὁ πολιτικὸς ἐφήσει μετὰ δυνάμιν, ἀλλὰ πείθων καὶ διδάσκων δεδιττόμενος. διαμαχεῖται ταῖς τοιαύταις ἐπιθυμίαις, οἵας οἱ περὶ Κλέωνα βόσκοντες καὶ αὔξοντες, πολὺν ὥς φησιν ὁ Πλάτων κηφῆνα τῇ πόλει κεκεντρωμένον ἐνεποίησαν. ἐὰν δ᾽ ἑορτὴν πάτριον οἱ πολλοὶ καὶ θεοῦ τιμὴν πρόφασιν λαβόντες ὁρμήσωσι πρός τινα θέαν, ἢ νέμησιν ἐλαφρὰν, ἢ χάριν τινὰ φιλάνθρωπον ἢ φιλοτιμίαν, ἔστω πρὸς τὰ τοιαῦτα ἡ τῆς ἐλευθερίας ἅμα καὶ τῆς εὐπορίας ἀπόλαυσις αὐτοῖς. καὶ γὰρ Περικλέους πολιτεύμασι καὶ τοῖς Δημητρίου πολλὰ

λα

rorē suam cum formoso quodam iuuene rem habuisse, non est indignius: sed dandum hoc sorori esse dixit, ut regni aliquē & ipsa fructum perciperet; non recte ille, neq; sibi conuenienter talia permittens. Neq; enim petulātiam & imperij subuersionē pro fructu eius duci par est. At ciuilis Vir contumeliam in ciues nullā suis, neq; publicationē alienorū, aut distributionē publicorū bonorū (quantum omnino præstare potest) cōcedere debet: sed huiusmodi rerum affectationes, suadēdo, docendo, perterrēdoq; debellare. Quas Cleo nutriens, atq; augens, multos (ut ait Plato)

acu-

λὰ τοιαῦτα ἔνεστι. καὶ
Κίμων ἐκόσμησε τὴν
ἀγορὰν πλατάνων φυ-
τείαις καὶ περιπάτοις.
Κάτων δὲ τὸν δῆμον ὑπὸ
Καίσαρος ὁρῶν ἐν τοῖς περὶ
Κατιλίναν διαταραττό-
μενον, καὶ πρὸς μετα-
βολὴν τῆς πολιτείας
ἐπισφαλῶς ἔχοντα,
συνέπεισε τὴν βουλὴν
ψηφίσασθαι νεμήσεις τοῖς
πένησι, καὶ τοῦτο δοθὲν,
ἔστησε τὸν θόρυβον, καὶ
κατέπαυσε τὴν ἐπανάστα-
σιν. ὡς γὰρ ἰατρὸς ἀφε-
λὼν πολὺ τοῦ διεφθο-
ρότος αἵματος, ὀλί-
γον ἀβλαβοῦς τροφῆς
προσήνεγκεν, οὕτως ὁ πο-
λιτικὸς ἀνὴρ μέγα τι τῶν
ἀδόξων ἢ βλαβερῶν
παρελόμενος, ἐλα-
φρᾷ πάλιν χάριτι καὶ
φιλανθρώπῳ, τὸ δυ-
σκολαῖνον καὶ μεμψι-
μοι-

*aculeatos fucos in Rẽ-
pub. introduxit 5. Si
verò festiuitatem ali-
quam à maioribus in-
stitutam populus, aut
Dei veneratione̅, pro
occasione arripiens ad
spectaculum, aut diui-
sione̅ pecuniæ modicã
animo feratur, aliãve
appetat aliquam rem,
quã largiri sit huma-
nitatis: hîc iis liceat
& liberalitate, & co-
pia perfrui. 6. Nam in
Periclis & Demetrij
administrationib⁹ Rei
pub. multa insũt talia:
& Cimon exornauit
forum platanorũ con-
sitione ac deambulati-
onibus: Cato etiam in
Catilinaria actione
populũ videns à Cæsare
conturbatum, ac ciui-
tate̅ in discrime̅ noua-
rum*

μοιρῶν παρηγόρησεν. Οὐ χεῖρον δὲ καὶ μετάγειν ἐπ' ἄλλα χρειώδη τὸ σπουδαζόμενον, ὡς ἐποίησε δημάδης, ὅτε τὰς προσόδους εἶχεν ὑφ' ἑαυτῷ τῆς πόλεως. ὡρμημένων γὰρ ἐκπέμπειν τριήρεις βοηθοὺς τοῖς ἀφισταμένοις ἀλεξάνδρου καὶ χρήματα κελευόντων παρέχειν, ἐκεῖνον ἔστιν ὑμῖν ἔφη χρήματα. παρεσκευασάμην γὰρ εἰς τοὺς χόας, ὥσθ' ἕκαστον ὑμῶν λαβεῖν ἡμιμναῖον. εἰ δὲ εἰς ταῦτα βούλεσθε μᾶλλον, αὐτοὶ καταχρῆσθε τοῖς ἰδίοις, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ὅπως μὴ στεροῖντο τῆς διανομῆς, ἀφέντων τὸν ἀπόστολον, ἔλυσε τὸ πρὸς ἀλέξανδρον ἔγκλημα τοῦ δήμου. πολλὰ γὰρ ἀπ' εὐθείας οὐκ

ἔστιν

rum rerum adductã, Senatui persuasit: ut in pauperes largitionẽ decerneret, eaq́ munificentia tumultum sedauit, ac seditionẽ inhibuit. Sicut enim medicus multũ corrupti sanguinis ubi subduxit, modicum innoxij alimenti suggerit: sic Vir ciuilis magna aliqua re, quæ ad dedecus aut damnũ spectabat, sublata, vicißim exiguo aliquo & accepto hominibus munere animos à reprehẽsionibus & quiritationibus auertit. 7. Expedit etiã id, cui populus studet, ad utilẽ aliquã rem traducere, sicut fecit Demades, quo tempore Vrbis reditus in sua habuit potestate. Cum

enim

ἔστιν ἐξῶσαι τῶν ἀλυσιτελῶν, ἀλλὰ δεῖ τινος ἀμῶς γέ πως καμπῆς καὶ περιαγωγῆς, οἷα καὶ Φωκίων ἐχρῆτο, κελευόμενος εἰς βιωτίαν ἐμβαλεῖν παρὰ καιρόν. ἐκήρυξε γὰρ εὐθὺς ἀκολουθεῖν ἀφ' ἥβης τοὺς μέχρι τῶν ἑξήκοντα, καὶ θορύβου τῶν πρεσβυτέρων γενομένου, τί δεινὸν εἶπεν; ἐγὼ γὰρ ὁ στρατηγὸς ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἔτη, μεθ' ὑμῶν ἔσομαι. Τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ καὶ πρεσβείας Διακωπλέον ἀκαίρους, συγκαταλέγοντα πολλοὺς τῶν ἀνεπιτηδείως ἐχόντων, καὶ κατασκευὰς ἀχρήστους κελεύοντα συνεισφέρειν, καὶ δίκας ἀπρεπεῖς ἀξιοῦντα συμπαρεῖναι καὶ συναποδημεῖν. πρώτους δὲ τοὺς γράψαντας τὰ

τοι-

enim adiecißet animũ Athenieses ad mittẽdũ triremes, quæ auxiliũ his ferrẽt, qui ab Alexãdro defecerãt, & ab ipso pecuniã poscerent: dixit in prõptu ipsis esse pecuniã: Se enim ita eã ad Choas (sacrificiũ id erat solenne) comparasse, ut ciuiũ quiuis acciperet dimidiũ minæ. Quod, si in classem id pecuniæ vellent impẽdi, ad Choas quisq; de suo conferret. Atq; hoc modo illis, ne diuisione ista spoliarentur, claßis mißionẽ omittẽtibus, effecit ne Alexander haberet, quo nomine populum iustè culparet. 8. Sunt enim multa inutilia, quæ rectà non poßis amoliri, sed ad hoc requiritur

ali-

τοιαῦτα καὶ παροξύνοντας, ἕλκειν δεῖ καὶ παραλαμβάνειν. ἢ γὰρ ἀναδυόμενοι αὐτοὶ τὴν πρᾶξιν διαλύειν δόξουσιν, ἢ μεθέξουσι τῶν δυσχερῶν παρόντες.

aliquis vtcunq; flexus & circūductio. Quali etiā Phocion est vsus: qui, cùm iuberetur in Bœotiam facere alieno tempore impreßionē, statim edixit, vt omnes se à pubertate vsq; ad sexagenarios sequerentur: ac tumultuantibus senioribus, nullā esse rei indignitatem dixit, ipso præsente ac duce octogenario 9. Hoc pacto etiam intempestiuæ legationes sunt disijciendæ, allectis in numerum legatorum ijs, qui ad eam rem non sunt parati: & apparatus inutiles impedies, mandādo, vt eorum autores pecuniam eò conferant: & iudicia indecora, iubēs suasores vnà adesse: & profectiones parùm honestas, si imperes autoribus simul peregrinari. Maximè autem eos, qui primi talia suadent atq; vrgēt, oportet in societatem rei agendæ trahere. Ita enim, aut ipsi tergiuersando irritam rem facere videbuntur: aut partem molestiarum vnà perferent.

PRAECEPTVM XIX.

De adiungendis atq; adsciscendis laborum socijs, magnis & difficilibus in negotijs. 1. Qui erunt aut amicorum optimi, aut optimo-

timorum placidißimi. 2. Quòd ab his auxilium in negotijs peragendis expectandum: ſperanda prudentia, ſine contentionis ſtudio. 3. Modò opera detur, vt ij deligantur, qui præſtare meliùs poſſunt id, quod deeſſe nobis videtur. 4. Siquidem ita actionū æqualia fiunt momenta: contentiones vitantur: publicis commodis: conſulitur cum laude atq; gloria res geruntur. 5. Quemadmodum mala ac turpia contra multa ijs metuenda eſſe, ſecus qui faciunt, Argonautarum exemplum teſtatur.

Ὅπου μέν τοι μέγα δεῖ περανθῆναί τι καὶ χρήσιμον, ἀγῶνος ἢ πολλῆς καὶ σπουδῆς δεόμενον, ἐνταῦθα πειρῶ τῶν φίλων αἱρεῖσθαι τοὺς κρατίστους, ἢ τῶν κρατίστων τοὺς πρᾳοτάτους. ἥκιστα γὰρ ἀντιπράξουσιν οὗτοι, καὶ μάλιστα συνεγήσουσι τὸ φρονεῖν ἄνευ τοῦ φιλονεικεῖν ἔχοντες. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἔμπειρον ὄντα, δεῖ πρὸς ὃ χεῖρον ἑτέρου πέφυκας, αἱρεῖσθαι τοὺς μᾶλλον δυναμένους ἀντὶ τῶν ὁμοίων, ὡς ὁ Διομήδης ἐπὶ τὴν κατασκοπὴν μεθ'

Cæterùm, vbi res aliqua magna & vtilis cōficienda eſt, ſed quæ magnum certamen ac ſtudium vehemens requirat: 1. ibi conare, aut optimos amicorum aut optimorum placidißimos adſciſcere. 2. Hi enim minimè in diuerſum nitētur: maximè adiutores negotij peragēdi erūt: abſq; contēdendi cupiditate prudentia præditi. 3. Veruntamen te, naturæ tuæ peritū, oportet ad ea, in quibus minus ipſe à natura vales, nō tui ſimiles, ſed, qui præſtare

μεθ' ἑαυτοῦ τὸ φρόνιμον εἵλετο, τοὺς ἀνδρείους παρελθών. καὶ γὰρ αἱ πράξεις μᾶλλον ἰσοροποῦσι, καὶ τὸ φιλόνεικον οὐκ ἐγγίνεται πρὸς ἀλλήλους, τοῖς ἀφ' ἑτέρων ἀρετῶν καὶ δυνάμεων φιλοτιμουμένοις. λάμβανε δὴ καὶ δίκης συνεργὸν, καὶ πρεσβείας κοινωνὸν, ἂν λέγειν μὴ δυνατὸς ἦς, τὸν ῥητορικὸν, ὡς πελοπίδας ἐπαμινώνδαν. κἂν ἀπίθανος πρὸς ὁμιλίαν πλήθους καὶ ὑψηλὸς, ὡς καλλικρατίδας τὸν εὔχαριν καὶ θεραπευτικὸν. κἂν ἀσθενὴς τὸ σῶμα καὶ δύσεργος, τὸν φιλόπονον καὶ ῥωμαλέον ὡς νικίας λάμαχον. Οὕτω γὰρ ἦν ὁ γηρυόνης ζηλωτὸς, ἔχων σκέλη πολλὰ καὶ χεῖρας, καὶ ὀφθαλ-

μοὺς

stare id quod tibi deest rectius possint, deligere. Quemadmodum Diomedes ad speculandum, fortibus præteritis, prudẽtem sibi socium assũsit. 4. Hoc enim modo, & actionũ magis æqualia diuidũtur inter socios momenta: &, à diuersis virtutibus profecta gloriæ cupiditas cõtentionibus non est obnoxia. Ergo in obeundo iudicio, aut legatione, si ipse nõ sis facundus, arte dicendi instructũ tibi adiũge; vt Epaminõdã Pelopidas: & si ad persuadẽdum multitudini ineptus sis, atq; elatior (qualis fuit Callicratidas) gratiosũ aliquẽ & demerendi populi gnarum: si corpus imbecil-

becil-

μῶς, εἰ πάντα μία ψυχὴ διώκει. Τοῖς δὲ πολιτικοῖς ἔξεστι μὴ σώματα μὴ δὲ χρήματα μόνον ἀλλὰ καὶ τύχας καὶ δυνάμεις καὶ ἀρετὰς ἂν ὁμονοῶσιν εἰς μίαν χρείαν συντιθέντας, μᾶλλον εὐδοκιμεῖν ἄλλου περὶ τὴν αὐτὴν πρᾶξιν. Οὐχ ὥσπερ οἱ ἀργοναῦται τὸν ἡρακλέα καταλιπόντες ἠναγκάζοντο διὰ τῆς γυναικωνίτιδος καταδύομενοι καὶ καταφαρμακευόμενοι σώζειν ἑαυτοὺς, καὶ κλέπτειν τὸ νάκος.

becillũ & laboris impatiens sit, laborum tolerantem ac robustũ alique͂, ut Nicias Lamachum. Sic enim in admiratione fuit Geryones, habe͂s crura multa, & manus, & oculos, quibus omnibus unus præfuit animus. Datur autem ciuilibus hoc, ut nõ corpora tantum & pecunias, sed & fortunas, & potentiã, & Virtutem (si quide͂ concordes ipsi sint) in communem usum conferre, ac maiore quàm unus aliquis alius cum gloria rem gerere possint. 5. Quod contrà Argonautis euenit, qui, Hercule deserto, coacti sunt ad gynæceum confugere, magicisq; incantationibus & veneficijs subditi vitã suam seruare, vellusq; furtim auferre.

PRÆCEPTVM XX.

De Auaritia, quæ in Reipub. administratione & Magistratu fugienda. 1. quòd tribunal commune quoddam est templum

ideoq́; pecuniæ cupiditas in hoc non inferenda. 2. Quæ ad caupones & fœneratores pertinet. 3. Deprehensa in Magistratu facit, vt peßimè ille audiat, furtis publicis, omniq́; genere iniustitiæ obstrictus teneatur.

Χρυσὸν μὲν εἰς ἔνια τῶν ἱερῶν εἰσιόντες, ἔξω καταλείπουσιν. σίδηρον δὲ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ὡς οὐδὲν συνεισφέρουσιν. ἐπεὶ δὲ κοινόν ἐστιν ἱερὸν τὸ βῆμα, βουλαίου τε διὸς καὶ πολιέως, καὶ θέμιδος καὶ δίκης. αὐτόθεν μὲν ἤδη φιλοπλουτίαν καὶ φιλοχρηματίαν ὥς περσίδηρον, καὶ μεστὸν ἰοῦ νόσημα τῆς ψυχῆς ἀποδυσάμενος, εἰς ἀγορὰς καπήλων ἢ δανειστῶν ἀπόρριψον. αὐτὸς δ' ἀπονόσφι τραπέσθαι τὸν ἀπὸ δημοσίων χρηματιζόμενον, ἡγούμενος ἀφ' ἱερῶν κλέπτειν, ἀπὸ τάφων, ἀπὸ φίλων, ἐκ προδοσίας, ἀπὸ ψευδο-

δός

Aurum quidem, in quædã fana intrantes, foris relinquũt: ferrũ autẽ, vt semel dicam, in nullum important templum. 1 Quando igitur tribunal commune quoddam est tẽplum Consultoris atq; Vrbitenentis Iouis, ac Themidis & Iustitiæ: iam inde ab initio diuitiarum & pecuniæ cupiditatem, tanquã ferrum, & morbũ animi æruginis plenum exuens. 2. in cauponũ aut, feneratorum fora abijce longeq́; auertere ab illis: 3. atq́; sic habe, eum qui quæstũ è publico captat, furari de sacris.

δομαρτυρίας, σύμβουλον ἄπιστον εἶναι, δικαστὴν, ἐπίορκον, ἄρχοντα, δωροδόκον, οὐδὲ μιᾶς ἁπλῶς καθαρὸν ἀδικίας. ὅθεν οὐ δεῖ πολλὰ περὶ τούτων λέγειν.

sacris de bustis, de amicis proditione, falsi testimonij dictione, lucrum quærere, insidũ esse cõsiliarium, periurum iudicem, magistratum dona captantem deniq; nullo non genere iniustitiæ obstrictum: ut hac de re non sit multis opus verbis.

PRÆCEPTVM XXI.

De Ambitione, quæ & ipsa, vt Reipub. perniciosa, Magistratui vitanda. 1 Coniunctam enim audaciam habet. 2. Nec abiectis aut ignauis, Sed magnis & excitatis ingenijs inest. 3. Fouetur autem ac redditur intractabilis populari impetu. 4. Contemnitur contra à viro prudenti, qui rebus præclarè vtiliterq; gestis in Repub. nouit vltrò parari & augeri à nobis honorem nec requiri, vt aliunde anxiè quæratur: imò, quicquid hic insigne, alienum esse: 5. Parere quoq; inuidiam & odium: nõ paucos euertere. 6. Quod si populi hac in re studium repudiare prorsus nequit, moderatè admittit. 7. Quemadmodũ Epimenides, Anaxagoras, septem Persæ Magorũ interfectores, Pittacus, Cocles magna sua cum laude & vtilitate fecerunt. 7. Sunt contra Demetrij Phalerei & Demadis statuæ euersæ, aut turpem ad vsum conflatæ propter molem, indeq; ortum odium. 9. Neq; tamen, vt vulgarem honorem despicit vir prudens politicus, sic verum negligit, spernit gloriam. 10. Quandoquidem nec canũ, equorum & aliorum animalium familiarum beneuolentia atq; affectio ingrata est. 11. Et ad authoritatem atq; obedientiã parandam nihil magis prodest, quàm beneuolentiæ fides, & opinio præclara de magistratu concepta: vt Cassandræ, Architæ, Batti exempla ostendunt. 12. Quemadmodum & aduersus inuidos hæc ipsa telum est optimum viris bonis. 13. Aequitatem

tem gratam ac iucundam constituit. 14. Secundus ventus est ijs, qui ad Reipub: gubernationem contendunt. 15. Vt contra odio & existimatione non bona de Magistratu concepta, nihil perniciosius esse Dionysij & Phalaridis exempla testantur. 16. Et falsi deniq; honores à multitudine ob spectacula & his similia alia, minus diuturni, firmi, stabiles esse solent: nocent eiuscemodi largitiones, & populo, & ipsis largitoribus.

ἡ δὲ φιλοτιμία καίπερ οὖσα σοβαρωτέρα τῆς φιλοκερδείας, οὐκ ἐλάττονας ἔχει κῆρας ἐν πολιτείᾳ. καὶ γὰρ τὸ τολμᾶν αὐτῇ πρόσεστιν μᾶλλον. ἐμφύεται γὰρ οὐκ ἀργαῖς οὐδὲ ταπειναῖς, ἀλλὰ ἐρρωμέναις μάλιστα καὶ νεανικαῖς προαιρέσεσι. καὶ τὸ τῶν ὄχλων ῥόθιον πολλάκις συνεξαῖρον αὐτὴν καὶ συνεξωθοῦν τοῖς ἐπαίνοις, ἀκατάσχετον ποιεῖ καὶ δυσμεταχείριστον. ὥσπερ οὖν ὁ πλάτων ἀκουστέον εἶναι τοῖς νέοις ἔλεγεν ἐκ παίδων εὐθὺς, ὡς οὔτε περικεῖσθαι χρυσὸν αὐτοῖς ἔξωθεν, οὔτε

κεκ-

Ambitio autē, quanquā sit cupiditate quæstus nitidior, tamen nō pauciores in Repub. gignit pestes. 1. Magis enim ei adest audacia. 2. quippe non ignauis aut abiectis, sed acribus maximè & præcipitibus animis inhærēti. 3. eamq́; plerunq́; popularis impetus euehens laudibus atq́; incitans, effrænem reddit atq́; intractabilē. 4. Quemadmodū igitur Plato præcipit adolescentibus à tenera statim ætate inculcandum: non esse eis fas foris aurum appositū

gesta-

κεκτῆσθαι θέμις, οἰκεῖον
ἐν τῇ ψυχῇ συμμε-
μιγμένον ἔχοντας, αἰνιτ-
τόμενος οἶμαι τὴν ἐκ
γένους διατείνουσαν εἰς
τὰς φύσεις αὐτῶν ἀρε-
τήν, οὕτω παραμυθώ-
μεθα τὴν φιλοτιμίαν,
λέγοντες ἐν ἑαυτοῖς χρυ-
σὸν ἔχειν ἀδιάφθορον καὶ
ἀκήρατον καὶ ἄχραντον ὑ-
πὸ φθόνου καὶ μώμου τιμήν,
ἅμα λογισμῷ καὶ περὶ
θεωρήσει τῶν πεπραγμέ-
νων ἡμῖν καὶ πεπολιτευμέ-
νων αὐξανόμενον. διὸ μὴ
δεῖσθαι γραφομένων τι-
μῶν ἢ πλαττομένων ἢ
χαλκοτυπουμένων, ἐν
αἷς καὶ τὸ εὐδοκιμοῦν ἀλ-
λότριόν ἐστιν. ἐπαινεῖται γὰρ
οὐχ ᾧ γέγονεν ἀλλ' ὑφ' οὗ
γέγονεν. ὁ σαλπιγκτὴς καὶ
δορυφόρος. ὁ δὲ κάτων ἤ-
δη ποτὲ τῆς ῥώμης ἀνα-
πιμπλαμένης ἀνδριάν-
των,

*gestare, neq; omnino
posidere, cùm in ani-
mis suum aurum pecu-
liare habeāt admixtū:
(innuēs nimirum Vir-
tutem quæ à genere in
ingenia eorum propa-
gatur) sic ab Ambitio-
ne etiam nos animum
abducemus: monendo,
habere nos in nobis
aurum corruptelæ ex-
pers, sincerū, & illæsum
ab inuidia & repræhē-
sionibus honorem; qui
simul cum ratiocina-
tione & contēplatione
factorū & in Repub. ge-
storū à nobis augetur:
ideoq; nihil opus esse ho-
noribus pictis, fictis, aut
ex ære ductis; in quibus
etiam id quod præcla-
rū habetur alienū est.
Non enim cui, sed is, à
quo factus est tubicen
aut*

των, οὐκ ἐῶν αὐτοῦ γενέσθαι, μᾶλλον ἔφη βούλομαι πυνθάνεσθαί τινας διὰ τί μου ἀνδριὰς οὐ κεῖται, ἢ διὰ τί κεῖται. καὶ γὰρ φθόνον ἔχει τὰ τοιαῦτα, καὶ νομίζουσιν οἱ πολλοὶ, τοῖς μὴ λαβοῦσιν αὐτοὶ χάριν ὀφείλειν, τοὺς δὲ λαβόντας αὐτοῖς καὶ βαρεῖς εἶναι, οἷον ἐπὶ μισθῷ τὰς χρείας ἀπαιτοῦντες. ὥσπερ οὖν ὁ παραπλεύσας τὴν σύρτιν, εἶτα ἀνατραπεὶς περὶ τὸν πορθμὸν, οὐθὲν μέγα πεποίηκεν οὐδὲ σεμνὸν, οὕτως ὁ τὸ ταμεῖον φυλαξάμενος καὶ τὸ δημοσιώνιον, ἁλοὺς δὲ περὶ τὴν προεδρίαν ἢ τὸ πρυτανεῖον, ὑψηλῷ προσέπταικεν ἀκρωτηρίῳ, βαπτίζεται δ' ὁμοίως. ἄριστος μὲν οὖν ὁ μηδενὸς δεόμενος τῶν τοιούτων,

ἀλ-

aut Stipator, laudatur Ac Cate, cùm iam tum statuis Roma oppleretur, nullam sibi passus est poni, quòd diceret malle quæri cur non, quàm cur ipsi statua esset collocata. 5. Sunt enim id genus res inuidiæ expositæ; ac pleriq; censent gratiam se ijs debere, quibus tale dederint nihil deberi autem sibi ab his qui acceperint, eosq; molestos esse, qui veluti mercede suam locent operã. Ergo, sicut qui Syrti euitata, nauim ad fretum subuertit, nihil præclarum aut memorabile præstitit: sic qui ærario & redẽpturis publicis cùm abstinuisset, vincitur prima in consessu di-

gni

ἀλλὰ φεύγων καὶ παρ-
αιτούμενος. ἂν δ᾽ ᾖ μὴ
ῥᾴδιον δήμου τινὰ χάριν
ἀπώσασθαι καὶ φιλο-
φροσύνην πρὸς τοῦτο ῥυ-
έντος, ὥσπερ οὐκ ἀρ-
γυρίτην οὐδὲ δωρίτην
ἀγῶνα πολιτείας ἀγω-
νιζομένοις, ἀλλὰ ἱερὸν
ὡς ἀληθῶς καὶ στεφα-
νίτην ἐπιγραφή τις
ἀρκεῖ, καὶ πινάκιον, καὶ
ψήφισμα, καὶ θαλλὸς,
ὡς ἐπιμενίδης ἔλαβεν
ἐξ ἀκροπόλεως, καθή-
ρας τὴν πόλιν. ἀνάξα-
γόρας δὲ τὰς διδομένας
ἀφεὶς τιμὰς, ᾐτήσατο
τὴν ἡμέραν ἐκείνην καθ᾽
ἣν ἂν τελευτήσῃ, τοὺς
παῖδας ἀφιέναι παί-
ζειν καὶ σχολάζειν ἀπὸ
τῶν μαθημάτων. τοῖς δὲ
τοὺς μάγους ἀνελοῦσιν
ἑπτὰ πέρσαις, ἔδωκαν
αὐτοῖς καὶ τοῖς ἀπ᾽ αὐ-

*gnitate aut prytaneo,
is sublimi quidem im-
pingit promontorio,
nihilo tamen minus
mergitur. Optimè
itaq; cum eo agitur, cui
nihil cum ulla tali re
est negotij, sed fugit ac
recusat omnia. 6. Quòd
si populi huc propendē-
tis gratiam ac studiū
non facilè sit repudia-
re: quia in Reipub. cer-
taminibus non argen-
tum, aut munus præ-
mij loco petitur, sed sa-
crum est revera & co-
ronarium certamen;
inscriptio aliqua suffi-
ciet, & tabella, & de-
cretum, & germen. 7.
Sicut ex arce accepit
Epimenides, cum Ur-
bem lustrasset: & Ana-
xagoras honoribus
qui offerebantur recu-*

τῶν γενομένοις. εἰς τοὔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς τὴν τιάραν φορεῖν. Τοῦτο γὰρ ἐποιήσαντο σύμβολον ὡς ἔοικε χωροῦντες ἐπὶ τὴν πρᾶξιν. ἔχει δέ τι καὶ ἡ τοῦ Πιττακοῦ τιμὴ πολιτικόν. ἧς γὰρ ἐκτήσατο χώρας τοῖς πολίταις, γῆν ἣν ἂν ἐθέλει λαβεῖν κελευσθεὶς, ἔλαβε τοσαύτην ὅσην ἐπῆλθε τὸ ἀκόντιον αὐτοῦ βαλόντος. ὁ δὲ Ῥωμαῖος Κόκλιος, ἣν ἡμέρᾳ μιᾷ χωλὸς ὢν περιήροσεν. οὐ γὰρ μισθὸν εἶναι δεῖ τῆς πράξεως, ἀλλὰ σύμβολον τὴν τιμὴν, ἵνα καὶ διαμένῃ πολὺν χρόνον, ὥσπερ ἐκεῖναι διέμειναν. τῶν δὲ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως τριακοσίων ἀνδριάντων, οὐδεὶς ἔσχεν ἰὸν οὐδὲ πίνον, ἀλλὰ πάντες ἔτι

ζῶν-

satis, postulauit ut ea qua decessisset è viuis die, pueris vacatio scholarũ, & discẽdi cõcederetur. & septem Persis qui magos interfecerũt, eorumq; posteris cõcessum est ut tiaram in anteriorẽ capitis partem obverterẽt: apparet enim eos cùm rem eam aggrederentur, hac fuisse vsos tessera. Habet etiam Pittaci honor ciuile quippiam? iussus enim de agro, quem ciuibus acquisiuerat, sumere sibi quantã vellet portionem, tantũ accepit, quantum misso iaculo consequebatur: ut Cocles Romanus, quantũ Vna die claudus ipse circumararet. Debet enim honor non mer-

ces

ζῶντος περιῃρέθησαν. τοὺς δὲ δημάδου κατεχώνευσαν εἰς ἀμίδας καὶ πολλαὶ τοιαῦται τιμαὶ πεπόνθασιν, οὐ μοχθηρίᾳ τοῦ λαβόντος μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγέθει τοῦ δοθέντος δυσχερανθεῖσαι. Διὸ κάλλιστον καὶ βεβαιότατον εὐτέλεια τιμῆς φυλακτήριον. αἱ δὲ μεγάλαι καὶ ὑπέρογκοι καὶ βάρος ἔχουσαι τοῖς ἀσυμμέτροις ἀνδριᾶσι ταχὺ περιτρέπονται. ὀνομάζω δὲ νῦν τιμὰς ἅς οἱ πολλοὶ κατ' ἐμπεδοκλέα ἣ θέμις καλοῦσιν. ὅμως ἐπίφημι καὶ αὐτὸς ἐπεὶ τήν γε ἀληθινὴν τιμὴν καὶ χάριν ἱδρυμένην ἐν εὐνοίᾳ καὶ διαθέσει τῶν μεμνημένων, οὐχ ὑπερόψεται πολιτικὸς ἀνήρ, οὐδέ γε δόξαν ἀτιμάσει φευ-

ces facinoris esse, sed signum: vt & diu perduret, sicuti illi durauerunt. 8. At de CCC. statuis Demetrij Phalerei, nullam corrupit ærugo, aut situs, sed omnes, viuente ipso, euersæ sunt: Demadis statuæ conflatæ sunt in matulas. Multaq; talia honoribus contigerũt, nõ tantùm ob eius, cui decreti essent prauitatem, sed etiam ob molẽ suam in odiũ adducti. Itaq; tenuitas sumptuum optimè ac firmißimè ad honorarij custodiam facit: magna & immodica, itidem vt statuæ non respondentes proportioni, subuertuntur. Voco autẽ nunc honores, quos (vt Empedocleo loquar more)

φεύγων τὸ τοῖς πέλας ἀνδάνειν, ὡς ἠξίου δημόκριτος. οὐδὲ γὰρ κυνῶν ἀσπασμὸς, οὐδὲ ἵππων εὔνοια, θηραταῖς καὶ ἱπποτρόφοις ἀπόβλητον, ἀλλὰ καὶ χρήσιμον καὶ ἡδὺ συντρόφοις καὶ συνήθεσι ζώοις τοιαύτην ἐνεργάσασθαι διάθεσιν πρὸς αὐτὸν, οἵαν ὁ Λυσιμάχου κύων ἐπιδείκνυτο. καὶ τῶν ἀχιλλέως ἵππων ὁ ποιητὴς διηγεῖται περὶ τὸν πάτροκλον. οἶμαι δ' ἂν καὶ τὰς μελίττας ἀπαλλάττειν βέλτιον, εἰ τοὺς τρέφοντας καὶ θεραπεύοντας ἀσπάζεσθαι καὶ προσίεσθαι μᾶλλον, ἢ κεντεῖν καὶ χαλεπαίνειν ἐβούλοντο. νυνὶ δὲ ταύτας μὲν καπνῷ κολάζουσιν. ἵππους δ' ὑβριστὰς καὶ κύνας ἀποστάτας, κλοιοῖς καὶ χα-

re) sic vulgò dicunt, tamen haud assentior ipse. 9. Nã verum honorẽ, gratiamq́; fundatam in benuolentia animiq; memorũ affectione, non despiciet vir ciuilis; neq; gloriã contẽnet, fugiens proximis placere, vt volebat Democritus. 10. Nam neq; canum salutatio, neq; equorum beneuolentia venatotoribus, & qui equos alunt, videtur aspernanda: imò vtile est ac iucũdũ in animalibus familiaribus & vnà viuentibus huiusmodi affectionem erga se generasse: qualem Lysimachi canis demõstrauit, & de Achillis equis erga Patroclum poëta refert. Existimo etiã cum

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147150-p0158-6

χαλινοῖς ἄγουσιν ἠναγκασμένους. ἄνθρωπον δ' ἀνθρώπῳ χειρονήθη καὶ πρᾶον ἑκουσίως, οὐδὲν ἀλλ' ἢ πίστις εὐνοίας, καὶ καλοκαγαθίας δόξα καὶ δικαιοσύνης παρίστησιν. ἣν καὶ δημοσθένης ὀρθῶς μέγιστον ἀποφαίνεται πρὸς τοὺς τυράννους φυλακτήριον, ἀπιστίαν ταῖς πόλεσι. τοῦτο γὰρ μάλιστα τῆς ψυχῆς τὸ μέρος ᾧ πιστεύομεν ἁλώσιμόν ἐστιν. ὥσπερ οὖν τῆς κασάνδρας ἀδοξούσης ἀνόνητος ἦν ἡ μαντικὴ τοῖς πολίταις. ἄκραντον γάρ με φησὶν ἔθηκε θεσπίζειν θεὸς, καὶ πρὸς παθόντων κἂν κακοῖσι κειμένων, σοφὴ κέκλημαι πρὶν παθεῖν δὲ μαίνομαι, οὕτως ἡ πρὸς ἀρχύταν πίστις καὶ πρὸς βάτον

εὐ-

cum apibus meliùs actũ iri, si eos à quibus nutriũtur & curantur admittere potius & adblandiri, quàm abigere & pungere velint. Nunc eas fumo puniunt: equos autẽ petulantes, & infidos canes inuitos numellis agũt ac frænis. II. At hominem homini obsequentem vltrò cicuremq́ nihil aliud facit, quam fides beneuolentiæ, integritatisq́ & iustitiæ opinio. Quo nomine Demosthenes rectè pronunciauit, nullam ciuitatibus aduersus tyrannos meliorẽ esse diffidẽtia cautionem. Maximè enim ea pars animi, qua fidem adhibemus, capi potest. Sicuti ergò Casandræ

Vati-

εὔνοια τῶν πολιτῶν, μεγάλα τοὺς χρωμένους αὐτοῖς διὰ τὴν δόξαν ὠφέλησε. καὶ τοῦτο μὲν πρῶτον καὶ μέγιστον ἔνεστι τῇ δόξῃ τῇ τῶν πολιτικῶν ἀγαθῶν, ἡ πάροδον ἐπὶ τὰς πράξεις διδοῦσα πίστις. δεύτερον δ᾽ ὅτι πρὸς τοὺς βασκάνους καὶ πονηροὺς ὅπλον ἡ παρὰ τῶν πολλῶν εὔνοια τοῖς ἀγαθοῖς ἐστιν. ὡς ὅτε μήτηρ παιδὸς ἐέργει μυῖαν ὅθ᾽ ἡδέϊ λέξεται ὕπνῳ, ἀπερύκουσα τὸν φθόνον καὶ πρὸς τὰς δυνάμεις ἐπανιστοῦσα, τὸ ἀγεννῆ τοῖς εὐπατρίδαις ἐστὶ τὸ πένητα τοῖς πλουσίοις καὶ τὸν ἰδιώτην τοῖς ἄρχουσι καὶ ὅλως ὅταν ἀλήθεια ἐστὶ ἀρετῇ, προσγένηται φορόν ἐστι πνεῦμα καὶ βέβαιον ἐπὶ τὴν πολιτείαν.

σκό-

Vaticiniū ciuibus inutile erat, quòd fides vati derogabatur: (voluit enim, inquit, Deus me fari incredita: & à suum iam nactis infortuniū, Sapiēs vocor, furere cùm dicerer antea) sic ciuium erga Archytam fides, & in Battum beneuolentia, ob existimationem eorum plurimū cōduxit his, qui opera ipsorum uterentur. Atq; hæc primus est & maximus ciuilium Virorū existimationis vsus: quòd authoritas ijs aditū ad res gerendas conficit. 12. Altera est, quòd multitudinis beneuolētia aduersus inuidos ac malignos teli instar est bonis viris: Vt cùm filioli, somno

sua

σκόπει δέ τὴν ἐναντίαν καταμανθάνων διάθεσιν ἐν τοῖς παραδείγμασι. Τοὺς μὲν γὰρ διονυσίου παῖδας καὶ τὴν γυναῖκα καταπορνεύσαντες οἱ περὶ τὴν ἰταλίαν ἀνεῖλον. εἶτα καύσαντες τὰ σώματα, τὴν τέφραν κατέσπειραν ἐκ πλοίου κατὰ τῆς θαλάττης. μενάνδρου δέ τινος ἐν βάκτροις ἐπιεικῶς βασιλεύσαντος. εἶτα ἀποθανόντος ἐπὶ στρατοπέδου, τὴν μὲν ἄλλην ἐποιήσαντο κηδείαν κατὰ τὸ κοινὸν αἱ πόλεις. περὶ δὲ τῶν λειψάνων αὐτοῦ καταστάντες εἰς ἀγῶνα, μόλις συνέβησαν ὥστε νειμάμενοι μέρος ἴσον τῆς τέφρας ἀπελθεῖν, καὶ γενέσθαι μνημεῖα παρὰ πᾶσι τοῦ ἀνδρός, αὖθις ἀκραγαντῖνοι μὲν ἀπαλλαγέντες Φαλά-

sua membra soluti, Acute mordacem pellit matercula muscam inuidiam arcens. 13. Et æqualem superioribus potentia reddens ignobilē patricijs, pauperē diuitibus, & priuatum magistratibus. 14. Deniq; accedētibus Veritate & Virtute, existimatio secundus est ad Reipub. administrationē tendentibus uentus. 15. Iam contrariam affectionem consideratis exemplis perpende. Dionysij liberos & uxorem, libidinosè corporibus tractatis Itali necauerūt; ac, crematis cadaueribus, cinerem è naui in mare disperserunt. At Menandri cuiusdam, qui apud Bactra regnū mode-

λάριδος, ἐψηφίσαντο μηδένα φορεῖν ἱμάτιον γλαύκινον, οἱ γὰρ ὑπηρέται τοῦ τυράννου γλαυκίνοις ἐχρῶντο περιζώμασι. πέρσαι δ' ὅτι γρυπὸς ἦν κῦρος, ἔτι καὶ νῦν ἐρῶσι τῶν γρυπῶν, καὶ καλλίστους ὑπολαμβάνουσιν. οὕτως ἁπάντων ἐρώτων ἰσχυρότατος ἅμα καὶ θειότατός ἐστιν, ὁ πόλεσι καὶ δήμοις πρὸς ἕνα δι' ἀρετὴν ἐγγινόμενος. αἱ δ' ἀπὸ θεάτρων ἢ νεμήσεων ἢ μονομάχων ψευδώνυμοι τιμαὶ καὶ ψευδομάρτυρες ἑταιρικαῖς ἐοίκασι, κολακείαις ὄχλων ἀεὶ τῷ διδόντι καὶ χαριζομένῳ προσμειδιώντων ἐφήμερόν τινα καὶ ἀβέβαιον δόξαν. εὖ μὲν οὖν ὁ πρῶτος εἰπὼν καταλυθῆναι δῆμον

moderatè gesserat, in castris mortui, ciuitates funus cùm pro consuetudine procurasset, de reliquijs in certamē peruenerūt, ægreq; pax hac cōditione coijt, vt singulæ, parte cinerū ablata æquali, monimentum ei Viro apud se quæq; poneret. Rursus Agrigentini Phalaride exonerati, decreto sanxerūt, ne quis glauca veste vteretur: quia tyranni glaucis subligaculis fuisset vsi. At Persæ quia Cyrus adunco fuisset naso, etiamnum tales amāt, ac pro formosissimis habent. Adeò omnium amorum cùm validissimus est tum diuinissimus is quem ciuitates & populi erga vnū ali-

μον ὑπὸ τοῦ πρώτου δεκάσαντος, συνεῖδεν ὅτι τὴν ἰσχὺν ἀποβάλλουσιν οἱ πολλοὶ, τοῦ λαμβάνειν ἥττονες γενόμενοι. δεῖ δὲ καὶ τοὺς δεκάζοντας οἴεσθαι καταλύειν ἑαυτοὺς, ὅταν ἀναλωμάτων μεγάλων ὠνούμενοι τὴν δόξαν, ἰσχυροὺς ποιῶσι καὶ θρασεῖς τοὺς πολλοὺς, ὡς μέγα τι καὶ ἀφελέσθαι καὶ δοῦναι κυρίους ὄντας.

aliquem, ob Virtutem eius cōcipiunt. 16. Falsò autē sic dicti honores, ac falsa testimonia, quæ propter spectacula, diribitiones ac ludos gladiatorios deferūtur à multitudine, similes sunt meretriciarum adulationū; plebe subinde ei qui dat ac gratificatur aliquid arridente, uniusq; diei & instabilem gloriolā blandiendo tribuente. Equidem rectè dixit, quicunq; tandem dicti eius est author, populū ab eo primùm fuisse eneruatū, qui eum largitione inescasset primus. intellexit enim multitudinē robur suum amittere, dum accipiēdo fit imbecillior. Sed & hoc sentiendum est, largitores istos suam quoq; ipsorum vim euertere, quando gloriā magnis impensis mercati, validam ac ferocem reddunt plebē, quæ se magni alicuius, & dandi, & adimēdi potestate præditam existimat.

PRAE-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147150-p0163-4

PRÆCEPTVM XXII.

De vitanda Auaritia in largitionibus, secundum leges, & facultates instituendis. 1. Siquidem ingratus & inuisus populo diues auarus ac qui de suo nihil largitur: vt contra acceptum eundem reddunt largitiones rectè &, conditionibus certis obseruatis, adhibitæ. 2. Si fuerint gratuitæ. 3. Occasione fiant honestâ & pium aliquem prætextum habente. 4. Non scurrilitatem, aut intemperantiam aliquam ciuium in animis excitent ac foueant. 5. Referantur ad finem honestum ac necessarium; aut voluptatem ac gratiam nulla cum petulantia perniciesue coniunctam. 6. In his ratio facultatum habeatur: ita quidem, vt non occultata paupertate, ditioribus illæ relinquantur. Quod 7. secus qui faciunt, simul & ridiculi, & miserabiles fiunt: cùm rei nummariæ laborantes difficultate, minimè ignorentur: sint, vel amicis molesti, vel feneratorum adulatores & serui: malè audiant ac contemnantur: non habeantur in honore, aut potentes euadant. 8. Melius Lamachus, Phocio, Hermo Thessalus hac sibi in parte prospexerint; cùm egestatem sunt suã confeßi. 9. Quandoquidem contentio ac comparatio in alijs institui cum ditioribus potest, quibus & laus, & gratia parari vera, constans, diuturna solet.

Οὐ μὴν διὰ τοῦτο μικρολογητέον ἐν τοῖς νενομισμένοις Φιλοτιμήμασι, τῶν πραγμάτων εὐπορίαν παρεχόντων, ὡς μᾶλλον οἱ πολλοὶ μὴ μεταδιδόντα τῶν ἰδίων πλούσιον, ἢ πένητα τῶν δημοσίων κλέπτοντα δὶ ἔχθρας ἔχουσι, ὑπερ-

Neq; tamen interea sordidè agendum est in largitionibus secundum leges faciũdis, vbi copia rerũ suppeditat: Etenim vulgo magis inuisus est diues de suo nihil largiens, quàm pauper publica depeculans: hoc enim necessitatis

οψίαν τοῦτο καὶ περιφρό-
νησιν αὐτῶν, ἐκεῖνο δ᾽
ἀνάγκην ἡγούμενοι. γι-
γνέσθωσαν οὖν αἱ με-
ταδόσεις πρῶτον μὲν
ἀντὶ μηδενός. οὕτω γὰρ
ἐκπλήττουσι καὶ χειροῦν-
ται μᾶλλον τοὺς λαμ-
βάνοντας, ἔπειτα σὺν
καιρῷ πρόφασιν ἀστεί-
αν καὶ καλὴν ἔχοντι,
μετὰ τιμῆς θεοῦ πάντως
ἀγούσης πρὸς εὐσέβει-
αν. ἐγγίνεται γὰρ ἅμα
τοῖς πολλοῖς ἰσχυρὰ
διάθεσις καὶ δόξα, τοῦ
τὸ δαιμόνιον εἶναι μέγα
καὶ σεμνόν, ὅταν οὓς αὐ-
τοὶ τιμῶσι καὶ μεγά-
λους νομίζωσιν, οὕτως
ἀφειδῶς καὶ προθύμως
περὶ τὸ θεῖον ὁρῶσι φι-
λοτιμουμένους. ὥσπερ οὖν
ὁ Πλάτων ἀφεῖλε τῶν
παιδευομένων νέων τὴν
ἁρμονίαν τὴν Λύδιον καὶ
τὴν

*tati, illud superbiæ &
contemptui sui impu-
tant. 2. Primùm ergo
largitiones gratuitæ
sint. Sic enim eos qui
accipiunt facilius per-
mouẽt atq; deuinciũt.
3. Deinde per occasionẽ
fiant, quæ prætextum
habeat elegantem atq;
honestum, coniunctũ
cum cultu DEI omni-
no ad pietatẽ ducente.
Sic enim simul in ani-
mis multorum excita-
tur & cõfirmatur opi-
nio, numẽ esse magum
aliquid ac venerandũ:
cum, quos ipsi colũt ac
in magnis Viris cen-
sent, eos ita liberaliter
atq; alacriter sumptus
in venerationem deo-
rum facere cernunt. 4.
Quo igitur pacto ab
adolescentibus qui li-*

L beral

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147150-p0165-5

τὸ Φρύγιον, τὸ μὲν τὸ θρηνῶδες καὶ φιλοπενθὲς ἡμῶν ἐγείρουσαν τῆς ψυχῆς, τὸ δὲ τὸ πρὸς ἡδονὰς ὀλισθηρὸν καὶ ἀκόλαστον αὔξουσαν, οὕτω σὺ τῶν φιλοτιμιῶν, ὅσαι τὸ φονικὸν καὶ θηριῶδες ἢ τὸ βωμολόχον καὶ ἀκόλαστον ἐρεθίζουσι καὶ τρέφουσι, μάλιστα μὲν ἐξέλαυνε τῆς πόλεως, εἰ δὲ μή, φεῦγε καὶ διαμάχου τοῖς πολλοῖς αἰτουμένοις τὰ τοιαῦτα θεάματα. χρηστὰς δὲ καὶ σώφρονας ἀεὶ ποιοῦ τῶν ἀναλωμάτων ὑποθέσεις, τὸ καλὸν ἢ τὸ ἀναγκαῖον ἐχούσας τέλος, ἢ τὸ γοῦν ἡδὺ καὶ κεχαρισμένον ἄνευ βλάβης καὶ ὕβρεως προσούσης. ἂν δὲ ἢ τὰ τῆς οὐσίας μέτρια, καὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγραφόμενα πρὸς τὴν χρείαν, οὔτε

ἀγεν-

berali instituerentur doctrina prohibuit Plato Lydiam & Phrygiam harmoniā: quòd altera animi facultatē ad lugendū & dolendū procliuū excitaret, altera propensam ad voluptatem & libidines partem impelleret: sic tu eas largitiones, quæ belluinum & trucem, aut scurrilem seu intēperantem motum animorum efficiunt atq; fouēt, omnino ex ciuitate profliga: sin verò, fuge & repugna multitudini huiusmodi spectacula deposcenti. 5. *bona autem semper & modesta sumptuū argumēta factito, quæ ad finē honestum aut necessarium spectet, aut eam saltem voluptatē*

ac gra-

ἀγεννὲς οὔτε ταπεινὸν οὐδέν ἐστι, πενίαν ὁμολογοῦντα τῶν ἐχόντων ἐξίστασθαι φιλοτιμίαις, καὶ μὴ δανειζόμενον οἰκτρὸν ἅμα καὶ καταγέλαστον εἶναι περὶ τὰς λειτουργίας. οὐ γὰρ λανθάνουσιν ἐξασθενοῦντες, ἢ φίλοις ἐνοχλοῦντες ἢ θωπεύοντες δανειστὰς, ὥς τε μὴ δόξαν αὐτοῖς μὴ δ᾽ ἰσχὺν, ἀλλὰ μᾶλλον αἰσχύνην καὶ καταφρόνησιν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀναλωμάτων ὑπάρχειν. διὸ χρήσιμον ἀεὶ πρὸς τὰ τοιαῦτα μεμνῆσθαι τοῦ λαμάχου καὶ τοῦ Φωκίωνος. οὗτος μὲν γὰρ ἀξιούντων αὐτὸν ἐν θυσίᾳ τῶν ἀθηναίων ἐπιδοῦναι, καὶ κροτούντων πολλάκις, αἰσχυνοίμην ἂν εἶπεν, ὑμῖν μὲν ἐπιδοὺς, καλλικλεῖ δὲ τού-

ac gratiā, à qua damnū ac petulantia absit. 6. Quod si facultates sint mediocres, & ad usus vitæ, quasi circino circumscriptæ, nequaquā indecorū est, neq; abiecti animi cōfessum suam paupertatem eorum, quibus res est, liberalitati locum concedere. 7. neq; in publicis actionibus simul, & miserabilem fieri, & ridiculū. Non enim ignorantur qui destituuntur, &, vel amicis sunt molesti, vel feneratores demerentur adulando, Ut planè huiusmodi impēsis, nō gloriā aut potentiam, sed dedecus potiùs, & cōtemptum sibi parent. 8. Itaq; utile semper est in tali re exem-

τῷ μὴ ἀποδιδοὺς, δείξας τὸν δανειστὴν λάμαχος ἐν τοῖς τῆς στρατηγίας ἀεὶ προσέγραψεν ἀπολογισμοῖς, ἀργύριον εἰς κρηπῖδας αὐτῷ καὶ ἱμάτιον. ἕρμωνι δὲ θετταλοὶ φεύγοντι τὴν ἀρχὴν ὑπὸ πενίας, ἐψηφίσαντο λάγυνον οἴνου κατὰ μῆνα διδόναι, μέδιμνον ἀλφίτων ἀφ' ἑκάστης τετράδος. οὕτως οὔτε ἀγεννές ἐστι πενίαν ὁμολογεῖν, οὔτε λείπονται πρὸς δύναμιν ἐν πόλεσι τῶν ἑστιώντων καὶ χορηγούντων οἱ πένητες, ἂν παρρησίαν ἀπ' ἀρετῆς καὶ πίστιν ἔχωσι. δεῖ δὴ μάλιστα κρατεῖν ἑαυτῶν ἐν τοῖς τοιούτοις, καὶ μήτε εἰς πεδία καταβαίνειν πεζὸν ἱππεῦσι μαχούμενον, μήτε στάδια καὶ θυμέ-

λας

exemplorum Lamachi ac Phocionis meminisse. quorū hic in sacrificio quodam poscentibus Atheniensibus aliquid vt contribueret, sæpiusq; plausum dantibus, At verò, inquit, pudeat me vobis dare, & huic Callicli (simul feneratorem cui debebat ostendens) nō reddere. 8. At Lamachus, in præturæ suæ militaris rationibus semper adscripsit argentum quod pro se in calceos & vestem impēdisset. Hermoni quoq; Thessalo magistratus administrationē paupertatis causa detrectāti, populares in mensem decreuerunt lagenam vini, & modiū farinæ in singula quatridua.

Ita

λας ἢ τραπέζας πένητα πλουσίοις ὑπὲρ δόξης καὶ δυναστείας διαγωνιζόμενον, ἀλλ' ἀπ' ἀρετῆς καὶ φρονήματος ἀεὶ μετὰ λόγου πειρωμένοις ἄγειν τὴν πόλιν, οἷς οὐ μόνον τὸ καλὸν καὶ τὸ σεμνὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ κεχαρισμένον καὶ ἀγωγὸν ἔνεστι, κροισίων ἐρατώτερον στατήρων. Οὐ γὰρ αὐθάδης οὐδ' ἐπαχθὴς ὁ χρηστὸς οὐδὲ αὐθέκαστος ἐστιν ὁ σώφρων ἀνὴρ καὶ στείχει πολίταις ὄμμ' ἔχων ἰδεῖν πικρόν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν εὐπροσήγορος καὶ κοινὸς ὢν πελάσαι καὶ προσελθεῖν ἅπασιν οἰκίαν τε παρέχων ἄκλειστον, ὡς λιμένα φύξιμον ἀεὶ τοῖς χρῄζουσι, καὶ τὸ κηδεμονικὸν καὶ φιλάνθρωπον οὐ χρείαις οὐδὲ πράξεσι μόνον,

Itaneq; seruile est paupertatem suam præ se ferre, neq; in ciuitatibus posteriores cœnas & ludos exhibentibus habentur pauperes, si sua sibi virtute libertatem dicendi fidemq; parauerint. Sanè oportet quàm maximè in talibus rebus se ipsum continere, vt ne pedester in campum descẽdat contra equitẽ pugnaturus: hoc est, ne pauper, gloriæ potẽtiæue causa cum diuitibus de stadijs, scenæ apparatu, aut epulis in contentionem sese det. 9. Sed vt conetur ijs se æquare, qui Virtute, prudẽtia, ac facundia Vrbem volunt temperare. Quibus rebus nõ modò honestas atq;

ἀλλὰ καὶ τῷ συναλγεῖν πταίουσι καὶ κατορθοῦσι συγχαίρειν ἐπιδεικνύμενος, οὐδαμῆ δὲ λυπηρὸς οὐδ᾽ ἐνοχλῶν οἰκετῶν πλήθει περὶ λουτρὸν, ἢ καταλήψεσι τόπων ἐν θεάτροις, οὐδὲ τοῖς εἰς τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν ἐπιφθόνοις παράσημος, ἀλλ᾽ ἴσος καὶ ὁμαλὸς ἐσθῆτι καὶ διαίτῃ καὶ τροφαῖς παίδων, καὶ θεραπείᾳ γυναικὸς, οἷον ὁμοδημεῖν καὶ συνανθρωπεῖν τοῖς πολλοῖς βουλόμενος. ἔπειτα σύμβουλον εὔνουν καὶ συνήγορον ἄμισθον καὶ διαλλακτὴν εὐμενῆ πρὸς γυναῖκας ἀνδρῶν, καὶ φίλων πρὸς ἀλλήλους παρέχων ἑαυτὸν, οὐ μικρὸν ἡμέρας μέρος ἐπὶ τοῦ βήματος ἢ τοῦ λογείου πολιτευόμενος, ἢ τὰ μὴ

πα-

maiestas, sed gratia etiam adest, & ad pelliciendum vis, Crœsi optabilior stateribus. Vir enim bonus nō insolēs neq; moleste odiosus est; neq; vir modestus sua tantū probās, incedit inuiso omnibus ore ciuibus: sed primùm facilem se compellatu præbet omnibus, neminemq; nō admittit ad suum colloquium, domum suam tanquam portum perfugij identidem omnibus habens apertam: suamq; humanitatem & pro ciuibus procurationem, non operā nauando tantùm & agēdo, sed & aduersa patientibus socium se doloris exhibēdo, & gratulādo ijs qui successi-

bus

παρὰ τῶν ἄλλων. εἶτα ἤδη πάντα τὸν ἄλλον βίον ἕλκων ἐφ' ἑαυτὸν ὥσπερ καὶ κίας νέφη τὰς χρείας καὶ τὰς οἰκονομίας πανταχόθεν, ἀλλὰ δημοσιεύων ἀεὶ ταῖς φροντίσι καὶ τὴν πολιτείαν, βίον καὶ πρᾶξιν οὐκ ἀσχολίαν, ὥσπερ οἱ πολλοὶ καὶ λειτουργίαν ἡγούμενος, πᾶσι τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐπιστρέφει καὶ προσάγεται τοὺς πολλούς, νόθα καὶ κίβδηλα τὰ τῶν ἄλλων θωπεύματα καὶ δελεάσματα πρὸς τὴν τούτου κηδεμονίαν καὶ φρόνησιν ὁρῶντας. οἱ μὲν γὰρ Δημητρίου κόλακες οὐκ ἠξίουν βασιλεῖς τοὺς ἄλλους προσαγορεύειν. ἀλλὰ τὸν μὲν Σέλευκον, ἐλεφαντάρχην. τὸν δὲ Λυσίμαχον, γαζοφύλακα. τὸν δὲ Πτολεμαῖον, ναύαρχον ἐκάλουν.

bus vtuntur bonis demonstrat. Neq; vspiã molestus est multitudine famulorũ in balneo, aut occupatione locorũ in theatro, neq; ijs insignis quæ inuidiæ ob luxum & sumptuum magnitudinẽ sũt obnoxia: sed æqualis vestitu ac victus ratione & liberorum educatione ac muliebri familia reliquis; vt qui simul cum alijs vnam eandemq; popularem tenere rationẽ, vtq; alij homines degere velit. Deinde consiliariũ se & aduocatũ nulla mercede conductum, benignumq; arbitrum præstat virorũ vxoribus reconciliandorum, amicorũq; in gratiam reponendorũ.

τὸν δὲ ἀγαθοκλέα, νησιάρχην. Οἱ δὲ πολλοί, κἂν ἐν ἀρχῇ τὸν ἀγαθὸν καὶ φρόνιμον ἀπορρίψωσιν, ὕστερον καταμανθάνοντες αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ἦθος, τοῦτον ἡγοῦνται μόνον πολιτικὸν καὶ δημοτικὸν καὶ ἄρχοντα, τῶν δὲ ἄλλων τὸν μὲν χορηγόν, τὸν δὲ ἑστιάτορα, τὸ δὲ γυμνασίαρχον, καὶ νομίζουσι καὶ καλοῦσιν. Εἶτα ὥσπερ ἐν τοῖς συμποσίοις καλλίου δαπανῶντος ἢ ἀλκιβιάδου, σωκράτης ἀκούεται, καὶ πρὸς σωκράτην πάντες ἀποβλέπουσιν, οὕτως ἐν ταῖς ὑγιαινούσαις πόλεσιν ἰσμηνίας μὲν ἐπιδίδωσι, καὶ δειπνίζει λίχας, καὶ χορηγεῖ νικήρατος. ἐπαμινώνδας δὲ καὶ ἀρι-

στεί-

neq; ita aliquam diei partem tribunali aut concioni dans Rempub. tractat, vt nõ reliquo vitæ tempore, veluti Cæcias nubes, ad se itidẽ attrahat vndiquaq; vsus ciuium & procurationes: sed curis sẽper suis publico est intentus, & Reipub. administrationem vitã sibi opusque, non ociũ aut munus publicũ (vt faciunt multi) deputans; his omnibus eorùmq; similibus in se conuertit sibiq; conciliat multitudinẽ: quæ aliorũ adulationes & illecebras cum huius procuratione & prouidẽtia comparatas animaduertat adulterina esse & fucata irritamẽta. Etenim Deme-

trij

στείδης, καὶ λύσανδρος, καὶ ἄρχουσι καὶ πολιτεύονται καὶ στρατηγοῦσι. πρὸς ἃ χρὴ βλέποντα μὴ ταπεινοῦσθαι, μηδὲ ἐκπεπλῆχθαι τὴν ἐκ θεάτρων καὶ ὀπλανείων καὶ πολυανδρίων προσισταμένην τοῖς ὄχλοις δόξαν, ὡς ὀλίγον χρόνον ἐπιζῶσαν καὶ τοῖς μονομάχοις καὶ ταῖς σκηναῖς ὁμοῦ συνδιαλυομένην, ἔντιμον δὲ μηδὲν μηδὲ σεμνὸν ἔχουσαν.

trij adulatores reliquos non dignabantur nomine regis, sed Seleucum elephantorum magistrũ, Lysimachũ gazæ custodem, Ptolemæũ classis præfectũ, Agathoclẽ insulæ præsidem appellabant. At multitudo, etiãsi initiò bonum ac prudentẽ virum reijciat, tamen postea tẽporis eius deprehẽdens veritatẽ atq; ingenium, hunc solum iudicat ciuilem, popularem, atq; principem esse: reliquos, alium choragum, alium epuli præbitorem, alium gymnasiarcham, & putant, & nominant. Ad hæc, sicuti in cõuiuijs Gallia rege, aut Alcibiade Socrates tamen auditur, in eumq; sunt omnium oculi cõuersi: sic in rectè habẽtibus rebus publicis sumptus facit Ismenias, & Lichas cœnas præbet; chorum instruit Niceratus: Epaminondas autem, & Aristida, & Lysander

imperant, Rempub. ac bella gerunt. In quæ intuentem conuenit non submittere animum, neq; terreri ea existimatione, quæ plebi ex theatris, cauponis, ac cœtibus hominum frequentibus adest: cum ea perexiguo duret tẽpore, simulq; cum gladiatorijs & scenicis ludis dißipetur, honore aut veneratione dignum habeat nihil.

PRÆCEPTVM XXIII.

De Seditionibus & dißidijs ciuiũ, quæ quouis modo auertenda aut componenda: ita, vt neutri sese quis parti, contra Solonis sententiã adiungat. 1. Quòd istud maximè, populo seditione conturbato, Reip. prodest. 2. Secus si fiat, hæc eadem perit funditus. 3. Neutri se parti qui adiungit, sed medius manet; communis omnibus videtur, nec inuidia vlla laborat. 4. Autor est pacis, libertatis, vbertatis, hominũ copiæ, concordiæ. 5. Et hoc negotio non magno efficit: cõmunicatione quadam iræ & indignationis: laude ac commendatione æquitatis atq; placabilitatis: notatione imbecillitatis rerum, & neceßitate pacis ac concordiæ: rebus & offensis priuatis maturè atq; antè sopitis, quàm publicum propagentur. 6. Quod postremum neglectum sæpe magnorum mutationum ac calamitatum causa est, vt Cratetis apud Delphos, Syracusanorum adolescentum duorum, Pardali exempla docent. 7. Persuadendi verò optima ratio, proprijs in dißidijs placidæ pacificationi studere: iram, contendendi vehementiam, affectus alios asperitatem aliquam excitantes in disceptationibus fugere: nudis purisq; causæ fundamentis rem gerere, non conuicijs & malignitate acuere. 8. Ita enim non minus obtemperant ij, quibus cum nobis controuersia est, atq; publicis de negotijs ortæ contentiones, priuatis simultatibus & inimicitijs depositis plus prodesse, quàm obesse solent.

Qui

Οἱ μὲν οὖν ἔμπειροι θεραπείας καὶ τροφῆς μελιττῶν, τὸν μάλιστα βομβοῦντα τῶν σίμβλων καὶ θορύβου μεστὸν, τοῦτον εὐθηνεῖν καὶ ὑγιαίνειν νομίζουσιν, ᾧ δὲ τοῦ λογικοῦ καὶ πολιτικοῦ σμήνους ἐπιμέλειαν ἔχειν ὁ θεὸς ἔδωκεν, ἡσυχίᾳ μάλιστα καὶ πραότητι δήμου τεκμαιρόμενος εὐδαιμονίαν, τὰ μὲν ἄλλα τοῦ σόλωνος ἀποδέξεται, καὶ μιμήσεται κατὰ δύναμιν, ἀπορήσει δὲ καὶ θαυμάσει τί παθὼν ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ ἔγραψεν ἄτιμον εἶναι τὸν ἐν στάσει πόλεως μηδετέροις προσθέμενον. Οὔτε γὰρ ἐν σώματι τὸ νοσοῦν γίνεται μεταβολῆς ἀρχὴ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν ἀπὸ τῶν συννοσούντων μερῶν, ἀλλ' ὅ-

ταν

Qui apum curæ atq; educationis periti sũt, eum alueum maximè sanas & feliciter agẽtes apes putant habere, ad quem strepitus est tumultiq; plurimum. At verò is, cui Deus ratione donati ac ciuilis examinis curam imposuit, tranquillitate præcipuè & placiditate populi felicitatem æstimans, Solonis reliqua, & probabit, & pro viribꝰ imitabitur. id tamẽ in dubium vocabit, admirabiturq;, quid in mentẽ illi venerit; vt legem ferret, qua, qui seditione in ciuitate exorta neutri parti se adiunxisset, infamia notatur. 1. Nam neq; in corpore è morbo ad sanitatẽ re-

deun

ὅταν ἡ παρὰ τοῖς ἐρρωμένοις ἰσχύουσα κρᾶσις ἐκστήσῃ τὸ παρὰ φύσιν, ἔν τε δήμῳ στασιάσαντι, μὴ δεινὴν μηδ' ὀλέθριον στάσιν, ἀλλὰ παυομένην, τό τε δεῖ τὸ ἀπαθὲς καὶ τὸ ὑγιαῖνον ἐγκεκρᾶσθαι πολὺ, καὶ παραμένειν καὶ συνοικεῖν. Ἐπιρρεῖ γὰρ τούτῳ οἰκεῖον ἐκ τῶν σωφρονούντων, καὶ διεισι διὰ τοῦ νενοσηκότος. αἱ δὲ δι' ὅλων ἀναταραχθεῖσαι πόλεις, κομιδῇ διεφθάρησαν. ἂν μή τινος ἀνάγκης ἔξωθεν τυχοῦσαι καὶ κολάσεως ὑπὸ κακῶν βίᾳ σωφρονήσωσιν, οὐ μὴν ἀναίσθητον, οὐδ' ἀνάλγητον ἐν στάσει καθῆσθαι προσήκει, τὴν περὶ αὑτὸν ἀταραξίαν ὑμνοῦντα, καὶ τὸν ἀπράγμονα βίον καὶ μακάριον, ἐν

ἑτε-

deundi initium sit ab vnà correptis morbo mẽbris, sed tum, cùm rectè valentiũ partiũ temperies præualẽs id quod naturæ repugnabat depellit: & in populo, non atroci neq; exitiosa seditione conturbato, sed quæ componatur, sub eius finem maximè necesse est, vt quod incorruptum ac sanum mansit, multùm contẽperetur, adsit, atq; vnâ habitet. Ad hoc enim confluit quidquid sanorũ hominum est idem sentiens, eorumq; vis etiã per eos diffunditur qui vitiati fuerant. 2. At ciuitates in vniuersũ seditionibus cõturbatæ, funditus perierũt, nisi aliqua foris ingruente

ente,

ἑτέροις ἐπιτρεπόμενον ἀγνωμονοῦσιν. ἀλλ᾽ ἐνταῦθα δεῖ μάλιστα τὸν θηραμένους κόθορνον ὑποδούμενον, ἀμφοτέροις ὁμιλεῖν, καὶ μηδετέροις προστίθεσθαι, δόξεις γὰρ οὐχὶ τῷ μὴ συναδικεῖν ἀλλότριος, ἀλλὰ τῷ βοηθεῖν κοινὸς εἶναι πάντων. καὶ τὸ μὴ συνατυχεῖν, οὐχ ἕξει φθόνον ἂν πᾶσι φαίνῃ συναλγῶν ὁμοίως. κράτιστον δὲ προνοεῖν, ὅπως μηδέποτε στασιάζωσι, καὶ τοῦτο τῆς πολιτικῆς, ὥσπερ τέχνης, μέγιστον ἡγεῖσθαι καὶ κάλλιστον. ὅρα γὰρ ὅτι τῶν μεγίστων ἀγαθῶν ταῖς πόλεσιν, εἰρήνης, ἐλευθερίας, εὐετηρίας, εὐανδρίας, ὁμονοίας. πρὸς μὲν εἰρήνην οὐδὲν οἱ δῆμοι τῶν πολιτικῶν ἔν γε τῷ παρόντι

ente neceßitate, malisq́; castigatæ ut ad sanitatem redigerẽtur. Neq́; verò decet in seditione nullo mali sensu, nullo dolore perculsum sedere, ac suã perturbationis vacũitatẽ, vitãq́; ociosam & beatã prædicare, interim aliorum erroribus delectari. Sed hîc maximè Theramenis induendus est cothurnus; itaq́; utraq́; cum parte conferendus sermo, ut neutri te aggreges. 3. Existimaberis enim non eo, quod nullius faciundæ iniuriæ sociũ te geras, alienus à ciuibus, sed, ob auxilij lationẽ, omnibus esse communis: neq́; inuidebitur tibi si nõ venias in partem calamita-

χρόνῳ δέονται. πέφευγε γὰρ ἐξ ἡμῶν καὶ ἠφάνισται πᾶς μὲν Ἕλλην πᾶς δὲ βάρβαρος πόλεμος. ἐλευθερίας δ' ὅσον κρατοῦντες νέμουσιν τοῖς δήμοις μέτεστι, καὶ τὸ πλέον ἴσως οὐκ ἄμεινον. εὐπορίαν δὲ γῆς ἄφθονον εὐμενῆ τε κρᾶσιν ὡρῶν, καὶ τίκτειν γυναῖκας ἐοικότα τέκνα γονεῦσι, σωτηρίαν τοῖς γεννωμένοις εὐχόμενος ὅγε σώφρων αἰτήσεται παρὰ θεῶν τοῖς αὑτοῦ πολίταις. λείπεται δὴ τῷ πολιτικῷ μόνον ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἔργων, ὃ μηδενὸς ἔλαττόν ἐστι τῶν ἀγαθῶν, ὁμόνοιαν ἐμποιεῖν, καὶ φιλίαν πρὸς ἀλλήλους ἀεὶ τοῖς συνοικοῦσιν. ἔριδας δὲ καὶ διχοφροσύνας καὶ δυσμένειαν ἐξαίρειν ἅπασαν

tis, cum videare omnium ex æquo sortem dolere. 4. Est autem præclarissimum, in id operam dare nulla vt vnquã oriatur seditio: idq; artis quasi ciuilis opus maximum est & pulcherrimum existimãdũ. Hoc enim considera, cum maxima quæ ciuitatibus cõtingere possunt bona sint pax, libertas, vbertas, hominum copia, & concordia: ad pacẽ quidẽ in præsẽtia nihil est quod operam ciuilium Virorum requirãt populi, omni & Græcanico & barbarico bello penitus sublato. Libertatis quoq; tantum est ciuitatibus, quantum imperatores concedunt: neq; expediret

πᾶσαν, ὥσπερ ἐν φίλων διαφοραῖς τὸν μᾶλλον οἰόμενον ἀδικεῖσθαι μέρος ἐξομιλοῦντα πρότερον, καὶ συναδικεῖσθαι δοκοῦντα καὶ συναγανακτεῖν, εἶτα οὕτως ἐπιχειροῦντα πραΰνειν καὶ διδάσκειν, ὅτι τῶν βιάζεσθαι καὶ νικᾶν ἐριζόντων οἱ παρόντες, οὐκ ἐπιεικείᾳ καὶ ἤθει μόνον, ἀλλὰ καὶ φρονήματι καὶ μεγέθει ψυχῆς διαφέρουσι, καὶ μικρὸν ὑφιέμενοι, νικῶσιν ἐν τοῖς καλλίστοις καὶ μεγίστοις. ἔπειτα καὶ καθένα καὶ κοινῇ διδάσκοντα καὶ φράζοντα τὴν τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων ἀσθένειαν, ἧς ἓν ἀπολαῦσαι ἄμεινόν ἐστι τοῖς εὖ φρονοῦσι, καὶ μεθ' ἡσυχίας καὶ ὁμονοίας καταβιῶναι, μηδὲν ἐν μέσῳ

τῆς

diret fortasse amplius. Tum ea est terræ ubertas ac frugũ copia abũdans, anniq; temporũ constitutio salubris: Nupta facit similiq; virum nunc prole parentem: Vt sani hominis sit, ijs qui nascũtur suis ciuibus salutem à dijs optare. Ergo ex officio ciuilis viri subiectis rebus hoc vnum ei restat, quod nulli alteri bono præstãtia cedit; vt ciues suos cõcordia, mutuaque amicitia inter sese uti doceat; lites, discordias, inimicitiasq; omnes aboleat.

5. Qua in re idẽ aget, quod in amicorum dissensionibus. Cum ea parte, quæ iniuria affici videbitur, ita colloquetur: vt ipse quoq;

parti-

τῆς τύχης ἆθλον ὑπολελοίπασ. τίς γὰρ ἡγεμονία, τίς δόξα τοῖς περιγενομένοις, ποία δύναμις, ἣν μικρὸν ἀνθυπάτου διάταγμα κατέλυσεν ἢ μετέστησεν εἰς ἄλλο. ὅθεν οὐδ᾽ ἂν παραμένῃ σπουδῆς ἄξιον ἔχουσαν. ἐπεὶ δὲ ὥσπερ ἐμπρησμὸς οὐ πολλάκις ἐκ τόπων ἱερῶν ἄρχεται καὶ δημοσίων, ἀλλὰ λύχνος τις ἐν οἰκίᾳ παραμεληθεὶς, ἢ συρφετὸς διακαεὶς ἀνῆκε φλόγα πολλὴν, καὶ δημοσίαν φθορὰν ἀπεργάζεται, οὕτως οὐκ ἀεὶ στάσιν πόλεως αἱ περὶ τὰ κοινὰ φιλονεικίαι διακαίουσιν. ἀλλὰ πολλάκις ἐκ πραγμάτων καὶ προσκρουσμάτων ἰδίων εἰς δημόσιον αἱ διαφοραὶ προελθοῦσαι, συνετά-

particeps iniuriæ acceptæ indignationisq; videatur. Deinde animum placare eius conabitur, ac docere eos qui iniurias dimittũt quibus sunt affecti, his qui cõtendere & vincere litigando instituerunt, non æquitate modò & placiditate, sed & animi magnitudine potiores esse: & cùm de suo iure paulum remiserint, in pulcherrimis maximisq; rebus victoriam reportare. Pòst & singulos & vniuersos de imbecillitate rerum Græcarum edocebit, quâ perfrui cordatus quisq; satius arbitretur, & in pace ac concordia inter suos vita defungi, quam certa-

ἔρραξαν ἅπασαν τὴν πόλιν. Οὐδενὸς ἧττον τῷ πολιτικῷ προσήκει ταῦτα ἰᾶσθαι καὶ προκαταλαμβάνειν. ὅπως τὰ μὲν οὐδὲ ὅλως ἔσαι, τὰ δὲ παύσεται ταχέως, τὰ δὲ οὐ λήψεται μέγεθος, οὐδὲ ἅψεται τῶν δημοσίων, ἀλλ᾽ ἐν αὐτοῖς μενεῖ τοῖς διαφερομένοις, αὐτόν τε προσέχοντα καὶ φράζοντα τοῖς ἄλλοις ὡς ἴδια κοινῶν μικρὰ μεγάλων αἴτια καθίσταται παροφθέντα καὶ μὴ τυχόντα θεραπείας ἐν ἀρχῇ, μηδὲ παρηγορίας. οἷον ἐν Δελφοῖς ὁ μέγιστος λέγεται γενέσθαι νεωτερισμὸς ὑπὸ Κράτητος, οὗ μέλλων θυγατέρα γαμεῖν Ὀργίλαος ὁ Φάλιδος. εἶτα τοῦ κρατῆρος αὐτομάτως ἐπὶ

men, cuius nullum fortuna præmium fecerit reliquum, obire. Quis enim principatus, quæ gloria victorem, quæ manet potentia, quam non leue aliquod proconsulis edictum vel abolere poßit, vel aliò transferre? nihil studio dignum habiturā, ne si quidē perduraret. Quoniā autem, sicuti incendium non sæpè à sacris & publicis exoritur locis, sed plerūq; neglecta in domo aliqua lucerna, aut inflāmatæ quisquiliæ ingētem ediderunt ignem, ac publicam perniciē: sic nō semper seditionē cōtentiones de publicis negotijs excitant, sed sæpenumerò ex rebus & offensis priuatis in publi-

τῶν σπονδαῖς μέσου ῥαγέντος, οἰωνισάμενος καὶ ἐξαλιπὼν τὴν νύμφην, ἀπῆλθε μετὰ τοῦ πατρός. ὁ δὲ κράτης ὀλίγον ὕστερον, θύουσιν αὐτοῖς ὑποβαλὼν χρυσίον τι τῶν ἱερῶν, ἐξεκρήμνισε τὸν ὀργίλαον, καὶ τὸν ἀδελφὸν ἀκρίτους καὶ, πάλιν τῶν φίλων τινὰς οἰκείων ἱκετεύοντας ἐν τῷ ἱερῷ τῆς προνοίας ἀνεῖλε. πολλῶν δὲ τοιούτων γενομένων ἀποκτείναντες οἱ ἀδελφοὶ τὸν κράτητα καὶ τοὺς στασιάσαντας ἐκ τῶν χρημάτων ἐναγικῶν προσαγορευθέντων, τοὺς κάτω ναοὺς ἐνῳκοδόμησαν. ἐν δὲ συρακούσαις δυοῖν νεανίσκων συνήθων. ὁ μὲν τὸν ἐρώμενον τοῦ ἑταίρου λαβὼν φυλάσσειν, δι-

publicũ propagatæ lites totã exagitant ciuitatem: ciuili viro in hoc non minor, quàm vlla in aliare, ponenda est industria, vt his occurrat medeaturq́ue, vt aliæ quidẽ lites omnino ne existant quidẽ, aliæ mox sopiãtur, aliæ non faciant incremẽtum, neq; ad Rempub. pertingant; sed penes ipsos maneant aduersarios Et, cum ipse animum debet his rebus attendere, tum alios docere, priuata publicis, parua magnis causam præbere si neglігantur, neq; ab initio ijs medicina & correctio adhibeatur. 6. Quo quidẽ modo Crates apud Delphos maximam periculosæ rerum

διέφθειρεν ἀποδημοῦντος. ὁ δὲ ἐκείνῳ πάλιν ὥσπερ ἀνταποδιδοὺς ὕβριν, ἐμοίχευσε τὴν γυναῖκα. τῶν δὲ πρεσβυτέρων τις εἰς βουλὴν παρελθὼν, ἐκέλευσεν ἀμφοτέρους ἐλαύνειν πρὶν ἀπολέσαι καὶ ἀναπληθῆναι τὴν πόλιν ἀπ' αὐτῶν τῆς ἔχθρας, οὐ μὴν ἔπεισεν, ἀλλὰ ἐκ τούτου στασιάσαντες, ἐπὶ συμφοραῖς μεγάλαις τὴν ἀρίστην πολιτείαν ἀνέτρεψαν. ἔχεις δὲ δή που καὶ αὐτὸς οἰκεῖα παραδείγματα τὴν παρδάλου πρὸς τυρρηνὸν ἔχθραν, ὡς ὀλίγου ἐδέησεν ἀνελεῖν τὰς σάρδεις ἐξ αἰτιῶν μικρῶν καὶ ἰδίων εἰς ἀπόστασιν καὶ πόλεμον ἐμβαλοῦσα. διὸ χρὴ μὴ καταφρονεῖν τῶν πολιτικῶν, ὥσπερ ἐν

σώ-

rum mutationi occasionem suppeditauit. Erat filiam huius ducturus uxorem Orgilaus Phalidis F: cùmq; in ipsis spōsalibus cratera media crepuisset, eo casu in omen tracto, derelicta sponsa cum patre discesserat. His paulò post sacrificantibus vas aureum eorū, quæ sacra sunt subdidit, indictaq; causa Orgilaum cum fratre de saxo præcipitauit: rursùmq; amicorū familiarium quosdam supplicantes in fano Prouidentiæ interfecit. Cum multa talia eſſet perpetrata, Delphi Cratetem & seditionis socios necauerunt, & è pecunijs, quas nefastas appellabant, tēpla exædifi-

σώματι προσκρουσμάτων διαδρομὰς ὀξείας ἐχόντων, ἀλλὰ ἐπιλαμβάνεσθαι καὶ πιέζειν καὶ βοηθεῖν. προσοχῇ γὰρ ὥς φησιν ὁ Κάτων καὶ τὸ μέγα γίνεται μικρὸν καὶ τὸ μικρὸν εἰς τὸ μηθὲν ἄγεται. μηχανὴ δὲ ἐπὶ ταῦτα πειθοῦς οὐκ ἔστι μείζων, ἢ τὸ παρέχειν ἑαυτὸν ἐν ταῖς ἰδίαις διαφοραῖς ἥμερον διαλλακτὴν, ἀμνήτιτον ἐπὶ τῶν πρώτων αἰτιῶν μένοντα, καὶ μηδενὶ προστιθέντα φιλονεικίαν μὴ δ' ὀργὴν, μὴ δ' ἄλλο πάθος ἐμποιοῦν τραχύτητα καὶ πικρίαν τοῖς ἀναγκαίοις ἀμφισβητήμασι. Τῶν μὲν γὰρ ἐν ταῖς παλαίστραις διαμαχομένων ἐπὶ σφαίροις περιδέουσι τὰς χεῖρας, ὅπως εἰς ἀνήκεστον

ἡ

dificarunt inferiora. Syracusis de duobus familiaribus adolescẽtibus, alter amasium alterius suæ custodiæ à peregrè proficiscente creditum absente illo vitiauit: reuersus, vt vicẽ rependeret, adulterauit alterius vxorẽ. Tum quidã seniorum in conciliũ progressus, consuluit esse vtrumq; eyciendum; priùs quã suis inimicitijs Vrbem corrumpentes exitio essent. Neq; tamen is persuasit, sed orta ex hac occasione seditio, maximis cum calamitatibus optimam Reipub. formam pessundedit. Habes nimirũ & ipse domestica exẽpla: Pardali cum Tyrrheno inimici-

mici-

ἡ ἅμιλλα μηδὲν ἐκπίπτῃ μαλακὴν ἔχουσα τὴν πληγὴν καὶ ἄλυπον, ἐν ταῖς κρίσεσι καὶ ταῖς δίκαις πρὸς τοὺς πολίτας. ἄμεινόν ἐστι καθαραῖς καὶ ψιλαῖς ταῖς αἰτίαις χρώμενον ἀγωνίζεσθαι, καὶ μὴ καθάπερ βέλη τὰ πράγματα χαράσσοντα καὶ φαρμάσσοντα ταῖς βλασφημίαις, καὶ ταῖς κακοηθείαις καὶ ταῖς ἀπειλαῖς, ἀνήκεστα καὶ μεγάλα καὶ δημόσια ποιεῖν. ὁ γὰρ οὕτω προσφερόμενος τοῖς καθ' αὑτὸν, ὑπηκόους ἕξει καὶ τοὺς ἄλλους. αἱ δὲ περὶ τὰ δημόσια φιλοτιμίαι τῶν ἰδίων ὑφαιρουμένων ἀπεχθειῶν, εὐτελεῖς γίνονται, καὶ δυσχερὲς οὐδὲν οὐδὲ ἀνήκεστον ἐπιφέρουσιν.

micitiam, quæ parum abfuit quin Sardes perderet ab exiguis & priuatis initijs defectione & bello conflatis. Non itaq; sunt negligendæ ciuium veluti vno in corpore offensæ, quæ discursus habēt celeres: sed inijcienda manus, opprimendæq; sunt, & faciēda medicina. Nā (vt ait Cato) attentione, & magna in parua, & parua in nihilū rediguntur. Ad hanc rē non alia maior est persuadēdi efficacior machina quàm se ipsum præstare in proprijs dissidijs placidum pacificatorem, absq; ira in primis causis persistentem, nulliq; adhibentē contēdendi vehementiam, aut iram, aut alium affectum aliquem,

qui necessariјs disceptationibus asperitatem acerbitatemq; ingerat. Etenim eorum, qui in palæstra decertant, manibus globos quosdam præligāt, ne certamē in plagā aliquā atrociorem & lethalē desinat. At in disceptationibus causarū, & iudicijs præstat nudis purisq; causæ fundamētis rē gerere; neq; res, tanquā iacula acuēdo conuicijsq; malignitate & minis, veluti veneno imbuēdo, extremè perniciosas & in publicū erūpētes dānū redigere. 8. Qui enim, quo dixi modo, eos quibus cum ipsi res est tractat, alios quoq; sibi habebit obtemperantes. At contentiones de publicis negotijs, vbi priuatæ inimicitiæ fuerint detractæ, vtiles fiunt; neq; magnū vllū, aut atrox malum inferunt.

FINIS.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147150-p0187-7

144878

X 2203869

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147150-p0189-2

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147150-p0190-8

137 ἔστω μέγα κ(αὶ) καλὸν κτῆμα τοῖς τ' ἄλλοις
καὶ ἀνδρὶ δὲ στρατηγῷ τὸ ὅσιόν τε κ(αὶ) τὸ
εἶναί τε κ(αὶ)
ἐγνῶσθαι

PLVTARCHI CHAERONENSIS REIPVB. GERENDAE PRAECEPTA.

In vsum Scholarum seorsim, cum versione latina VVILHELMI XYLANDRI, & resolutione breui MELCHIORIS IVNII, Eloquentiæ Argentinensi in Academia Professoris, edita.

ARGENTORATI,
Excudebat Antonius Bertramus
M. D. XCVIII.